

TEZĂ DE ABILITARE

Arhitectură și identitate.

Microistorii arhitecturale între influențe și confluente locale

Șef de lucrări dr. arh. Dan-Ionuț Julean

Facultatea de Arhitectură și Urbanism
Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca

septembrie, 2017

„Il y a peu de choses impossibles d’elles-mêmes; et l’application pour les faire réussir nous manque plus que les moyens.”

François de La Rochefoucauld

CUPRINS:

REZUMAT	5
ABSTRACT	8
ARGUMENT	11
INTRODUCERE	15
PARTEA I – PREZENTAREA TEMELOR ȘI A INSTRUMENTELOR DE CERCETARE ÎN ARHITECTURĂ	19
I.1. Investigația ca metodă de cercetare în arhitectură	19
I.2. Studii de arhitectură comparată	22
I.3. Studii etno-culturale	25
I.4. Filosofia arhitecturii	31
I.5. Deconstrucția imaginii	37
I.6. Valorificarea patrimoniului cultural construit	42
PARTEA a II-a – REALIZĂRI ACADEMICE ȘI PROFESIONALE	45
II.1. Activitate didactică	45
II.2. Activitate de cercetare	54
II.2.1. Studii, proiecte și parteneriate de cercetare	54
II.2.2. Grup de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini”	72
II.3. Activitate instituțională	74
III.3.1. Activități de coordonare și organizare a cercetării	74
III.3.2. Activități birocratice și de reprezentare	77
PARTEA a III-a – PERSPECTIVELE DEZVOLTĂRII CARIEREI ȘTIINȚIFICE ȘI PROFESIONALE	82
III.1. Principalele obiective de cercetare	83
III.2. Principalele direcții de predare și de dezvoltare didactică	87
III.3. Principalele interese profesionale – aplicații practice	89
BIBLIOGRAFIE	91

REZUMAT

Teză de abilitare: **ARHITECTURĂ ȘI IDENTITATE.**

Microistorii arhitecturale între influențe și confluente locale

Candidat: Șef de lucrări dr. arh. Dan-Ionuț Julean

Facultatea de Arhitectură și Urbanism

Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca

Lucrarea de față prezintă sintetic și metodic activitatea profesională a candidatului, în principal, după obținerea titlului de Doctor în arhitectură, concentrându-se asupra direcțiilor și obiectivelor structurate în timp și care sunt detaliate, în cele ce urmează, într-o viziune despre *arhitectură și identitate*.

Activitatea candidatului, conform cuprinsului, se coagulează pe trei planuri: *prezentarea temelor și a instrumentelor de cercetare în arhitectură, realizări academice și profesionale, perspectivele dezvoltării carierei* – privite în contextul global al evoluției personale în cadrul Facultății de Arhitectură și Urbanism din Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca.

Atât Teza de doctorat, cât și temele de cercetare complet distincte față de subiectul acesteia, manifestate anterior, abordează anumite rezultate de cercetare și aspecte teoretice în căutarea unor formule aplicative, privind *forme ale identității în arhitectură*, mizând pe *specific, autentic* sau *pitoresc*, cu interpretările de rigoare, la diferite niveluri. De fapt, Teza de doctorat cu titlul „Tipologii ale spațiului evreiesc în arhitectura contemporană. Centre comunitare evreiești în Diaspora europeană”, susținută public la Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, *magna cum laude*, a marcat introducerea în domeniul foarte generos al problematicei arhitecturii iudaice, speculând chiar aspecte ale manifestării unei „identități” evreiești în / prin arhitectură.

Alte aspecte interesante și originale ale cercetării au fost semnalate prin: studii de caz rezultate în urma unor investigații complexe de arhitectură, studii de arhitectură comparată, studii etno-culturale, studii vizând componenta filosofică a arhitecturii, studii care abordează discuția despre imagine și studii privind oportunități și posibilități de valorificare a patrimoniului cultural construit – acestea constituind, totodată, și *principalele teme de cercetare*, ale căror subiecte sunt evidențiate, detaliat, în Partea I și care reprezintă și obiectul studiilor curente, în derulare.

În principal, direcțiile de cercetare și de interes profesional vizează *dezvoltarea aspectelor calitative ale carierei didactice-academice*, având ca posibile abordări practice: *găsirea unor forme de valorificare a patrimoniului cultural prin arhitectură* (proiecte, parteneriate și contracte de cercetare), *diverse cercetări interdisciplinare* pe teme ce decurg din domeniul istoriei și teoriei de arhitectură, *studii aprofundate de istoria*

arhitecturii. Aceste aspecte sunt evidențiate pe larg, în Partea a II-a și, respectiv, în Partea a III-a a lucrării, pornind de la temele enunțate în Partea I. În prezent, o bună parte a activității profesionale se reflectă prin proiectele și parteneriatele desfășurate în cadrul propriului Grup de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini”, înființat în anul 2015, în cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca. De fapt, participarea în colective de cercetare a constituit o permanentă provocare.

De asemenea, în Partea a II-a sunt prezentate *contribuțiile la organizarea și coordonarea unor evenimente științifice, a unor expoziții, workshopuri etc., precum și la diverse activități instituționale*. În ceea ce privește *latura didactică și pedagogică* a profesiei am căutat o *continuuă perfecționare și adaptare* la necesitățile studenților, la condițiile-cadru instituționale, precum și la realitățile societății. Această componentă este detaliată în Partea a III-a.

Articolele științifice publicate și comunicările la conferințe naționale și internaționale, precum și demersurile didactice și de cercetare aplicată confirmă *preocuparea constantă asupra subiectelor precizate și consecvența în structurarea carierei academice*.

Ceea ce constituie o contribuție originală în activitatea de cercetare o reprezintă *studiile privind formele identității în arhitectură, morfologia unor arhitecturi, viziunile inclusive asupra unor arhitecturi / ansambluri de arhitectură privind aspecte legate de componenta „etnică”, „națională”, „identitară” – sub forma unor microistorii arhitecturale*. La acestea se alătură demersurile susținute în cercetarea de istoria arhitecturii autohtone, la nivel local / regional (arealul „mai cuprinzător” al Depresiunii colinare a Transilvaniei, spre Câmpia de Vest), care au scos la lumină fie noutăți valabile în datarea și interpretarea corectă sau coerentă a clădirilor de patrimoniu, fie aspecte arhitecturale mai puțin cunoscute. De asemenea, s-au prezentat și o *serie de demersuri practice* (în plan didactic sau în cercetare), ce pun în evidență tendințe în valorificarea patrimoniului cultural construit, în scop social și cultural. Astfel, se remarcă:

- continuarea unei teme anterioare doctoratului, conturată printr-o serie de studii de arhitectură comparată sau de investigații de arhitectură aducând în discuție aspecte privind *arhitectura castelelor din Transilvania*;
- o abordare originală asupra *problemei patrimoniului evreiesc din România*, adus în actualitate, cu perspective asupra posibilităților de *valorificare a moștenirii culturale iudaice*; de fapt, s-au pus în discuție, prin studii etno-culturale comunicate sau publicate la nivel internațional o serie de aspecte legate de specificul local, tradiția culturală și „identitatea” comunităților evreiești din România;
- o suită de articole și inserții punctuale în cercetare ce prezintă *condiționările monumentului în devenirea sa contemporană* și, mai ales, faptul că este posibilă *formularea unei noi viziuni asupra conceptului de monument*, pus în situația de a depăși *sfera realului*, transgresând în *sfera virtualului* și aducând în discuție *existența unui patrimoniu „construit” în lumea digitală, online*;
- evidențierea, în context, a unor *aspecte interdisciplinare în interpretarea arhitecturii*;

- conturarea unor *demersuri particulare*, în cercetarea de istorie și teorie de arhitectură, privind *precizarea unor „stiluri naționale”*, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, până în prima jumătate a secolului al XX-lea, cu *structurarea formelor lor „identitare”, oscilând între „stil”, „națiune” și „tradiție”*.

De fapt, componenta teoretică reprezintă o parte consistentă a evoluției profesionale de până acum, abordând *două tipuri de demers: unul dinspre arhitectură spre teorie și celălalt dinspre teorie spre arhitectură*.

În plus, pe cât posibil, s-a încercat o contrabalansare a preocupărilor în domeniul cercetării istorice și teoretice cu latura aplicativă, specifică profesiei, căutând, în permanență, *posibilități de colaborare cu mediul socio-economic*, fără a părăsi, însă, sfera academică. Interesul pentru cercetare și latura aplicată a cercetării se observă din *activitățile întreprinse prin Grupul de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini”* și, în special, prin faptul că *a devenit partener de durată într-un proiect amplu de refuncționalizare și valorificare a unui obiectiv semnificativ de patrimoniu arhitectural industrial*, încercându-se *punerea în aplicare a unei viziuni de refuncționalizare* (pe termen lung), în paralel cu *mici proiecte de revitalizare* (pe termen mediu și scurt). De asemenea, am participat în parteneriate și am încheiat parteneriate sau contracte de cercetare cu terți, prin care s-a încercat *valorificarea unor cercetări punctuale (izolate ca tematică)*, axate pe componente particulare ale patrimoniului (precum *arhitectură memorială, muzee locale, obiecte din patrimoniu mobil, arhitectură și artă funerară, memoria unor personalități, forme de identitate culturală locală, tipologii ale locuirii urbane*).

În concordanță cu cele prezentate mai sus, planurile privind dezvoltarea carierei universitare, deschid perspective largi, cu *o tematică bogată, atât în domeniul istoriei arhitecturii, cât și al teoriei de arhitectură*. În plus, *valorificarea patrimoniului cultural* reprezintă un domeniu de interes major, prin *concentrarea interesului asupra aspectelor sociale și identitare – lifestyle și elemente din cultura societăților*. Totodată, aceste direcții oferă *posibilități de asociere în domenii conexe precum istoria artei, sociologie, psihologie, geografie-turism etc.*

În acest context, capacitatea de a coordona proiecte de cercetare de doctorat ar conferi *stabilitate în trasarea acestor direcții și siguranță profesională*, prin forța degajată în cadrul Facultății de Arhitectură și Urbanism din Cluj-Napoca. Procesul didactic de arhitectură se îmbogățește prin complexitatea actului de cercetare susținut prin conducerea de teze de doctorat, iar posibilitatea de a pune în valoare conexiunile academice și cu mediul socio-economic pe care le-am stabilit până în prezent, prin colaborări, parteneriate și proiecte de cercetare, ar putea contribui la *creșterea prestigiului și a vizibilității Școlii Doctorale de Arhitectură și Urbanism*, din cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca și, automat, a Facultății de Arhitectură și Urbanism. *Nu în ultimul rând, aprofundarea procesului de cercetare în arhitectură, ca metodică aplicată practicii profesionale, și, totodată, a demersului științific în sine reprezintă o provocare actuală și de mare interes.*

ABSTRACT

Habilitation Thesis: **ARCHITECTURE AND IDENTITY.**

Architectural Microhistories between Local Influences and Confluences

Candidate: Senior Lecturer PhD. Arch. Dan-Ionuț Julean

Faculty of Architecture and Urban Planning
Technical University of Cluj-Napoca

The current text synthetically and methodically presents the professional activities pursued by the candidate, mainly subsequent to the defence of the doctoral thesis, focusing on directions and objectives which took shape in time and which are to be detailed following a concept based on *architecture and identity*.

The activities of the candidate, as shown in the table of contents, are structured around three nuclei: *the presentation of the architectural research subjects and instruments, academic and professional accomplishments, the perspectives of career development* – seen in the global context of personal achievements within the Faculty of Architecture and Urban Planning, the Technical University of Cluj-Napoca.

The doctoral thesis, as well as other previous research subjects, distinct from the thesis' topic, tackle certain research results and theoretical aspects in search of palpable formulae regarding the different *embodiments of identity in architecture*, relying on *specificity, authenticity* and *picturesque* and their meanings, at different layers of interpretation. Actually, the doctoral thesis entitled “Typologies of Jewish Space in Contemporary Architecture. Jewish Community Centres in the European Diaspora”, defended at the Technical University of Cluj-Napoca, *magna cum laude*, was the threshold of the very vast field of Jewish architecture, approaching even aspects regarding a Jewish “identity” in / through architecture.

Other interesting and original aspects of the research were materialised as: complex architectural investigations which produced different case studies, comparative architecture studies, ethno-cultural studies, studies regarding the philosophical component of architecture, studies regarding issues related to images and studies regarding the opportunities and possibilities to enhance the built heritage. All of these combined also outline *the main research topics*, which are thoroughly detailed throughout Part I and which provide also the subjects of the current and ongoing studies.

The research topics and professional interests mainly consider *the development of qualitative aspects of the educational-academic pursuit*, mirroring certain concrete approaches: the quest for ways to *enhance the cultural heritage through architecture* (projects, partnerships, and research grants), various *interdisciplinary studies* on subjects bordering on fields such as history and theory of architecture, *comprehensive history of architecture studies*. All of these aspects are extensively presented throughout Part II and

respectively Part III, following the same topics which were introduced in Part I. Currently, much of the professional activity is reflected in projects and partnerships carried out through the Research Group “Architecture. Time. Habitudes” – established in 2015, within the Technical University of Cluj-Napoca. Actually, being part of a research group proved to be quite a challenge.

Part II also shows *various contributions in organising and coordinating several scientific events, exhibitions, workshops, etc., as well as a number of institutional activities*. Regarding the teaching and pedagogical component, the candidate always pursued *a continuous perfectibility and adaptation* to the necessities of the students, to the institutional conditions, as well as to the realities of the society. This component is addressed throughout Part III.

The scientific articles and national and international conference participations, as well as the educational and applied research endeavours confirm *a constant preoccupation towards the already stated subjects and consistency in structuring an academic career*.

An original contribution to the field of research are *the studies regarding the configurations of identities in architecture, morphologies of certain architectures*, inclusive understandings of various architectures / architectural ensembles regarding aspects related to the “ethnic”, “national”, “identity” components – shaping various *architectural microhistories*. These are joined by other methodical research ventures focusing on autochthonous architectural history, on a local / regional level (the broader region of the Transylvanian Plateau, spreading towards the Western Plain), which either unearthed valuable new pieces of information regarding the correct dating and coherent interpretation of heritage buildings, or brought to light lesser known architectural aspects. Moreover, a series of practical undertakings were also overviewed (educational or research related issues), which highlight tendencies regarding the enhancement of the built heritage with social and cultural outcome. Thus, one might note the following:

- the continuation of a topic previous to the doctoral thesis, materialised through a series of comparative architecture studies or of architectural investigations bringing forward aspects regarding *the architecture of Transylvanian manor houses and castles*;
- an original approach towards *the issue regarding the Jewish heritage in Romania*, presented in the current context, centring on possibilities of *enhancing the Jewish cultural inheritance*; actually, through a series of ethno-cultural presentations or internationally published studies, a series of aspects regarding the local specificities, cultural traditions and the identity of the Jewish community in Romania were brought to light;
- a series of articles and isolated research insertions which present *the constraints of the monument in its current evolution* and, mainly, the fact that it is possible to state *a new understanding regarding the concept of monument*, as it transcends beyond *the real into the virtual*, thus addressing the issue of *the existence of a virtually, online, built heritage*;
- emphasising, in context, *various interdisciplinary aspects regarding the interpretation of architecture*;

- the outlining of certain *particular approaches*, of historical and theoretical architectural research, related to *defining specific “national styles”*, during the second half of the 19th century, until the first half of the 20th century, which imply *the structuring of their forms of “identity”, oscillating between “style”, “nation” and “tradition”*.

Actually, the theoretical component defines most of the academic development thus far, pursuing *two paths: one from architecture towards theory and the other from theory towards architecture*.

Moreover, an equilibrium between the field of historical and theoretical research and the one of practical activities, which actually define the profession, was sought, always looking for opportunities of collaboration with the socio-economic environment, however, without abandoning the academic sphere. The interest towards research and the practical component of the research are apparent the activities undertaken by the Research Group “Architecture. Time. Habitudes” and, especially by the fact that the Group *became a long-term partner in an extensive project of reconverting and enhancing a major landmark of industrial architectural heritage*, thus trying to implement a vision of reconversion (long-term), *alongside small revitalisation projects* (medium and short term). Furthermore, the candidate took part and also signed partnerships or research grants with third parties, through which attempted to *enhance punctual researches* (isolated subjects), *focused on particular heritage aspects* (such as *memorial architecture, local museums, mobile heritage, architectural or memorial architectural items, the memory of various personalities, local identity manifestations, typologies of urban dwelling*).

According to the above stated facts, the proposals regarding the evolution of the academic career open broad perspectives, with *varied topics, in the fields of both history of architecture and theory of architecture*. In addition, *enhancing the cultural heritage* is a field of great interest, mainly due to *the focus on social and identitary aspects* – lifestyle and aspects regarding the culture of societies. Moreover, these paths offer opportunities of associations with *related fields such as Art History, Sociology, Psychology, Geography-Tourism, etc.*

In this context, the ability to coordinate doctoral research projects would offer *stability in tracing these paths and professional safety*, due to the energy bestowed upon the Faculty of Architecture and Urban Planning of Cluj-Napoca. The educational process in architecture is enriched by the complexity of the research carried out by conducting doctoral theses, while the opportunity to build upon the already established connections, both academic and with the socio-economic environment, with further collaborations, partnerships and research grants could contribute to *the increase in prestige and visibility of the Doctoral School of Architecture and Urban Planning*, within the Technical University of Cluj-Napoca, and also of the Faculty of Architecture and Urban Planning. *Last but not least, the thoroughness of the research process in architecture, as an applied methodology of the professional activity, and, at the same time, of the scientific approach itself represent a true contemporary challenge.*

ARGUMENT

Am devenit arhitect din pasiune pentru clădirile vechi – case, palate, castele și fortificații. Am „învățat” arhitectura încă din școala generală – astăzi, privind retrospectiv, mărturisesc că a fost un proces interesant. Captivat de un album în limba germană prezentând imagini, planuri și schițe cu castelul Sanssouci,¹ am încercat „să înțeleg” și, practic, „să deslușesc” farmecul acestei construcții atât de speciale, fără a cunoaște limba și fără a ști vreun „instrument” specific arhitecturii. De fapt, aveam să descopăr, însă, mult mai târziu, că, ceea ce făceam eu atunci, la nivel teoretic se referă la logica partiului, succesiunea funcțiilor, elemente de plastică, limbaj și sintaxă arhitecturală.

Pentru mine, începând cu vârsta aceea, s-a conturat o adevărată fascinație pentru tot ceea ce înseamnă generic „vechi” sau „antichitate”. Ulterior, am început să colecționez cărți și obiecte, cu mare fervoare. Deja aveam și o colecție consistentă de fotografii vechi și noi (făcute de mine, în diferite excursii) cu castele și conace din Transilvania. Am acumulat informații, planuri vechi, fotocopii și scanări după lucrări celebre de istoria arhitecturii aflate în colecțiile bibliotecilor din Cluj. Astfel, după ce am devenit student la Facultatea de Arhitectură și Urbanism din cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca, am descoperit că pot valorifica toate aceste materiale *cercetând științific și scriind*. Așa am publicat primele articole de istoria arhitecturii, aducând în discuție aspecte „identitare”, „specifice”, legate de arhitectura castelelor din Transilvania, pe vremea când în limba română nu se găseau prea multe informații pe această temă, iar *Internetul* era în faze „incipiente” – nu existau baze de date, nu exista *Wikipedia*, iar sintagme precum „castel / conac în Transilvania” nu ofereau, practic, niciun rezultat, indiferent de motorul de căutare folosit. Prin urmare, cercetarea mea a fost una metodică, încă de la început – mi-am „elaborat” chiar propria „metodologie de investigare”, începând cu o documentare riguroasă, încă dinainte de a face „vizite *in situ*”. Astfel, mi s-a structurat o *primă direcție de cercetare*, la care nu am renunțat niciodată de fapt, continuând să mă documentez și să acumulez materiale.

Colaborarea din anii de facultate cu Profesor em. dr. arh. Mircea Sergiu Moldovan mi-a deschis calea spre un domeniu total necunoscut până atunci – pe larg *cultura și civilizația iudaică*, în special prin participarea mea, în perioada 2009-2011 la Proiectul JEWISH-ROM.² Tematica proiectului de diplomă și a disertației a constituit o adevărată

¹ Reședința de vară a lui Frederic cel Mare, Regele Prusiei, la Potsdam. Această locuință „privată” a fost concepută de arhitectul Georg Wenzeslaus von Knobelsdorff, în stil rococo, între 1745 și 1747, după planurile și ideile regelui.

² Membru în echipa de cercetare din cadrul grant-ului privind *crearea unui sistem modern multimedia de inventariere și informatizare privind patrimoniul cultural al comunității evreiești din România, în contextul european al multietnicității și diversității patrimoniale*, și care a avut o durată de trei ani (01.10.2008–01.10.2011). Acronim: JEWISH-ROM. Proiect de cercetare tip PN II Parteneriate, cu Nr. 23698 / 24.09.2008. Proiect finanțat prin Programul 4: „PARTENERIATE ÎN DOMENIILE PRIORITARE” 2007–2013, de la Bugetul de Stat - Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului. Conducătorul de proiect, a fost

provocare: *centru comunitar evreiesc*,³ având ca temă teoretică, conexă, *valorificarea patrimoniului cultural evreiesc*.⁴ Componenta esențială a demersului a constituit-o „memoria comunității evreiești”⁵ – provocarea culturală și profesională a fost cu atât mai mare, cu cât situl ales se afla în *Oradea*, un oraș martor și, în mare proporție, începând cu mijlocul secolului al XIX-lea, rezultat al existenței unei comunități evreiești efervescente.⁶ Astfel, au rezultat trei aspecte majore, definind lucrarea de diplomă, care mi-au conturat, ulterior, *tema pentru teza de doctorat: „cultura, societatea și arhitectura evreiască reflectate în programul arhitectural de centru comunitar evreiesc.”*⁷

Între timp, am devenit *dascăl de arhitectură* din dorința de a transmite și altora câte puțin din pasiunea mea pentru arhitectură. În consecință, de șapte ani, mă străduiesc, cu drag, să stârnesc interesul studenților pentru *arhitectură*, așa cum o percep eu – o lume fascinantă în care povestea poate deveni realitate, poezia ia trup, iar frumusețea se măsoară în unități necuatificabile.

Teza de doctorat, elaborată, la început, sub îndrumarea Profesor em. dr. arh. Mircea Sergiu Moldovan și, apoi, sub îndrumarea Profesor em. dr. arh. Adriana Matei, propunea o discuție amplă privind analiza unui spațiu „evreiesc” din prisma unor întrebări auxiliare legate, în primul rând, de „identitate” și „specific”. Astfel, arătam că:

„dacă, în general, spațiile «evreiești» sunt asociate cu locuri sau situri religioase ori comemorative, constatăm că există și alte «tipologii» care rezultă din experiența vieții în comun, și care, deși nu mai sunt «locuite» la propriu, constituie *intense* locuri ale memoriei evreiești, oferind adevărate resurse identitare în cadrul unui demers artistic / arhitectural. Așadar, ne propunem investigarea acestor *tipologii ale spațiului evreiesc* și identificarea modului în care ele influențează arhitectura contemporană. Analizând spațiile de tradiție ale poporului evreu în Diaspora și modul în care ele s-au dezvoltat, din perspectiva unui *produs* (viz. proces) cultural, încercăm să definim trăsăturile specifice care le caracterizează ca fiind «evreiești». Varietatea și bogăția culturală a Diasporei, dată de istoria sa îndelungată (practic,

Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, prin Facultatea de Arhitectură și Urbanism (directorul de proiect fiind Prof. dr. arh. Mircea Sergiu Moldovan), în parteneriat cu: Facultatea de Arhitectură a Universității „Spiru Haret”, Institutul Național al Monumentelor Istorice și SEEDSOFT (societate comercială specializată în activități informatice hardware și software). Proiectul JEWISH-ROM, <http://www.jewish-romania.ro/> (accesat 13 iunie, 2017).

³ Dan-Ionuț Julean, *Centru comunitar evreiesc, Oradea. [memoria comunității evreiești...]*, proiect de diplomă, anul universitar 2009-2010, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Facultatea de Arhitectură și Urbanism, Cluj-Napoca, 2010.

⁴ Dan-Ionuț Julean, *Valorificarea patrimoniului cultural evreiesc [Studiu pentru un centru comunitar evreiesc, Oradea]*, disertație, anul universitar 2009-2010, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Facultatea de Arhitectură și Urbanism, Cluj-Napoca, 2010.

⁵ Sau, după cum era vehiculat de *Lempert Family Foundation*: „păstrarea memoriei comunității evreiești” (helping preserve the memory of the Jewish community of Oradea), Oradea Jewish Community, „Home Page”, <http://www.oradeajc.com> (accesat 13 iunie, 2017).

⁶ „«o adevărată Florență evreiască de la sfârșitul secolului al XIX-lea», dezvăluindu-i afinitățile cu Art Nouveaul și atitudinea profund europeană [...] a mecenajilor (majoritatea evrei) și a artiștilor, inginerilor și arhitecților evrei. Au fost cu toții, împreună, făuritori ai unui oraș nou, modern și model.” Mircea Sergiu Moldovan; Dan-Ionuț Julean, „A New Jewish Community Centre for Oradea”, *Analele Universității din Oradea : Fascicula “Construcții și instalații hidroedilitare”*, vol. XIII (iulie, 2010): p. 116.

⁷ Dan-Ionuț Julean, „Tipologii ale spațiului evreiesc în arhitectura contemporană. Centre comunitare evreiești în Diaspora europeană” (teză de doctorat, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, 2014), p.7.

este cea mai veche diasporă), de dinamica și de diversitatea locațiilor geografice (ca areale culturale distincte), condiționează lucrarea de față la o încercare modestă de a aduce laolaltă termeni, simboluri, condiționări și momente istorice, într-o raportare de ansamblu la fenomenul arhitectural din locuri precise, în situații concrete și în contexte sociale și culturale considerate semnificative. Dintre toate popoarele, experiența evreilor din Diaspora ca cetățeni ai lumii, deși nu au beneficiat de mijloace complexe (și teoretic, nici măcar de o arhitectură «identitară»), ne învață multe despre supraviețuirea prin cultură, lupta continuă pentru păstrarea tradițiilor, a Legii, a limbii și nu în ultimul rând a religiei (care, paradoxal, deși aparent rigidă și ermetică, s-a dovedit a fi atât cea mai riguroasă, cât și cea mai «flexibilă» – și acest lucru este evident încă din cele mai vechi timpuri). Cu toate acestea, demersul nostru trebuie înțeles ca o căutare de a stabili coordonatele unui spațiu «evreiesc», de a pătrunde în ambianța și arhitectura sa perenă, care, prin consecvența oferită de tradiția milenară, depășind adesea convențiile uzuale despre spațiu și loc, rodește, din ce în ce mai spectaculos, clădiri care nu numai că fascinează prin designul lor revoluționar, special, spectaculos, «unic» chiar, ci evocă cu personalitate și distincție *un sens al comunității* (al comuniunii interumane, al vieții în comun), specific evreilor și numai lor. Astfel, putem «citi» în ambiția aceasta creatoare (a spațiului «evreiesc» *produs*) intenția permanentă de a defini o «identitate», care (fie încurajată, fie, din contră, descurajată de societatea creștină, de-a lungul istoriei) a fost promovată, cu perseverență, de comunitățile evreiești locale (private adesea de libertate, timp de secole), dovedindu-se, în momente cheie ale istoriei, a fi capabilă să producă spații cu adevărat «evreiești» (fie la nivel formal, direct, fie la nivel simbolic, profund).⁸

Această [posibilă] „identitate” „evreiască” atât de controversată,⁹ indiferent cât de contestată este, reflectă clar efectul pe care îl are asupra arhitecturii *experiența vieții în comun*, iar pe parcursul tezei, s-a demonstrat cum demersul arhitecților contemporani dovedește acest lucru.

Prin urmare, pornind de la teza de doctorat și de la teme de cercetare anterioare, extrapolând anumite rezultate teoretice de pe parcurs și căutând formule aplicative, continui să studiez anumite aspecte privind *forme ale identității în arhitectură*, mizând pe *specific, autentic* sau *pitoresc*, la diferite niveluri. Astfel, mi-am structurat direcțiile de cercetare și de interes profesional speculând clar aspectele calitative ale carierei academice, care reprezintă pentru mine o prioritate, și, nu în ultimul rând, încercând să fructific ideea de *valorificare a patrimoniului cultural prin arhitectură*. În acest sens, capacitatea de a coordona lucrări de doctorat ar conferi o cu totul altă anvergură demersului meu în cercetarea de arhitectură, motiv pentru care, încurajat de Profesor dr. arh. Dana Vais și Profesor dr. arh. Adrian Iancu, mă aflu, acum, în postura de candidat pentru abilitare.

autorul

⁸ Julean, „Tipologii ale spațiului evreiesc”, pp. 8-9.

⁹ Aliza Cohen-Mushlin; Harmen H. Thies, discurs introductiv în deschiderea lucrărilor conferinței internaționale / mondiale Jewish Architecture – New Sources and Approaches, Technische Universität Braunschweig, Braunschweig, Germania, 1-3 aprilie 2014.

INTRODUCERE

Morfologia *formelor de identitate în arhitectură* este o problemă complexă. Desigur, nu este locul aici să prezentăm pe larg aspectele acestei problematice. Am deschis în acest sens, un prim capitol teoretic, prin Teza de doctorat, intitulată „Tipologii ale spațiului evreiesc în arhitectura contemporană. Centre comunitare evreiești în Diaspora europeană”. De fapt, prin această lucrare, se încearcă prezentarea principalelor direcții de cercetare structurate din prisma speculării *problemei identității*, prin abordări la diferite niveluri ale *patrimoniului cultural*. Așadar, munca noastră în direcția teoriei este practic continuă, deși, în ultimul timp, am căutat mai mult forme de cercetare practice, aplicative.

În mare măsură, cele *patru direcții (principale) în valorificare patrimoniului cultural*,¹⁰ stabilite prin teza de doctorat, în sfera patrimoniului evreiesc, pot căpăta, prin extrapolare, o valoare de generalitate. Ori, activitatea de după elaborarea tezei de doctorat ne-a confirmat, practic, acest lucru. Toate patru speculează, într-o formă sau alta, subiectul *memoriei* și al *monumentului* (în ipostazele sale cotidiene), o temă atât de actuală în contextul globalizării, al creșterii mobilității și al [pericolului] „pierderii identității”, vehiculate de teoreticieni,¹¹ încă de la sfârșitul secolului al XX-lea:

(a) *programe / proiecte de cercetare* (activități în cadrul unor instituții culturale, neguvernamentale, centre specializate, sau în cadrul unor instituții academice și de învățământ superior, implicând, adesea, echipe interdisciplinare și parteneriate instituționale în regim public-public / public-privat, dezvoltând teme specifice cu scopuri social-umanitare, culturale, de păstrarea a memoriei etc.);

(b) *sisteme turistice create artificial* (susținerea de activități economice în sau cu scop turistic, promovând puncte focale de atracție turistică, elaborând liste cu principalele obiective, mizând pe integrarea în topuri turistice, contribuind la creșterea interesului pentru unele obiective);

(c) *reabilitare / restaurare și conversie funcțională* (se are în vedere „disputa” monumentelor istorice, aprecierea valorii de patrimoniu a obiectului sau ansamblului de arhitectură și, bineînțeles, rolul monumentului istoric, după caz, în context contemporan cu sau fără păstrarea funcțiunii inițiale, ținând cont de valoarea sa memorială, ambientală, de etalon artistic sau chiar de cea economică – componentă ce implică un management competent al patrimoniului arhitectural);

(d) *construcții noi* (ideea valorificării patrimoniului prin arhitectură ca o posibilă modalitate de „explorare” și „exploatare” a patrimoniului de orice fel reprezintă o tendință contemporană, adaptată timpului prezent, când,

¹⁰ Julean, „Tipologii ale spațiului evreiesc”, pp. 311-330.

¹¹ Dana Pop și Dan-Ionuț Julean, „The Monument: Between Place and Fetishism”, *Acta Technica Napocensis : Civil Engineering & Architecture*, vol. 58, nr. 1 (2015): pp. 5-15.

adesea, o departajare clară între turism și cultură, respectiv între interesul economic și idealul estetic devine, practic, imposibilă; au loc procese de reconsiderare, regândire a arhitecturii, stabilire a unor modalități de supraviețuire – forme de supraviețuire și continuitate printr-o arhitectură nouă, înzestrată cu putere evocatoare)

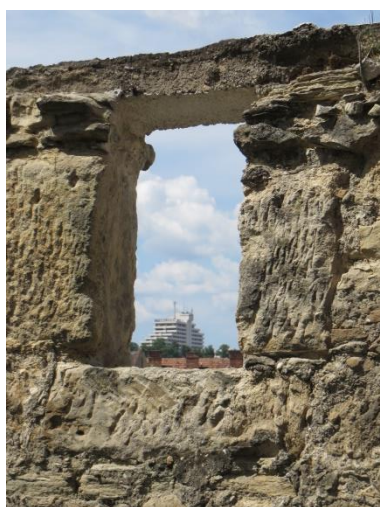
Orice conexiuni între memorie și arhitectură se bazează, de fapt, pe *forța mesajului identitar*, fie că acesta vine *din sfera privată* (reflectând amprenta personală a unui individ, fie el creator / artist / arhitect, mecena sau comanditar; e.g. castelele proiectate de arhitectul Miklós Ybl în Ungaria și Transilvania), *din sfera publică sau politică* (prin influența impusă de formele de exercitare a puterii politico-administrative într-un teritoriu, într-un context dat; e.g. „Catedralele Unirii” construite în Transilvania, în perioada interbelică), *din sfera comunitară* (e.g. cazul evreilor răspândiți în mici grupuri în Diaspora europeană) sau *dintr-un substrat cultural mai mult sau mai puțin profund* (abordat la nivel micro sau macro prin tradiție locală, religie, spiritualitate, continuitate, peisaj cultural, influențe etc.; e.g. arhitectura castelelor cu cornișa crenelată în Transilvania). Astfel, vorbim despre originalitate, autenticitate, specific cultural / local, sau chiar de pitoresc (din gesturi creatoare, stângăcii artistice, prelucrări vernaculare ale unor motive din arta / arhitectura cultă; e.g. ansamblurile arhitecturale ale satelor săsești din Transilvania).

Și nu întâmplător, adesea, interesul cercetărilor științifice, ca și aspectele speculate în turism (vezi ideea de *brand* cultural, *brand* de oraș, *brand* de țară etc.), se raportează la *valorile patrimoniului cultural* (de la preceptele morale și religioase la obiceiuri sau componente ale unui stil de viață; de la valori punctuale ale artelor plastice sau decorative la creații muzicale sau literare; de la teatru, operă sau film până la gastronomie), abordând o întreagă *problematică a existenței, continuității și schimbului / interferenței de valori* – generând, de fapt, *microistorii arhitecturale între influențe și confluențe locale*.

Din păcate, uneori, prin „hipermarketing” turistic, *forța mesajului identitar poate depăși valoarea identității în sine* (e.g. turiștii care vizitează satul Rimetea, din județul Alba, clasat UNESCO, admiră zona pieței centrale, peisajul natural, dar nu se oboresc să descopere toate valorile locale, să înțeleagă caracterul și morfologia satului, precum și modul în care formele lui identitare s-au distilat în timp și spațiu, pe întregul areal construit, respectiv în întreaga zonă – chiar și în satul vecin).

Atunci când vorbim de memorie și identitate, nu putem lăsa deoparte ideea *supraviețuirii prin cultură*, iar *perpetuarea sau conservarea memoriei* este uneori mult mai importantă decât conservarea fizică a valorilor trecutului. În cazul extrem, și *prezența prin absență* este o formă de supraviețuire prin cultură și un act suprem de păstrare a memoriei (e.g. Daniel Libeskind, Muzeul Evreiesc din Berlin). De partea cealaltă, societatea contemporană trăiește cu tentația *monumentificării* sau chiar a *muzeificării*, fapt ce reprezintă un mare pericol nu numai asupra arhitecturii contemporane, ci și asupra unui întreg sistem de valori.

Cum *demersul* reprezintă întotdeauna provocarea majoră, găsim de cuviință a prezenta, în cele ce urmează, **mijloacele** – tot ceea ce am utilizat până în prezent, definind un *corpus* coerent al cercetării în arhitectură (istorie, dar și teorie de arhitectură), reliefând *metodologia* formulată sau, după caz, aplicată. Am abordat, în principal, ideea de identitate, tradiție culturală, patrimoniu cultural la nivel *macro* adică de oraș / teritoriu, respectiv *micro* adică de program sau obiect de arhitectură, respectiv obiect de artă.

fotografiile autorului, 2013-2016

Lucrarea de față este structurată în trei părți, astfel:

- **Partea I** prezintă detaliat principalele teme de cercetare în arhitectură, dar și instrumentele utilizate în demersurile profesionale, până în prezent. Aceste teme și instrumente se concretizează prin studii / articole elaborate, publicate sau în curs de publicare, participări la conferințe și reflectă o continuitate a direcțiilor majore ale cercetării, începând, de fapt, cu primul an de facultate, 2004-2005.
- **Partea a II-a** se concentrează pe principalele realizări academice și profesionale, evidențiind preocupările pentru componenta didactică și pedagogică, dar și inițierea, dezvoltarea și susținerea activităților de cercetare în cadrul Facultății și la nivelul Universității, prin studiile și proiectele de cercetare propuse, derulate sau în curs de desfășurare, prin înființarea unei platforme de cercetare în cadrul Universității – Grupul de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini”.
- **Partea a III-a** expune principalele obiective din perspectiva dezvoltării carierei științifice și profesionale, în plan didactic, apoi privind noi direcții / proiecte în activitatea de cercetare, dar și în plan profesional-practic, fără a părăsi sfera academică, prin stabilirea de contacte, parteneriate și proiecte ce implică mediul socio-economic, mizând pe dezvoltarea instituțională.

Multe din aspectele sau studiile de caz discutate în această lucrare aduc în discuție *problema monumentului*, care în contextul actual, reprezintă o realitate apăsătoare pentru România. Din munca de cercetare și prin componenta aplicativă a studiilor realizate sau propuse, dar și prin parteneriate academice, anvizajăm dezvoltarea de proiecte de cercetare ce presupun inventarierea și prezentarea monumentelor, crearea de baze de date digitale, lansarea de platforme pentru schimb de informații, valorificarea clădirilor / obiectivelor de interes în scopuri turistice și culturale prin introducerea lor în circuite la nivel național, dar mai ales internațional. În oricare dintre situații, indiferent de viziune, *păstrarea memoriei, specularea și conservarea identității sau a specificului* și, respectiv, *continuarea tradiției culturale* au un rol hotărâtor. Supraviețuirea prin cultură înseamnă o supraviețuire și o perpetuare a valorilor.

Așa cum se va vedea, în ultimii ani, am încercat să dezvoltăm, pe lângă latura teoretică, și componenta didactică, dar mai ales cea aplicativă a cercetării specifice profesiei. În speță, vorbim despre *o reconsiderare a modului de predare și, mai ales, de învățare aplicativă a istoriei arhitecturii*, la nivelul anului I, despre o abordare didactică a unor *probleme complexe din istoria și teoria de arhitectură legate de arhitectura comparată*, cu studii de caz concrete, la nivelul anului V, și *de o căutare a unor formule de implementare a unei viziuni despre valorificarea patrimoniului construit*.

Toate activitățile, viziunile și direcțiile de cercetare și valorificare a cercetării, de tip didactic sau de tip practic, prezentate în capitolele următoare se grupează după o tematică definită conceptual „*arhitectură și identitate*”, evidențiată, după caz, în funcție de specificul fiecărui demers și bazată pe referințele bibliografice generale și personale, prezentate la finalul acestei lucrări. Pe parcurs, sunt indicate în notele de subsol numai referințele bibliografice personale recente, considerate relevante pentru această teză.

PARTEA I – PREZENTAREA TEMELOR ȘI A INSTRUMENTELOR DE CERCETARE ÎN ARHITECTURĂ

I.1. Investigația ca metodă de cercetare în arhitectură

Metodologia investigațiilor de arhitectură este complexă. Facem apel la ea atunci când trebuie să descoperim istoria unei clădiri sau atunci când trebuie să punem în evidență aspecte semnificative ale patrimoniului construit. Problemele majore apar atunci când sursele documentare sunt relativ puține, iar cercetarea de arhivă este practic imposibilă sau foarte greu de efectuat. O clădire în stare avansată de degradare poate oferi, pe de o parte, foarte multe indicii referitoare la etapele de edificare a ei, filiațiuni sau asocieri, însă, pe de altă parte, expune prea puține informații sigure, referitoare mai ales la conținut, decorațiuni și funcțiuni. În această lumină, ne vom referi la *studiul întreprins asupra castelului Haller din Coplean*¹² (județul Cluj, clasat monument istoric), care impune o atenție specială, deoarece confirmă toate aceste aspecte și, în același timp, constituie și o excepție, prin bogăția informațiilor colaterale, prin care se poate demara un proces de reconstituire istorică și de restaurare arhitecturală.

Astfel, studiul s-a desfășurat pe o perioadă extinsă de timp, în două etape principale, fiind condiționat efectiv de descoperirea de noi surse. Rezultatul nu are doar o *semnificație personală*, încununând cei zece ani de cercetare dedicați acestui ansamblu arhitectural, ci și *una obiectivă*, venind în sprijinul proprietarilor și al unor terți interesați de soarta castelului Haller din Coplean, sprijinind, așadar, demersul de a-l salva de la ruina totală. Nu în cele din urmă, studiul are o *dimensiune culturală și socială*, deoarece, prin analiza profundă a clădirii și a devenirii proprietarilor ei succesivi, deschide o perspectivă amplă asupra contextului mai larg al evoluției vieții aristocrației și burgheziei din Transilvania, pe parcursul secolului al XVIII-lea și, respectiv, al XIX-lea, chiar până la începutul secolului al XX-lea. Precizăm că, studiul a cuprins inclusiv cercetări genealogice ale familiei Haller de Hallerkö (Hallerstein) și ale principalelor familii de nobili cu care ramura Haller de Coplean s-a înrudit de-a lungul timpului.

Materialul prezintă, pe baza examinării datelor și a faptelor istorice consemnate, a informațiilor directe și indirecte colectate, istoricul locului și al domeniului, genealogia proprietarilor, analiza evolutivă a construcției începând cu secolul al XVII-lea, urmărind apogeul și decăderea artistică și arhitecturală a întregului ansamblu. În plus, poate cel mai semnificativ aspect se referă la faptul că s-au putut evidenția *descoperirile recente* pe care le-am făcut și care au permis reinterpretarea cercetărilor inițiale, confirmând mare parte din ipotezele formulate anterior¹³ și, mai mult, contribuind esențialmente la *datarea corectă a*

¹² Dan-Ionuț Julean, „Investigating Transylvania’s Intriguing Heritage. New Approaches on the Historical and Architectural Rise and Fall of the Haller Castle in Coplean” – studiu în curs de publicare.

¹³ Dan-Ionuț Julean, „Coplean – destinul unei familii, destinul unui castel [o istorie radiografiată] / [Coplean – the Destiny of a Family, the Destiny of a Castle (an X-rayed History)]”, LogiA 13 (2010): pp. 7–22.

clădirii și a lucrărilor de amenajare / finisare a interioarelor, consemnate eronat în toate sursele de istoria arhitecturii, timp de peste un secol.

Înțelegerea modului în care clădirea s-a schimbat și a evoluat în timp, ne oferă șansa de a „recupera” multe dintre valorile considerate pierdute. În cele din urmă, în acest fel, întregului ansamblu i se poate confirma valoarea de patrimoniu pe care o merită, în principal, prin *caracterul său unic, identitar*, în istoria arhitecturii din România, reprezentând o bijuterie a barocului târziu și rococoului transilvănean, cu forme arhitecturale singulare, decorat în concordanță cu statutul social și rafinamentul membrilor familiei Haller din ramura de Coplean – una dintre cele mai influente familii nobiliare din Transilvania.

Castelul Haller, Coplean
fotografia autorului, 2009

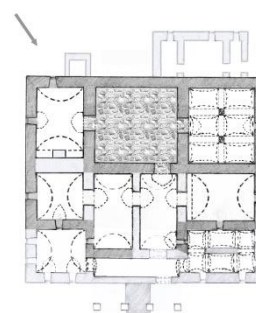

Castelul Haller, Coplean, circa 1900
sursa: József Kádár, ed., Szolnok-Doboka vármegye monographiája (Deés [Dej]: Szolnok-Dobokavármegye közönsége, 1901), p. 203

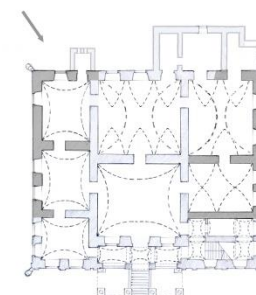

Castelul Haller, Coplean
studierea volumetriei inițiale
reconstituirea autorului, 2017

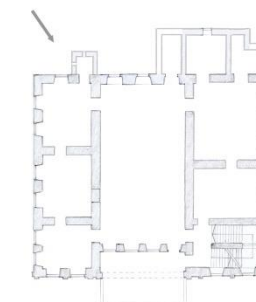
Castelul Haller, Coplean
planul pivniței, reconstituirea autorului:
textura de piatră marchează
încăperea unde bolta este prăbușită;
cu gri închis este reprezentată
structura renașcentistă;
cu gri deschis este reprezentată
structura barocă;
cu alb sunt reprezentate adăuțiile
din baroc.

Castelul Haller, Coplean
planul parterului,
reconstituirea autorului:
cu gri închis este reprezentată
structura renașcentistă;
cu gri deschis este reprezentată
structura barocă;
cu alb sunt reprezentate adăuțiile
din baroc.

Castelul Haller, Coplean
planul etajului,
reconstituirea autorului:
cu gri deschis este reprezentată
structura barocă;
cu alb sunt reprezentate adăuțiile
din baroc.

Demersul istoric și arhitectural a reunit toate aspectele cunoscute din trecutul acestei proprietăți, concentrându-se, pe cât posibil, pe surse reputate sau pe informații consemnate și confirmate, dar, în același timp utilizând și *metode deductive și empirice*. Completările aduse prin *descoperirea mormintelor* unor membri ai familiei Haller a permis *completarea arborelui genealogic și îndreptarea unor erori istorice semnificative*. Astfel, pentru prima dată, s-a putut reconstitui o istorie, până acum, fragmentată, oferind șansa ca, în viitor, o serie de elemente arhitecturale pierdute sau deteriorate să poată fi restituite și reintegrate corespunzător ansamblului. De asemenea, s-a încercat, *prin deducții și probe analizate*, în lipsa oricăror

documente de arhivă, identificarea unor posibili meșteri și arhitecți care ar fi putut contribui la realizarea castelului, în forma conservată din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

În subsidiar, celălalt scop al studiului a fost de a prezenta *felul în care s-a desfășurat investigația arhitecturală și examinarea informațiilor*. **Metodologia propusă** este similară, în principal, investigației de tip criminalistic, incluzând cercetare *in situ*, investigație tip cauză-efect, paralelism istoric, formal și artistic, printr-o viziune specifică arhitecturii comparate.¹⁴ Prin urmare, demersul a urmărit etapele de mai jos:

- ***examinare preliminară*** (colectare de date de bază: lucrări publicate anterior, relevee de arhivă, examinarea de documente istorice la prima mână și după surse, examinarea de fotografii de arhivă și de hărți istorice, cercetare genealogică extensivă);
- ***examinare la fața locului*** (colectare de date auxiliare: releveu în măsura accesibilității în și pe clădire, observarea unor aspecte privind structura și starea de conservare a clădirii, colectare de material fotografic, interviuri cu localnicii, interviuri cu descendenți ai ultimului proprietar, vizitarea bisericii romano-catolice strâns legate de familia Haller, vizite în împrejurimi);
- ***examinare suplimentară*** (documentare privind clădiri similare, analiza unor surse complementare cu privire la noi informații, evaluarea elementelor artistice și arhitecturale, studiu comparativ luând în considerare date istorice și anumite caracteristici fizice ale clădirii, cercetare asupra istoricului celorlalte reședințe rurale ale familiei Haller, căutarea / descoperirea unor morminte ale membrilor familiei Haller, pentru cercetarea pietrelor funerare și stabilirea unor concordanțe istorice);
- ***identificarea unor caracteristici particulare*** (evaluarea competență a unor aspecte concrete: constatarea unor elemente arhitecturale cu valoare de unicat – acest proces a presupus analize și comparații istorice cu alte clădiri cu caracteristici formale sau stilistice similare);
- ***cercetări suplimentare in situ*** (colectarea de date auxiliare: vizite de cercetare la obiective arhitecturale direct sau indirect legate de inventarul formelor arhitecturale specifice castelului de la Coplean);
- ***structurarea materialului colectat*** (o evaluare finală a rezultatelor cercetărilor de specialitate, corelate cu toate informațiile obținute anterior);
- ***revizuirea materialului final*** (pregătirea formei finale a studiului, actualizat în concordanță cu noile informații care au apărut pe parcurs și, mai ales, după încheierea formală a etapelor anterioare ale investigației).

În acest caz, posibilitatea și, totodată, necesitatea de a actualiza studiul inițial și de a corecta erorile și supozițiile neconfirmate a apărut după aproximativ cinci ani de la publicarea unui material preliminar. După anul 2015, noi informații și resurse – necunoscute anterior și, respectiv, inaccesibile până atunci – au devenit disponibile și, astfel, se cerea imperios realizarea unui studiu nou, complet și valabil în cazul unui posibil proiect de restaurare sau măcar de conservare.

¹⁴ Autorul predă la Facultatea de Arhitectură și Urbanism cursul de Arhitectură comparată, unde abordează problematica Barocului transilvănean, din perspectiva filiației, a influenței, inclusiv a specificului local, respectiv a moștenirii patrimoniale, prin abordarea unor *relații genetice* (de contact) și a unor *conexiuni tipologice* (analogii sau paralelisme).

I.2. Studii de arhitectură comparată

Capitolul este dedicat în principal studiilor privind arhitectura castelelor din Transilvania. Am inițiat această temă de cercetare cu mult timp înaintea stagiului de doctorat. Am decis să o includem în teza de abilitare, deoarece reprezintă o direcție principală a dezvoltării viitoare în domeniul cercetării de arhitectură și al valorificării patrimoniului cultural. Parțial, teza de doctorat, a însemnat o întrerupere în dezvoltarea acestor studii. Cu toate acestea, am continuat să acumulăm o serie de materiale care permit reluarea studiilor, corelat însă cu realitatea societății românești actuale, care presupune găsirea de soluții și luarea de măsuri (uneori de primă necesitate), pentru salvarea de la distrugere a unor ansambluri arhitecturale de mare valoare.¹⁵

Așadar, *intensificarea cercetărilor de istoria arhitecturii în acest domeniu atât de specific trebuie încurajată, iar pasivitatea studiilor trebuie completată și cu găsirea de soluții pentru protejarea, conservarea și valorificarea acestor elemente ale patrimoniului cultural național. În acest sens, o instituție academică poate deveni un partener de durată în cadrul unor proiecte culturale mai ample, iar adevărul este că, la momentul actual, ducem lipsă de studii obiective și cu valoare reală privind „castelele din Transilvania”.* Din păcate, publicul larg nu are acces la lucrări de specialitate în limba română și nu este familiarizat cu această temă decât prin intervenții sporadice din presa scrisă și online, care adesea vehiculează informații sumare, neconcludente sau chiar false, ori din documentare difuzate pe posturile de televiziune.

Prin urmare, considerăm de actualitate **temele abordate** în materialele publicate anterior și citate, ca atare, în studii și teze de doctorat (*vezi pagina alăturată*).

În mare, *aceste studii vizau, după caz și în funcție de posibilitățile de documentare, analiza istorică, analiza stilistică, și analiza de program. Detalierea elementelor funcționale (accese, terase, peroane, marchize, relația cu salonul de onoare, relația cu clădirile anexe etc.) s-a făcut în raport cu rolul lor și importanța pe care creatorul le-a acordat-o în cadrul compoziției. Au fost subliniate accentele volumetrice, mișcarea spațială a acoperișurilor, dramatismul compoziției arhitecturale în raport cu elementele vegetale (parcul / grădina), elementele semnificative ale plasticii arhitecturale, dar, după caz, și elementele cu caracter recurent (e.g., la neogotic, o succesiune de elemente – timpâne oarbe, supraporte, cartușe decorative cu motive specifice, cornișe crenelate, turnulețe de colț, pînacuri, fleșe, pinioane etc. – care, prin modelarea, aspectul sau conformarea lor permit identificarea unor familii stilistice în funcție de datare, arhitect, meșter, sau chiar influențe din alte arhitecturi specifice sau nespecifice zonei – cum ar fi prezența insolită a amprentei stilului gotic perpendicular englez sau a stilului Tudor în Transilvania).*

¹⁵ Inaugurarea recentă, în aprilie 2017, la Micloșoara (județul Covasna), a Muzeului vieții transilvănene – o inițiativă a Fundației Kálnoky, în parteneriat cu INTBAU Scandinavia –, în fostul castel al familiei conților Kálnoky, este cel mai de actualitate exemplu al interesului și al posibilităților de reutilizare a unora dintre sutele de ansambluri nobiliare rurale din Transilvania. Mai mult decât atât, proiectul vizează nu numai o componentă culturală, ci și una socială, interetnică – de implicare și responsabilizare a populației de etnie romă – sau chiar economică, prin stimularea economiei locale.

*Șofronea, județul Arad.
Scenă de vânatoare la castelul
nobilului László Purgly, 1911
carte poștală ilustrată, colecția autorului
exemplu de arhitectură
neomedievală, deloc cunoscut în
literatura de specialitate;
arhitect necunoscut*

*Curtici, județul Arad.
Castelul Kászonyi-Friebeisz
fotografia autorului, 2006
ansamblul a fost complet mutilat
de o renovare recentă (2014/2015)*

*Curtici, județul Arad.
Castelul Kászonyi-Friebeisz,
vedere din curtea cu flori, circa 1910
arhiva personală a autorului*

*Macea, județul Arad. Ansamblul
castelului Csernovics-Károlyi (circa
1862-1886), opera celebrului
arhitect budapestan Miklós Ybl
fotografia autorului, 2005*

temele abordate:

- **influențele romantismului în arhitectura castelelor transilvănene** (pune în evidență un inventar al castelelor în stil neogotic sau cu elemente romantice-medievalizante în raport cu fenomenul arhitectural răspândit în Europa Occidentală, prefigurat în Anglia, începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea; între timp, am redocumentat acest material, pentru a putea realiza un studiu complex, privind formele de manifestare specifice romantismului în arhitectura castelelor din Transilvania, iar acest studiu poate să devină punctul de pornire pentru un nou proiect de cercetare);
- **tipul conacului în Câmpia Aradului, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea până la sfârșitul secolului al XIX-lea** (pune în evidență o tipologie a locuirii într-un areal istorico-geografic concret, în contextul dezvoltării industriale și al creșterii producției agricole, în paralel cu creșterea interesului pentru confortul vieții și al preocupărilor pentru amenajarea spațiilor verzi din jurul reședințelor rurale; lucrarea aducea în discuție, pentru prima dată, o serie de reședințe rurale din zona Aradului; în același timp, poate constitui un reper pentru formularea unor studii viitoare, mizând pe stabilirea unor elemente particulare, coerente, în alte areale istorico-geografice, conturând alte posibile *tipologii ale acestei forme de locuire rurală*);
- **manifestări ale neoclasicismului în arhitectura castelelor din Banat** (pune în evidență forme de manifestare ale stilului neoclasic la reședințe rurale aristocratice de mare anvergură, prezentând modul în care arhitectura și natura se completează în cadrul unor ansambluri coerente; lucrarea aducea în discuție, pentru prima dată, o serie de reședințe rurale de tip „castel”, prea puțin cunoscute în literatura de specialitate).

O temă conexă, interesantă, pe care o avem în vedere este cea a *analizei preocupărilor pentru confortul vieții în reședințele rurale* în zona Transilvaniei istorice, incluzând Patriumul și Banatul, după a doua jumătate a secolului al XIX-lea, până la cel de Al Doilea Război Mondial. Pentru aceeași perioadă, se urmărește și determinarea din punct de vedere tipologic, funcțional și stilistic a *programului arhitectural de vilă-„castel”*, vag prezentat și discutat în literatura de specialitate, probabil și datorită ambiguității termenului de „castel”, utilizat în contextul modernității.¹⁶

Așadar, *studiile de arhitectură comparată*, prin utilizarea *instrumentelor specifice* (în principal, stabilirea de *relații genetice* – de contact – și de *conexiuni tipologice* – analogii sau paralelisme), permit înțelegerea *evoluției și complexității fenomenului arhitectural* prin identificarea și compararea motivelor sau elementelor comune din areale cultural-geografice diferite și chiar din perioade istorice diferite, cu referire la origine, formă, spațialitate, structură, materiale, decor / ornamentație, semnificație, simbol, imagine. Rezultă posibilitatea de a ancora clar un program de arhitectură (în general), respectiv un obiect de arhitectură (în particular), la un set de valori, dincolo de propriul context social-cultural-politic-economic-geografic; respectiv, *reliefarea valorii / semnificației / importanței* unor capodopere de arhitectură sau a unor clădiri reprezentative pentru rolul lor sau pentru o anumită perioadă, *prin plasarea lor într-un ansamblu și raportarea lor la un circuit [universal] de valori* (ca parte din patrimoniul cultural național sau, după caz, universal și ca dovadă a realității interferenței culturale).

În această tematică particulară, subliniem și aplicabilitatea *metodologiei efectuării unei „comparații”*, după modelul literar, prin care se pot urmări generic, reperele:

- *numitorul sau denominatorul comun* (cel ce dă designarea arhitecturii respective printr-un nume, sens, temă, motiv, gen etc., sau care îi exprimă starea, calitatea, utilitatea etc. – în acest caz, este vorba despre *programul de arhitectură de „castel”*, ca reședință rurală / domenială sau „locuință de vară”, denumit astfel până la începutul secolului al XX-lea, mizând pe ideea de imagine, caracter de reprezentare, puterea de simbol sau prin raportare la „tradiția” unui fost domeniu feudal sau prin simpla asociere cu reședințele nobiliare „autentice”);
- *dominanta* (cea care situează arhitectura într-un sistem de referință, care îi conferă specificul – vorbim aici despre cronologie, formă, temă, sursă de inspirație);
- *elementul focalizator* (reperul comun – punct focalizator prin care este posibilă trecerea de la o arhitectură la alta; va fi *sursa de identitate*, ceea ce particularizează un „grup”, stabilește filiații, permite stabilirea unui caracter valoros sau după caz, de unicitate).

¹⁶ De fapt, am semnalat, demult și în repetate rânduri, corectitudinea utilizării termenului de „castel” și inadvertența celui de „palat”, foarte des vehiculat în ultima vreme, în relație cu reședințele extraurbane ale familiilor nobiliare sau burgheze în zona Transilvaniei, Patriumului și Banatului. Deși, începând cu sfârșitul secolului al XVIII-lea, când, practic, amenajările în scop defensiv și construcțiile cu caracter belicos deveneau inutile, aceste clădiri primesc un alt caracter, prin continuitatea reală sau, mai târziu, doar în plan simbolic, a funcției lor primordiale de *casă domenială* (includea un rol administrativ), ele își conservă *statutul de „castel”*, chiar și atunci când programul se reduce mult din punct de vedere funcțional, ca amploare, dar și din punct de vedere fizic, constructiv, ca dimensiune. Reprezentând o moștenire culturală a tradiției administrației de tip occidental din ținuturile de la vest de Carpații Orientali și de la nord de Carpații Meridionali, termenii din limba maghiară „kastély” și „udvarház” au drept corespondent clar în limba română termenii de „castel” și de „curte” – al cărui sinonim, deși inadecvat pentru Transilvania, din punct de vedere cultural, este termenul de „conac”, după cum, din aceleași motive, nici „nobil” nu e bine a fi substituit prin „boier”, deși practic, înseamnă același lucru.

I.3. Studii etno-culturale

Acest capitol vizează o componentă specială a cercetării de până acum, focalizată asupra *specificului, tradiției culturale și „identității” comunităților evreiești* – în speță, este vorba, în particular, despre **comunitatea evreilor din Oradea**¹⁷ (surprinsă într-o pendulare fascinantă între trecut, prezent și viitor) și, în general, despre **„situația” muzeului evreiesc în România**¹⁸ (raportat la schimbările sociale și politice de pe parcursul secolului al XX-lea, până în prezent – condiții de funcționare, exponate, componente prin care se încearcă valorificarea unor elemente de patrimoniu cultural construit sau mobil). Ambele studii au fost diseminate la nivel internațional, prin articole ISI.

Prima cercetare în această direcție a fost inițiată odată cu lucrarea de disertație, când am abordat pentru prima dată *tema unui studiu etno-cultural* asociat cu o comunitate evreiască. Atunci am realizat problematica pe care o produce viziunea *duală asupra patrimoniului evreiesc* – poate fi privit fie ca *parte a patrimoniului universal* (cum se întâmplă, de obicei, în cazul altor moșteniri culturale), fie ca *parte a patrimoniului cultural evreiesc*, a cărui „identitate” o reprezintă de fapt. Ulterior, în teza de doctorat, am reluat acest subiect, într-o discuție mai amplă despre patrimoniu și apartenență etnică.¹⁹ Atunci, subliniam că această contradicție, generatoare de tensiuni, va fi prezentă mereu, deoarece dezbaterele referitoare la *sursele originalității* (sau după caz *identității*) unei opere vor continua să balanseze între a lua sau a nu lua în considerare originea etno-socială a autorului ei, precum și date din biografia acestuia. Retorica acestei dualități ilustrează *cât este sau dacă este*, de fapt, cu adevărat important să se cuantifice dimensiunea părților diferite ale unui patrimoniu național, respectiv fiecare componentă să fie luată, ca atare, în parte, sau este suficient ca acest patrimoniu să fie raportat prin importanța sa la patrimoniul cultural universal. Cu toate că, așa cum arăta Françoise Choay în *Alegoria patrimoniului*, tendința înclină astăzi spre *universalitate*, cazul *moștenirii culturale a comunităților de evrei* este unul cu totul special în Diaspora europeană, în mare parte, ca urmare a prigoanei și a traumelor produse în timpul celui de Al Doilea Război Mondial.

Capitolul 7 al Tezei de doctorat dezvoltă ideea că Oradea este „un memorial viu al comunității evreiești”. Acest *studiu extins etno-cultural și de arhitectură*, reluând materialul publicat anterior, relevă un caz, poate, singular în întreaga Diasporă europeană. Alături de orașe precum Arad sau Timișoara, altădată marcând simbolic limita dintre Vest și Est, Oradea este martora, moștenitoarea și continuatoarea unei comunități evreiești

¹⁷ Dan-Ionuț Julean, „Oradea, Romania: a living Jewish memorial”, *East European Jewish Affairs*, vol. 42, nr. 2 (2012): pp. 111-128.

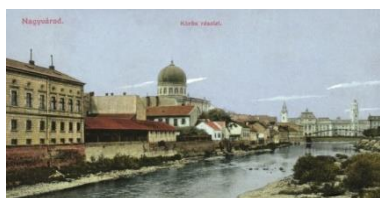
¹⁸ Dan-Ionuț Julean, „Romania and Its Jewish Museums”, *East European Jewish Affairs*, vol. 45, nr. 2-3 (2015): pp. 279-289.

¹⁹ Julean, „Tipologii ale spațiului evreiesc”, pp. 308-311 *et passim* 311-330.

deosebit de prospere. Contribuțiile acestei comunități evreiești au poziționat Oradea, până la Al Doilea Război Mondial, ca o „metropolă” cosmopolită, între cele mai importante orașe din această parte a Europei.²⁰ Atenția se concentrează pe aspecte ale patrimoniului arhitectural-artistic (religios și civil), zugrăvind un tablou general al efortului constructiv al comunității evreiești locale, la cumpăna dintre secolele al XIX-lea și al XX-lea, marcat de activitatea unor arhitecți, constructori și ingineri evrei, dar și de personalitatea complexă a unor mecenați evrei sau de puterea financiară și gustul unor comanditari evrei. Astfel, se evidențiază clar contribuția evreilor la dezvoltarea urbană, influența lor asupra vieții culturale, asupra dezvoltării industriale, precum și la conturarea unei rafinate clase burgheze și de intelectuali bogați. Fascinația pe care o exercita Oradea, cu multiplele ei identități, se reflectă și prin cântecul „...*Nach Großwardein*.” (Spre Oradea, text de Anton Groiss și aranjament muzical de Hermann Rosenzweig), foarte popular pe scenele evreiești, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, atât în Europa Centrală, cât și de Est. Versurile simple, dar pline de metafore transpun Oradea într-un tărâm promis al împlinirilor, perfect pentru un trai leneș și comod. O analiză complexă a partiturii originale, demonstrează că viziunea asupra Oradiei se face cu vocație orientalistă, în sensul că situarea orașului în estul geografic înseamnă și o proximitate față de Ierusalim. Așadar, Oradea însemna un loc al stabilității și al fericirii, un pas mai aproape către Sion. Dar acest lucru subliniază clar și dualitatea între cele două fețe ale Oradiei: pe de o parte tindea să devină o „metropolă” a lumii occidentale, pe de altă parte reprezenta un „paradis” oriental, al unei vieți tihnite, lipsite de griji. Prin urmare, devine evident și potențialul de valorificare a patrimoniului cultural, în condițiile actuale, anticipând un posibil viitor proiect de cercetare.

„...*Nach Großwardein*.”
copertă partiturii originale, detaliu

Oradea, carte poștală ilustrată,
circa 1910
colecția autorului

Coperta originală a partiturii celebrului cântec „...*Nach Großwardein*.”, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea, text de Anton Groiss și aranjament muzical de Hermann Rosenzweig. Desenul de pe această copertă prezintă în fundalul unei scene (de teatru / vodevil / cabaret) silueta urbană a Oradiei, în manieră „orientalistă” (judecând după turnuri și vegetație) și în prim-plan patru evrei hasizi executând un dans comic, astfel încât, totul devine o adevărată parodie, în concordanță deplină cu versurile, acordurile vesele și indicațiile de interpretare ale partiturii.

În paralel, se pot analiza numeroase imagini, de la sfârșitul secolului al XIX-lea până la începutul secolului al XX-lea, reprezentând Oradea ca o adevărată „metropolă” europeană – un oraș cosmopolit. Judecând după siluetă și după imaginea arhitecturală, accentul cade pe noutate și grandoare, ca semne ale „dezvoltării” și ale prosperității vieții urbane.

²⁰ Dan-Ionuț Julean, „Jewish Heritage of Transylvania. Challenges for Romania as Part of the European Routes of Jewish Heritage” (lucrare prezentată la conferința internațională Jewish Architecture – New Sources and Approaches, Technische Universität Braunschweig, Braunschweig, Germania, 1-3 aprilie 2014).

Cel de-al doilea studiu *etno-cultural și de arhitectură* pe care îl prezentăm, pornește de la ideea că, până nu demult, în România, comunitățile de evrei trăiau încă *în umbra trecutului*. Astfel, sintetizând situația actuală a muzeelor evreiești care funcționează oficial în România, încercăm să tragem un semnal de alarmă cu privire la faptul că este timpul să se experimenteze o *nouă etapă* în ceea ce privește modul de expunere, valorificare și diseminarea a bunurilor aflate în patrimoniul evreiesc privat sau aparținând de Federația Comunităților Evreiești din România.

Realitatea este că în România trăiesc aproximativ 12000-15000 de evrei, formând mici comunități, în general îmbătrânite, în orașe precum Dorohoi, Suceava, Rădăuți, Iași, Piatra-Neamț, Botoșani, Ploiești, Constanța, Galați, Brăila, Oradea, Arad, Timișoara, Satu Mare, Sighetu Marmației, Cluj-Napoca, Târgu Mureș, Brașov. Comunitatea cea mai mare este în București, cu circa 6000 de membri. Numărul celor activi în cadrul comunităților este foarte mic. Există peste 800 de cimitire evreiești inventariate, dintre care mai mult de jumătate în Transilvania – în jur de 100 sunt funcționale, iar peste 600 sunt în localități în care nu mai trăiesc evrei. În România sunt circa 100 de sinagogi, dintre care 45 sunt clasate monument istoric și peste jumătate sunt nefuncționale, închise. Existența centrelor de studii iudaice în marile orașe universitare dovedește, în general, un interes crescut al populației față de cultura iudaică.

Cu toate acestea, la capitolul *valorificare a patrimoniului cultului mozaic* se înregistrează *doar opt muzee evreiești*, care funcționează oficial, deși există mai multe mici expoziții memoriale locale, însă fără a avea un *statut real de „muzeu”*. Două sunt în capitală și șase se găsesc în provincie (*vezi paginile următoare*).

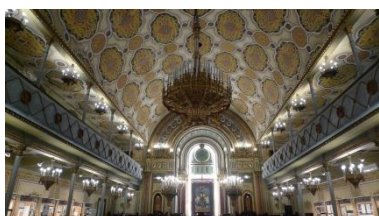
Potențialul acestor muzee de a deveni adevărate centre de cultură este foarte mare și trebuie încurajat. Un bun exemplu, în acest sens, este *Synagoga Slovaca* – pentru prezervarea și promovarea patrimoniului evreiesc din Slovacia. Lipsa fondurilor și a interesului, la nivel oficial, față de patrimoniul evreiesc face ca tot acest proces să fie mult îngreunat în România.

Sunt țări precum Ungaria, Slovacia sau Cehia în care patrimoniul evreiesc este intens promovat turistic. De curând, câteva dintre obiectivele evreiești din România au (re)căpătat viață datorită turiștilor care urmăresc traseul European Routes of Jewish Heritage (dezvoltat de European Association for the Preservation and Promotion of Jewish Culture and Heritage), România devenind un reper pe această hartă internațională a atracțiilor turistice cu tematică etnică evreiască.

Desigur, speranța este ca, pe viitor, turismul cu tematică să fie încurajat și în România, în acest sens, impunându-se o serie de studii și proiecte de valorificare și promovare culturală. Micile muzee locale și atracții necunoscute pot căpăta importanță sau chiar pot adera la programe de autosustenabilitate. Astfel, cu sprijinul statului sau cu susținerea unor organizații neguvernamentale, se poate contribui semnificativ și la conservarea și valorificarea unui număr important de clădiri valoroase în plan local / regional (nu numai național), din punct de vedere istoric, memorial sau artistic-arhitectural.

*Muzeul de Istorie a Evreilor din România „Șef Rabin Dr. Moses Rosen”, București
fotografia autorului, 2010*

*Muzeul Holocaustului – Memorialul Martirilor Evrei, București
fotografie Alexandru Calcatinge, 2014*

*Muzeul Evreiesc “Dr. Alexandru Șafran”, Bacău; colț expozițional
fotografia autorului, 2014*

*Muzeul Comunității Evreilor din Iași, o anexă a „Casei de la cinci drumuri”
fotografia autorului, 2014*

Opt muzee evreiești funcționează oficial în România.

Două sunt în capitală:

Muzeul de Istorie a Evreilor din România „Șef Rabin Dr. Moses Rosen” deschis în 1978 în Sinagoga Croitorilor, la un an după înființarea Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România; ambele au fost concepute, realizate și inaugurate într-o manieră foarte discretă datorită politiciei de stat a Partidului comunist;

Muzeul Holocaustului – Memorialul Martirilor Evrei inaugurat în 1991 în Sinagoga Mare, a cărei expoziție descrie opresiunile, persecuțiile și discriminările etnice între ianuarie 1938 și decembrie 1944 și, respectiv, gesturile umanitare ale celor care au contribuit la salvarea evreilor.

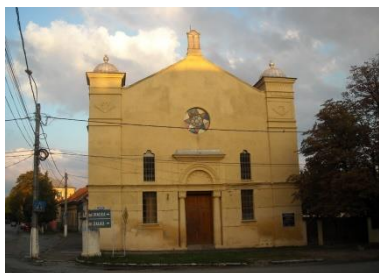
Șase se găsesc în provincie:

Bacău – Muzeul Evreiesc “Dr. Alexandru Șafran”, un modest muzeu comunitar, inaugurat în anul 2008, într-o clădire a comunității evreiești;

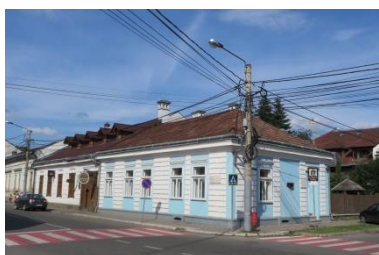
Iași – Muzeul Comunității Evreilor din Iași, inaugurat inițial în 1986 într-o sală de rugăciune aferentă Sinagogii Mari, evacuat ulterior datorită unui amplu proces de restaurare, redeschis în 2011, cu un număr mult redus de exponate, într-o mică anexă a „Casei de la cinci drumuri”, unde se află sediul comunității;

*Sinagoga Catedrală, în prezent
Muzeul Comunității Evreilor din
Piatra Neamț
fotografia autorului, 2014*

*Muzeul Memorial al Holocaustului
din Transilvania de Nord,
Șimleul Silvaniei
fotografia autorului, 2014*

*Muzeul Culturii Evreiești din
Maramureș Casa Memorială
„Elie Wiesel”, Sighetu Marmăției
fotografiile autorului, 2014*

*Muzeul-cafenea „Casa Elefant”,
Vișeu de Sus
fotografia autorului, 2014*

Piatra Neamț – Muzeul Comunității Evreilor din Piatra Neamț, inaugurat în 2009, în Sinagoga Catedrală, în urma unui amplu proces de restaurare și conservare; sinagoga din lemn, datând din 1766, reprezintă o atracție în sine, fiind cea mai veche astfel de sinagogă păstrată în sud-estul Europei;

[În spatele sinagogii de lemn se observă „scheletul” din beton al unui „monstru” postdecembrist abandonat, care se alătură amenințător de tare de acest monument cu valoare de unicat, restaurat cu fonduri UNESCO și cu sprijinul Guvernului României.]

Șimleul Silvaniei – Muzeul Memorial al Holocaustului din Transilvania de Nord inaugurat în 2005 în sinagoga din localitate; în același sediu funcționează din 2008 și Centrul Multicultural de Cercetare și Studiere a Holocaustului; tot aici, în 2006, a avut loc și prima „olimpiadă” din lume dedicată memoriei Holocaustului;

Sighetu Marmăției – Muzeul Culturii Evreiești din Maramureș Casa Memorială „Elie Wiesel” inaugurat în 2002, chiar în prezența lui Elie Wiesel, în casa care a aparținut familiei acestuia; din 2014, în subsol s-a inaugurat și o expoziție în memoria victimelor Holocaustului din Transilvania de Nord;

Vișeu de Sus – „Casa Elefant”, un muzeu-cafenea privat, inaugurat în 2011, în memoria comunității evreiești locale, în ultima casă tradițională evreiască din Vișeu, după strămutarea acesteia în Gara Căii Ferate Forestiere - „Mocănița”.

În paralel, tot în cazul patrimoniului evreiesc, am arătat că, în situații „extreme”, de maximă actualitate, ideea de monument asociat identității comunitare-etnice, poate depăși cu ușurință *sfera realului*, introducându-ne într-o discuție despre **un posibil patrimoniu construit în sfera virtualului**. Acum, când societatea contemporană înregistrează o criză de identitate tot mai acută, uzitarea de concepte precum *monumentificare* sau *muzeificare*, identificând, clasând și indexând un număr alarmant de mare de artefacte, clădiri sau alte valori patrimoniale, contribuie la banalizarea și diminuarea sensului conceptului de monument. Astfel, pe de o parte, în viața reală, trebuie să se ia în considerare diferite aspecte legate de menținerea, conservarea, restaurarea sau reabilitarea patrimoniului construit existent, care se supune diferitelor criterii de evaluare, adaptate la realitățile sociale contemporane și normelor impuse de grup.

Cu toate acestea, am arătat că *problematicile ridicate de conceptul de monument și de patrimoniul construit nu privesc doar realitatea fizică*. Subiectul transcende limitele cotidianului, proiectându-se în spațiul virtual. În această trecere de la sfera realului la sfera virtualului, arhitectura suferă o serie de mutații pentru a putea fi „construită”, „experimentată” sau „trăită” în viața virtuală. Poate cel mai potrivit exemplu este „Second Life” – ceva mult mai mult decât o platformă virtuală. Prin urmare, *conceptul de monument*, clar teoretizat anterior (ca obiect real suspus „contemplației” de orice natură), este constrâns să își depășească propriile limite, impunându-i-se o redefinire, astfel încât, sensul său să devină mai cuprinzător, transgresând în mediul virtual.²¹ Așadar un *shtetl* virtual sau o comunitate virtuală de evrei va avea monumentele sale, devenite repere, la care locuitorii / membrii își raportează *în viața 3D*, originile, istoria, activitățile cultural-culturale sau sociale. Chiar și discuția dintre spațiul sacru și profan la evrei se proiectează în eter, deoarece sinagoga și-a găsit deja o formă de existență virtuală – e.g., Temple Beth Israel din „Second Life”, cunoscută și ca The Second Life Synagogue are o „origine” cât se poate de banală; a fost creată în 2006 utilizând texturi de pe Internet, însă, între timp, a devenit centrul vieții comunitare; în plus, ea are deja și o valoare „mitică”, fiind *primul „spațiu” evreiesc* din lumea virtuală oferită de Second Life. În prezent, sunt o multitudine de website-uri care captivează publicul și astfel, povestea merge mai departe. Ori, acest lucru nu ne arată decât faptul că **monumentul poate deveni o tactică a supraviețuirii prin cultură chiar și în realitatea virtuală**.²²

Multiculturalitatea spațiului românesc oferă șansa de abordare a numeroase astfel de studii, iar focalizarea pe arealul cultural-geografic transilvănean va constitui o prioritate în formularea unor viitoare subiecte de cercetare.

²¹ Dan-Ionuț Julean și Dana Pop, „The Monument: From Real to Virtual Space. A Case Study of Jewish Heritage”, *Acta Technica Napocensis : Civil Engineering & Architecture* (Special Issue: International Workshop in Architecture and Urban Planning : Sustainable Development and the Built Environment. QUESTIONS 2015), vol. 58, nr. 4 (2015): pp. 156-163.

²² Julean și Pop, „The Monument: From Real to Virtual Space”, pp. 160-162.

I.4. Filosofia arhitecturii

Denumirea acestui capitol este una simbolică, deoarece definește *preocupările întreprinse în domeniul teoriei de arhitectură*. Această latură a cercetării se împarte în **două tipuri de demers: dinspre arhitectură spre teorie** (despre o arhitectură care poate genera elemente de teorie – atât ca discurs filosofic, cât și ca discurs practic) și **dinspre teorie spre arhitectură** (aplicarea unor aspecte teoretice prin interpretări aduse arhitecturii). Ambele constituie surse de noutate, valorificate ca atare prin lucrări publicate, comunicate sau prin studii recent finalizate (încă nepublicate).

Demersul dinspre arhitectură spre teorie este semnificativ vizibil în Teza de doctorat și în articolele pe care le-am dezvoltat în paralel sau ulterior. Astfel, am propus *tratarea problematicii arhitecturii evreiești contemporane*, în funcție de momentele ei semnificative, grupate în două mari categorii: „înainte” și „după” „momentul Daniel Libeskind” (1998-2008 la San Francisco și 1989-2001 la Berlin).²³ Această viziune a încurajat o cercetare mai amplă, focalizată la nivel teoretic pe arhitectura creată de Daniel Libeskind, coagulată în jurul conceptelor de *traumă*, *memorie*, *identitate*, dar și a felului în care poate *funcționa* arhitectura din punctul de vedere al *experimentării unei realități transcendente*.²⁴ Recent, am abordat *o detaliere a componentei participative a traumei* în arhitectura lui Daniel Libeskind.²⁵

Urmărind trei dintre proiectele sale evreiești propuneam identificarea a **trei ipostaze ale modelului de creație în arhitectura evreiască contemporană**. Astfel, Jewish Museum Berlin (1989-1998; 2001), The Contemporary Jewish Museum San Francisco (1998, 2006-2008) și The Felix Nussbaum Haus din Osnabrück (1998; 2010-2011) reprezintă *trei ipostaze distincte ale arhitecturii ca memorie (ca model de creație)*, abordată diferit, în funcție de rol (destinația arhitecturii respective), contextul istorico-cultural, precum și de (re)sursele de „identitate”. Capitolul 6 al tezei de doctorat prezintă pe larg demersul arhitectural specific lui Libeskind (*ideile, artificiile și metodele arhitecturale*), cu interpretările din literatura de specialitate, dar privit ca fondator de limbaj, expunând o expresivitate originală, „unică” și profund „evreiască”, ancorată în tradiție și proiectată spre viitor.

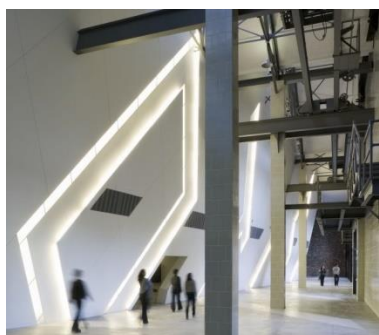
²³ Julean, „Tipologii ale spațiului evreiesc”, pp. 279-378.

²⁴ Dan-Ionuț Julean, „Experiencing the Fictional Space of Architecture. Daniel Libeskind” (contribuție în cadrul proiectului complex multidisciplinar H-STILL VOIDS [*Space voids. An Architectural Journey to the sites of the Holocaust*], elaborat și coordonat de Culture Reserve Association în parteneriat cu Institutul Cultural Român – inițiat în 2015, proiectul este încă în derulare, prin workshopuri, conferințe, expoziții itinerante și se va finaliza cu o broșură).

²⁵ Dan-Ionuț Julean, „Experiencing Trauma Through Architecture. Daniel Libeskind: Felix Nussbaum Haus in Osnabrück” (lucrare prezentată la conferința internațională „Arts of Healing: Cultural Narratives of Trauma”, Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești în colaborare cu University of Cyprus, Ploiești, Romania, 3-5 noiembrie 2016).

Jewish Museum Berlin, machetă reprezentând „Axele” și „Vidurile”
sursa: Aksgar Narrative Photography Magazine, „The Museum” <http://aksgar.com/2011/the-museum.html>

The Contemporary Jewish Museum San Francisco. Peretele «PaRDeS», Koret-Taube Grand Lobby.
fotografie Bruce Damonte, sursa: Studio Daniel Libeskind, „Images : San Francisco, CA”, <http://daniel-libeskind.com/projects/contemporary-jewish-museum/images>

The Felix Nussbaum Haus, Osnabrück
fotografie Bitter Bredt, sursa: Studio Daniel Libeskind, „Images : Osnabrück, Germany”, <http://daniel-libeskind.com/projects/felix-nussbaum-haus/images>

Pe scurt cele trei modele sunt:

- **arhitectura memorială, ca un act de restituire istorică** (Jewish Museum Berlin); *prezența prin absență; aducerea ne-ființei în ființă; este arhitectura care recuperează sau restaurează valorile pierdute ale Trecutului, reconstruind identitatea și vorbind despre Adevăr; este arhitectura experiențelor trăite; arhitectura prin care se înțeleg sensurile profunde (uite);*

[„Axele” și „Vidurile”, care definesc, străbat și segmentează clădirea zigzagată, asigură „culoare” care permit „traversarea” și / sau perceperea spațiului, chiar și atunci când acesta nu este tocmai fizic prezent.]

- **arhitectura memorială care se întemeiază pe metafore culturale** (Contemporary Jewish Museum San Francisco); *este arhitectura actului de cultură care relaționează cu Trecutul, cu valorile și tradițiile sale, privite ca o sursă de identitate, dar construind-o, evocând viața și experiențele de a fi; este arhitectura continuității, a voinței, a devenirii – celebrând viața prezentă, dar și progresul omenirii;*

[Peretele «PaRDeS» este un dispozitiv arhitectural cu funcție simbolică, de-a lungul întregului Koret-Taube Grand Lobby, un spațiu public imens, care deservește intrarea în muzeu.]

- **arhitectura memorială care transfigurează prezentul în trecut** (Nussbaum Haus Osnabrück); *este arhitectura care evocă identitatea ca o posibilitate de a trece dincolo de limitele realității, în sensul de a fi (a ființa) prin arhitectură; este arhitectura care poate fi trăită visceral; este arhitectura sentimentelor și senzațiilor pline de înțeles, a vieților trăite care pot fi trăite din nou.*

[Coridorul Nussbaum este unul dintre spațiile cele mai evocatoare ale muzeului, întruchipând în modul cel mai tulburător viața dramatică a artistului dispărut.]

Toate cele trei modele reflectă faptul că, în esență, rolul arhitecturii este de a ne lărgi orizonturile culturale, fizice și chiar metafizice, ca urmare a unui *proces de purificare*. Astfel, în definitiv, în acord cu viziunea lui Libeskind arhitectura are *un rol salvator*, iar a trece *dincolo de limitele fizice ale arhitecturii* și a experimenta *spațiul fictiv al arhitecturii*, înseamnă că, prin această purificare, mintea și trupul uman întâlnesc componenta „sacră” a arhitecturii, care, în felul acesta, devine *o realitate transcendentă*.

Un alt demers dinspre arhitectură spre teorie se concentrează asupra calităților spațiului iudaic, văzut ca *un spațiu al comunității*²⁶ și a fost prezentat public prin debutul în volum, reluând în discuție, într-o formulă unitară, părți din Teza de doctorat. Demersul se coagulează în jurul *ideii de comunitate* și a valențelor ei, prefigurând și aspecte teoretice cu privire la o „identitate” evreiască în arhitectură.

Lucrarea dezvoltă pe larg *problematica genezei spațiului comunitar* (reflectat prin raportarea la Templu și la sinagogă), *evoluția și organizarea „spațiului comunitar” tradițional* (descrie prin raportarea la ghetou, cartier evreiesc și, respectiv, la *shtetl*), *evoluția și organizarea „spațiului comunitar” modern* (teoretizat începând cu emergența centrului comunitar modern în Diaspora americană, evoluat de la centru sinagogal la centru comunitar și continuând cu formele specifice perioadei de consolidare a comunităților evreiești în Diaspora europeană, cu accent pe evoluția programului arhitectural de centru comunitar, după cel de Al Doilea Război Mondial), *o viziune asupra spațiului comunitar în accepțiune modernă și contemporană* (ca pendulând între comunitatea *reală* și comunitatea *virtuală*) și *o viziune asupra ideii de comunitate astăzi* (printr-o raportare la rolul tradițional al sinagogii). Finalitatea discursului se îndreaptă evident spre teoretizarea „centrului comunitar evreiesc” ca program de arhitectură orientat spre „identitate”, deoarece „promovează patrimoniul cultural evreiesc și încurajează dezvoltarea activităților în rândul membrilor comunităților, prin programe specifice, urmărind solidarizarea și comuniunea socială, cultural-culturală și antrenarea tuturor resurselor pentru a asigura integrarea, integritatea și buna înțelegere, mai ales acum, când societatea europeană contemporană, multiculturală, caracterizată de diversitate etnică și religioasă, este bântuită, tot mai mult, de curenți «anti-». Comunitățile exilului evreiesc sunt părți ale unui «popor», care, deși timp de secole a trăit vitregit de Istorie, fără «țară», a supraviețuit, și-a păstrat identitatea și unitatea în spirit și și-a construit valori la care se raportează până în prezent, iar timpul a făcut ca nevoia apartenenței la un spațiu numit «patrie» să se situeze, treptat, pentru mulți, undeva într-un plan metafizic, datorită faptului că acest popor s-a considerat mereu ca fiind [citându-l pe Peretz Smolenskin (1842-1885)] «o națiune spirituală»».²⁷

Astfel, raportate la înțelesul comun al termenului *diaspora*, „acasă”, „exil” și „identitate” capătă cu totul alte semnificații: când ideea de *apartenență, identitate și continuitate* se exprimă prin funcționalitatea imediată a sinagogii – ca spațiu „sacru”, dar în sens profan, al evreilor din Diaspora – valențele negative ale exilului sunt anulate; ca păstrătoare a *textului revelator*, care a constituit întotdeauna „un refugiu” al comunităților evreiești din Diaspora, sinagoga devine „acasă”, iar acel „acasă” face ca apropierea de Sion să fie posibilă, într-o altă dimensiune – în plan spiritual, se produce recuperarea „sacrului” pierdut și a textului originar (din Templu), fiindcă sinagoga, ca element ordonator, conferă „identitate” lui „*acasă în exil*”.

²⁶ Dan-Ionuț Julean, *Spațiul iudaic, un spațiu al comunității* (București: Paideia, 2016).

²⁷ Julean, *Spațiul iudaic*, pp. 173-174.

De partea cealaltă, *demersul dinspre teorie spre arhitectură* a condus spre o cercetare încartiruită în coordonate autohtone, aducând în discuție aspecte legate de „naționalism” și „inventare a tradiției” în strânsă legătură cu arhitectura. Este vorba de un studiu în pregătire²⁸, ce pornește de la deja celebrul eseu al lui Eric Hobsbawm „The Nation as Invented Tradition” (1994) și dezbate **un fenomen arhitectural interesant**, desfășurat, în perioada interbelică, la nivelul Transilvaniei²⁹: „**catedralele regale**” sau „**ale Unirii**”, dublate de construirea intensivă, în principalele orașe ale provinciilor istorice alipite Vechiului Regat, a unor biserici ortodoxe de mari dimensiuni, denumite uzual „catedrale”, fără a avea neapărat și funcția de scaun (arhi)episcopal. Aceste ctitorii, zidite din inițiativă statală sau locală, reflectă o puternică dorință de manifestare a caracterului național „românesc”, „bizantin-ortodox” al statului nou creat – România Mare.

De fapt, acesta nu a fost un fenomen izolat, în rândul Bisericii, ci a căpătat o anvergură mult mai mare, *la nivelul unei politici de stat privind instituțiile publice și administrația*, precum și la nivelul construcțiilor civile private, și nu doar în teritoriile alipite, promovând *o arhitectură ca exponent direct al „românismului”*. Semnificația acestei arhitecturi se amplifică mult în plan cultural, moral și religios mai ales în teritoriile aflate până atunci sub dominație străină. Plastica arhitecturală, expunând un limbaj românesc-neobrâncovenesc-neobizantin, devine expresie a unei politici liberale, în contextul adoptării *Constituției din 1923* și a unei stabilități economice, contrapunctate de atitudini tradiționaliste ortodoxe și în special de naționalismul promovat de Nicolae Iorga, mai ales în anii domniei lui Carol al II-lea.

Pentru a ajunge la studiile de caz propriu-zise se propune o discuție prealabilă despre termeni generici precum „națiune”, „ideal național”, „stat național”, în contextul mai larg al istoriei moderne a românilor. Realitatea Marii Uniri cerea imperios o prezență evidentă a „tradiției românești” în Transilvania. Astfel, în lipsa unor edificii monumentale sau de mare amploare s-au ctitorit o serie de biserici de mari dimensiuni, denumite generic *Catedralele Unirii*, fiindcă, dincolo de funcțiunea în administrația Bisericii Ortodoxe (devenită prin Constituția din 1923 Biserica națională), ele constituiau, în primul rând, *catedrale ale românilor* sau „catedrale” ale „ortodoxiei”, ale „românismului”. Consfințirea *valorii lor instituționale* se va face prin organizarea unor festivități solemne la consacrare, uneori în prezența membrilor Familiei Regale și a unei numeroase audiențe, cu participarea unor personalități reprezentative în plan civic, politic sau administrativ. Deloc întâmplător, chiar și amplasamentele alese pentru aceste biserici-catedrale au speculat caracterul lor. Relevant în acest sens este întregul demers „urbanistic” din principalele orașe transilvane în care piața centrală va fi adesea denumită „a Unirii”, introducând în unele cazuri în spațiul public monumente „naționale” precum Lupa capitolină (ca simbol al latinității), statui ale unor personalități sau ale Regilor Întregitori. S-au gândit chiar intervenții grandioase, cum a fost cazul Oradiei, cu ansamblul creat în jurul statuii ecvestre a Regelui Ferdinand (azi dispărută), sau cazul, mai puțin cunoscut, al Clujului, cu proiectul monumental pentru amplasarea statuii lui Avram Iancu.

²⁸ Dan-Ionuț Julean, „Arhitectura în Transilvania interbelică între naționalism și inventare a tradiției. Catedralele Unirii” – studiu în pregătire.

²⁹ Denumirea de Transilvania este folosită aici, în sensul foarte larg al termenului, desemnând teritoriul situat la vest de Carpații Orientali și la nord de Carpații Meridionali, cuprinzând teritoriile Transilvaniei istorice (propriu-zise), dar și Banatul, Crișana, Sătmăru și Maramureșul.

În acest context, stilul românesc s-a încărcat de o nouă spiritualitate, devenind o *ideologie de stat* – teoretizat, în ceea ce privește construcția de biserici „moderne” prin celebra lucrare *Biserici nouă*, a arhitectului Petre Antonescu, comunicată Academiei Române în 1943.

În urma celor prezentate mai sus, după o complexă documentare în teritoriu (2014-2017), studiile de caz decurg firesc, prezentând cronologic cele mai interesante *Catedrale ale Unirii* (ilustrate pe pagina următoare):

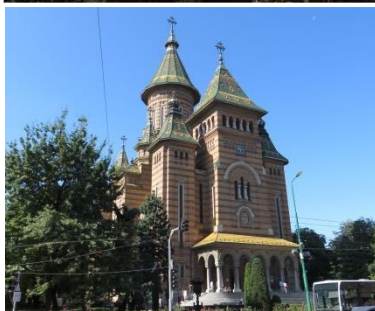
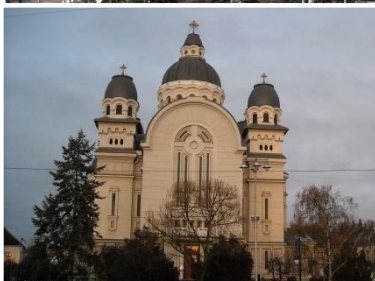
- Alba-Iulia și serbările Încoronării din 15 octombrie 1922 (Catedrala Încoronării, 1921-1922, arhitect Victor Ștefănescu);
- Cluj, o Catedrală Regală (1923-1933, arhitecți George Cristinel și Constantin Pomponiu, cu completări între 1997- 2000);
- Târgu-Mureș, „cea mai mare” biserică din România (1925-1934, arhitect Iosif Victor Vlad);
- Timișoara, o altă Catedrală Regală (1936-1946, arhitect Ion D. Traianescu);
- Orăștie, o Catedrală „unicat” (1936-1943, arhitect George Cristinel);
- Hunedoara, o Catedrală „mică” (1939-1947, arhitect Dimitrie Ionescu-Berechet).

Așa cum precizam mai sus, procesul de edificare de clădiri simbol – „Catedrale ale Unirii” – a continuat pe parcursul perioadei interbelice, în aproape toate orașele din Transilvania, cele mai semnificative fiind în Turda (1926-1935, arhitect Ion D. Traianescu), Bistrița (1927-1938), Mediaș (1929-1935, arhitect Gh. P. Liteanu), Miercurea-Ciuc (1929-1936), Satu Mare (1932-1937, arhitect Gh. P. Liteanu), Sighișoara (1934-1937, arhitect Dumitru Petrescu Gopeș), Reșița (1938-1941, arhitect Iosif Victor Vlad) și Târnăveni (1939-1940).

Fiecare „catedrală” ortodoxă zidită în perioada interbelică, în teritoriile care au fost sub dominație străină, reprezenta, de fapt programatic, încununarea unui act istoric, marcând o „repunere” în drepturi, o „reparație” sau o „normalitate”, prin gesturi simbolice, pline de „autentic”, „identitate” și „spiritualitate”, ca mijloace de „afirmare” a caracterului național „românesc” pe tot cuprinsul Regatului României Mari.

Tema rămâne, evident, deschisă mai ales prin focalizarea pe problema „identității”, dublată de cea a „memoriei”, atât de importantă în Europa Central-estică, unde problema „libertății” a fost o realitate pentru multe minorități etnice și confesionale, în contextul politic de până la Primul Război Mondial. În linii mari, se pot contura ușor cazuri în care arhitectura devine un vehicul al manifestării identității, chiar în plan ideologic. Exemplul evreilor, în Ungaria și în teritoriul din vestul României, prin profunzimea demersului, constituie un subiect ce merită aprofundat (vezi Timișoara, Arad). O analiză a dezvoltării urbane, din punct de vedere arhitectural, economic-industrial și cultural, a Aradului, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până la sfârșitul *La Belle Époque*, urmărind în paralel caracterul multietnic și multiconfesional al orașului, formulează o direcție a cercetării îndreptată spre nivelul elitelor societății. Iar cazul concret al Mocioneștilor, în zona Banatului, reflectă un mod de abordare a temei identității naționale la nivelul elitei, axat pe universul familiei, al contradicțiilor dintre interesele sau obligațiile dictate de genealogie, pe de o parte, și „apartenență națională”, pe de altă parte, în care arhitectura a jucat nu numai rolul unui cadru scenografic, de reprezentare socială, ci, dimpotrivă, și unul instituțional, dedicat susținerii comunităților românești locale, respectiv emancipării naționale și sociale a românilor.

fotografiile autorului 2014-2017

Cele mai interesante *Catedrale ale Unirii*:

Alba-Iulia, ansamblul Catedralei Încoronării cu hramul „Sfânta Treime”, construit între 1921-1922, arhitect Victor Ștefănescu, un simbol statal al Regatului României Mari – concepută ca biserică „națională”, a rămas doar martoră a ceremonialului și procesiunii Încoronării, deși fusese zidită tocmai pentru a adăposti acest eveniment unic.

Cluj, Catedrala Mitropolitană și Regală cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, construită între 1923-1933, arhitecți George Cristinel și Constantin Pomponiu, cu completări aduse în timpul lucrărilor de restaurare a exteriorului din 1997- 2000; exemplu monumental al viziunii „moderne”, „occidentalizate”, asupra artei bizantine autohtone.

Târgu-Mureș, Catedrala „Înălțarea Domnului” sau „Catedrala Mare”, deține titlul de „cea mai mare” biserică din România, construită între 1925-1934, arhitect Iosif Victor Vlad; grandoarea edificiului confirmă statutul de biserică comemorativă, dedicată ostașilor căzuți în luptele de eliberare și întregire a Patriei.

Timișoara, Catedrala Mitropolitană și Regală cu hramul „Trei Ierarhi”, construită între 1936-1946, arhitect Ion D. Traianescu; reprezintă o viziune eclectică asupra formelor bizantine specifice teritoriului românesc întregit, cu asocieri formale, cromatice și de materiale mai puțin obișnuite în epocă, care îi confirmă statutul de unicat.

Orăștie, Catedrala cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, construită între 1936-1943, arhitect George Cristinel, cu o sinteză stilistică între stilul românesc și limbajul formal specific Art Déco, monument cu valoare de unicat, considerată printre cele mai „moderne” biserici ortodoxe realizate în România.

Hunedoara, Catedrala „mică” sau „biserica Catedrală” cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, construită între 1939-1947, arhitect Dimitrie Ionescu-Berechet, cu finisaje de înaltă calitate realizate în piatră, exemplu magistral al concepției stilistice și spațiale specifice viziunii arhitectului, care a proiectat peste 100 de biserici ortodoxe.

I.5. Deconstructia imaginii

Prin interesul pentru aria culturală *om și societate*, axat în principal pe tradiții culturale, cultură socială și mai ales pe *lifestyle*, considerăm că imaginea și cultura vizuală au un rol hotărâtor în ceea ce privește formarea personalității. Fără a intra însă în prea multe detalii constrictive privind analiza personalității umane, putem încerca exercițiul de a privi invers – adică, de a analiza o personalitate, pornind de la o *imagine*. Acest lucru se întâmplă frecvent în arhitectură: ne place o clădire, însă doar ulterior descoperim arhitectul (îi înțelegem personalitatea, felul de a gândi, de a se exprima) sau cunoscând reputația unui arhitect (imaginea sa) căutăm să vedem cât mai multe dintre creațiile sale (prin care automat vom cunoaște sau ne vom familiariza cu personalitatea sa). Astfel, aducem în discuție *tema impactului imaginii* asupra celui care o vizualizează.

Desigur, nu este aici locul pentru a dezvolta pe larg subiectul privind biografia marilor arhitecți și felul în care coordonatele vieții personale le-au influențat opera. A alcătui o monografie despre un om este în general destul de dificil și, după caz, este o cercetare limitată de posibilitatea de a avea acces direct la surse de primă mână. Dacă acel om este un „creator” (artist, arhitect, scriitor), demersul este mult îngreunat de posibilitatea de a pătrunde în universul său sau de a-i înțelege cu adevărat spiritualitatea. În particular, vorbind despre arhitecți, am conștientizat, spre exemplu, abia târziu, că, în timpul facultății, din punct de vedere practic, prin Horia Creangă și Duiliu Marcu am descoperit *proporția și funcțiunea* înclinând balanța spre formele modernismului interbelic, iar prin Richard Maier am înțeles ce înseamnă *ordonarea arhitecturii*. Mai târziu, am căutat a-l înțelege pe Louis Kahn, iar ulterior am teoretizat în Teza de doctorat aspecte din opera sa privind *identitatea spațiului și spiritualitatea arhitecturii*. În același timp, am constatat că, într-un fel, drumul inițiat de Kahn, prin căutările subtile și tactile asupra „identității” [în arhitectura evreiască], avea să se continue firesc, câteva decenii mai târziu, prin creația lui Daniel Libeskind, pentru care *metafora gestului arhitectural și semnificația imaginii* devin hotărâtoare.³⁰ Acest demers a avut la bază *imaginea* în cele două variante: tipărită și din mediul virtual. Cum imaginea „vorbește” despre arhitectură, iar arhitectura „vorbește”, la rândul ei, despre arhitect, practic, pătrundem, încet-încet, în sfera cercului hermeneutic.

Ori, tocmai o *posibilă hermeneutică a imaginii* asociată cu *personalitatea umană* conduce spre această temă de cercetare captivantă. Mai mult, prin actul „imortalizării”, luarea fotografiei conferă imaginii un caracter heterotopic.

Aplicativ, în studiul despre comunitățile evreiești din Diaspora, s-a dezvoltat pe larg *tema imaginii și a reprezentării în spațiul iudaic*, teoretizând conceptele de „imagine” și de „reprezentare”, interpretându-le în acord cu determinările artei iudaice, formulate încă din perioada începuturilor, și conturând un discurs despre *simbol și iconografie iudaică*.³¹

³⁰ Julean, „Tipologii ale spațiului evreiesc”, pp. 233-241; 241-250; 281-304.

³¹ Ibid., pp. 83-96.

Prezentăm mai jos **posibilități de aplicare ale deconstrucției imaginii asupra unor elemente ale patrimoniului cultural** (obiecte de arhitectură sau obiecte de artă) și felul în care acest demers poate dezvolta studii de caz cu implicații culturale inedite. Spre exemplu, prin prisma imaginii arhitecturale (fotografie sau desen – planuri, fațade, axonometrii) s-ar putea face o analiză asupra evoluției Cartierului istoric „Andrei Mureșanu” din Cluj-Napoca, care conservă o tipologie semnificativă a locuirii din prima jumătate a secolului al XX-lea. Același procedeu, aplicat în cazul „Castelului” de la Ciucea (în prezent Muzeul Memorial „Octavian Goga”, județul Cluj), dublat de o *analiză secvențială a interiorului* (tot prin imagini arhitecturale) poate explora și ilustra, universul „casnic” al personalității poetului Octavian Goga, care, frapant, conduce la descoperirea personalității complexe a Veturiei Goga, soția sa – „castelana de la Ciucea” –, și a rolului ei ordonator în viața poetului și în existența domeniului de la Ciucea.

Așa cum vom vedea, se pot identifica **trei niveluri de raportare**: *al exercițiului practic* (demersul fizic, *in situ*), *al exercițiului teoretic* (demersul științific, în acest caz aplicând *metoda comparatismului*) și *al exercițiului aplicativ* (demersul de identificare și de stabilire a potențialului de valorificare a unor bunuri sau componente de patrimoniu).

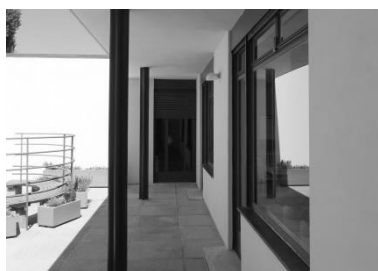
Am aplicat practic acest procedeu, chiar *în cazul muzeului din Ciucea*, printr-un exercițiu didactic, cu mici grupe de studenți din anul IV, în cadrul disciplinei Stiluri – Mobilier, în trei ani consecutivi (2012-2015). Parteneriatul cu Muzeul presupunea simpla inventariere și relevare a unor piese de mobilier din patrimoniul instituției. Scopul didactic urmărit a fost însă unul mult mai profund: ca studenții să înțeleagă și să facă distincție între *imaginea tipică prezentării muzeografice* (inclusiv la nivelul compoziției interioarelor / ambianței actuale din castel), *imaginea obiectului de artă* (piesele judecate ca obiecte singulare, cu valoare de inventar) și *imaginea reală* (de ce sau pentru ce au fost alese acele obiecte; care este proveniența lor; care era rolul acelor piese și cum participau ele la întregirea ambianței arhitecturale a interiorului, în original). Tot prin intermediul imaginii și pe cât posibil utilizând chiar clișee de arhivă, înainte de vizită, studenții s-au familiarizat cu arhitectura și, sumar, cu istoria domeniului de la Ciucea și cu viața și personalitatea poetului Octavian Goga. Apoi, în timpul vizitei *in situ*, studenții au fost provocați la un exercițiu imaginar de a face apel la *imaginile din memorie*, prezentate anterior, de a descoperi ei înșiși *valențele atmosferei autentice*, de a *îndrepta anumite erori din viziunea muzeală*, care de fapt, mizează prea puțin pe omul Octavian Goga și pe ideea de „cămin autentic”, concentrându-se mai degrabă pe poetul și cariera politică a lui Octavian Goga printr-o simplă prezentarea a unei colecții de bunuri (ca o înșiruire de valori), adesea rupte de context, fără a face apel la coordonatele modului de viață și la cele ale adevăratei semnificații a „castelului” de la Ciucea. Prin intermediul imaginilor și prin judecarea lor, studenții au aflat de fapt foarte multe despre personalitatea Veturiei Goga, cea care a creat și a întreținut de fapt universul de la Ciucea (între 1921-1926-1979), și care a dorit a realiza acolo, în acord cu viziunea lui Octavian Goga, *mult mai mult* decât un obscur muzeu memorial de provincie – în primul rând acolo trebuia să continue să fie „o casă”, chiar și după decesul Veturiei Goga. Din păcate, însă, aceasta este cea mai mare valoare care s-a pierdut, fiind practic irecuperabilă. *Imaginea expoziției muzeale* este lipsită de viață, fiindcă și-a pierdut *componenta autenticității și identității*, deși mare parte din inventarul de bunuri se păstrează. Muzeul acesta nu prezintă viața, ci opera.

Castelul Goga (1921-1926), Ciucea
arhitect necunoscut,
în prezent adăpostește un muzeu memorial

fotografiile autorului, 2005, înainte
de restaurările capitale ale
întregului ansamblu muzeal
desfășurate între 2006-2011

Vila Tugendhat (1928-1930), Brno
arhitect Ludwig Mies van der Rohe

fotografiile autorului, 2017

Imaginea ansamblului de astăzi reflectă intervenții peste un castel anterior construit de avocatul Miklós Boncza din Huedin pentru nepoata sa (de soră), devenită ulterior soția sa. Clădirea s-a realizat în stil romantic-medievalizant, după planurile renumitului arhitect budapestan Ignác Alpár. Din legătura incestuoasă s-a născut Berta (alintată Csinszka), viitoarea soție a poetului Endre Ady. În 1920, la un an după moartea subită a poetului, văduva sa vinde domeniul de la Ciucea, lui Octavian Goga, bunul prieten al lui Ady.

Complexul muzeal de la Ciucea reprezintă un studiu de caz despre o microistorie arhitecturală nevalorificată corespunzător, în contextul actual.

Vila Tătaru (1936-1938), Cluj
arhitect Elsie Lazăr, Gio Ponti

Cele două case fac subiectul unui studiu de caz comparativ deosebit de interesant, raportat atât la contextul istoric, social-politic, cât și la demersul arhitectural inițial.

Situația contemporană aduce în discuție două microistorii arhitecturale similare, în situații actuale complet diferite reflectând, totodată, oportunități clare în valorificarea patrimoniului cultural construit – una speculată ireproșabil, iar cealaltă complet ratată.

sursă: Domus nr. 136 (1939): pp 36-41

Pentru cercetare, această experiență constituie un studiu de caz concret. Recent, am descoperit pandantul adecvat, care, tot prin experiență proprie (exercițiu personal-practic, 2017), devine un studiu de caz ce va întregi ***o viziune despre rolul imaginii în concepția muzeală***.

Astfel, în spiritul arhitecturii comparate, la polul opus cazului din România, se află cel al *Vilei Tugendhat* (1928-1930) din Cehia, contemporană *întrucâtva* „castelului” din Ciucea (1921-1926), și care, deși nu expune viața unei figuri de importanță națională, reușește să prezinte și să întrețină vie imaginea vieții unei familii burgheze bogate din Brno (cuplul Fritz și Greta Tugendhat), din perioada interbelică, reflectând clar, după o îndelungată și costisitoare restaurare / refacere, o tipologie originală a locuirii, în pofida faptului că cea mai mare parte a substanței istorice autentice s-a pierdut și a trebuit reconstituită. În plus, din când în când, membrii familiei Tugendhat „dau viață”, la propriu, acestui muzeu, care reușește să se „vândă” pe sine, ca atare, chiar dacă reflectă și este asociat în mare măsură cu personalitatea arhitectului creator – Ludwig Mies van der Rohe. La Brno, valoarea fiecărei piese muzeale este *apreciată în contextul ei*, iar casa păstrează *imaginea identitară* a unei locuințe.

Dacă luăm în considerare Vila Tugendhat ca fiind un *model*, atunci exercițiul poate continua *aplicativ*, prin *analiza potențialului Vilei Tătaru din Cluj-Napoca* (1936-1938, arhitect Elsie „Elzy” Lazăr, atelier Gio Ponti),³² care ar fi putut însemna pentru acest oraș același lucru ca și Vila Tugendhat pentru Brno (având în vedere chiar și faptul că, la propriu, cele două municipalități sunt comparabile). Desigur, *imaginea* oferită de cele două case nu este identică însă situația, istoria și contextul lor sunt comparabile. Din păcate, Clujul a ratat șansa de a achiziționa Vila Tătaru și de a o valorifica în scop cultural și turistic.

Am desfășurat același *exercițiu al imaginii de arhitectură*, la un alt nivel, în timpul unei practici de vară cu o grupă de studenți, prin vizite de studiu într-un bloc de apartamente de lux din perioada interbelică, din Cluj-Napoca. În acest caz, însă, s-a făcut apel la *deconstrucția imaginii spațiului arhitectural*, cu ajutorul diverselor elemente originale păstrate *in situ* (finisaje, accesorii și alte elemente ale universului casnic, specifice vieții în coordonatele respective etc.), evitând, pe cât posibil, interferența cu amenajarea și utilizarea lui contemporană. Studenții au avut astfel posibilitatea de a înțelege și de a-și imagina pe viu o tipologie a locuirii, chiar prin *forța imaginii*. *Exercițiul teoretic* făcea apel la repere semnificative ale modernismului – prin asocierea cu exemple studiate la istoria arhitecturii. În final, *aplicativ*, fiecare își putea găsi propriile repere în oraș.

Evident, **studiul imaginii ca instrument** nu se poate desprinde de studiul istoric, monografic sau de arhivă. De aici decurge și complexitatea cercetării de arhitectură care pune în paralel *textul cu imaginea* și, respectiv, *sintaxa limbajului plastic cu spațiul și modul de organizare, distribuire sau dezvoltare al acestuia*. Practic, pentru cercetarea de arhitectură *înțelegerea imaginii*, fie că este în 2D sau în 3D, reprezintă o componentă importantă, iar *funcția ei de reprezentare* este revelatoare.

³² Vila a fost construită de soții Coriolan și Lucia Tătaru. Coriolan Tătaru era un reputat medic dermatolog clujean, profesor universitar, primar al Clujului la începutul anilor 1930. În prezent, vila este proprietate privată.

Printr-un caz particular al deconstrucției imaginii, s-a încercat un exercițiu privind **semiotica fotografiei**. Nu a fost aleasă, la întâmplare, o fotografie de artă, ci o imagine aparent banală, respectiv una dintre cele mai cunoscute fotografii din lume – „Scherzo di follia”, reprezentând pe una dintre cele mai misterioase femei din istorie, Virginia Oldoini Vérasis, „La divinna”, contesă de Castiglione. Acest „portret” a fost realizat cândva între 1861-1867, la Paris, de cunoscutul fotograf Pierre-Louis Pierson.

În speță, fotografia a deschis un univers fascinant de legături și conexiuni nu doar în plan social, cultural sau artistic, ci și în plan psihologic. Aportul original constă în analiza vieții contesei de Castiglione, într-o lumină nouă, prin raportarea viziunii despre complexitatea personalității și semnificația acțiunilor ei la deconstrucția imaginii imortalizate în „Scherzo di follia” (tradus prin „glumă / joc din / de nebunie”). Ochiul iscoditor al contesei, privind cercetător, prin golul unei rame de fotografie, rămâne închis în misterul propriei ei existențe și personalități, ca o cheie de interpretare a propriei fotografii. Totuși, știm că modelul a fost însăși contesa și tocmai acest fapt sporește enigma *femeii de o frumusețe divină*.³³

În lucrare, s-a arătat pe larg că portretul prezintă o valoare cognitivă prin studierea aspectelor legate de *personalitatea* ce se ascunde dincolo de *imaginea „imortalizată”*, *compunerea conotațiilor* dincolo de *planul denotativ*, *gradul de participare* al persoanei fotografiate la *compoziția generală*, *impactul asupra privitorului* a textului (titlului) care însoțește fotografia. *Dincolo de imagine există o poveste* și, pe această poveste se întemeiază fotografia, astfel încât imaginea să devină evocatoare. Spre deosebire de imaginea narativă, care presupune mișcare sau acțiune, ca elemente ale compoziției, *imaginea conceptuală* (peisaj, portret), de obicei statică, pune accent pe limbajul evocator, simbol și text, dincolo de imaginea propriu-zisă. Adesea, textul (titlul) devine punctul de pornire pentru dezvoltarea unei *narațiuni*. În cazul portretului, el face *legătura directă cu realitatea*, aducând în prim plan *denotația*. Simbolurile, elementele compoziționale și efectele artistice *dezvoltă conotațiile care însoțesc fotografia*.

sursa: The Metropolitan Museum of Art, New York: Donația George Davis, 1948
<http://www.metmuseum.org>

„Scherzo di follia” – un portret misterios reprezentând pe Virginia Oldoini Vérasis, „La divinna”, contesă de Castiglione (1837-1899) circa 1861-1867, Studio Mayer & Pierson, Paris
fotograf Pierre-Louis Pierson

[imaginea alăturată reprezintă o fotografie, din donația George Davis, 1948, realizată în anii 1940, cu dimensiunile 18,70 x 12,50 cm, după un negativ pe sticlă, © The Metropolitan Museum of Art]

³³ Dan-Ionuț Julean, „The Architecture of a Photograph: Deconstructing La Castiglione’s «Scherzo di follia»” – articol în curs de publicare.

I.6. Valorificarea patrimoniului cultural construit

Problematica mai largă a patrimoniului a fost prezentată pe larg în părți din cuprinsul capitolului 6 din Teza de doctorat.³⁴ De fapt, cercetarea și preocupările profesionale de până acum acoperă o serie de aspecte teoretice sau practice legate în general de: conceptele de „monument” și „monumentificare”, mijloacele și instrumentele de apreciere a „valorii” și / sau „potențialului” monumentelor istorice, modalitățile de „punere în valoare” a monumentelor, „branding”, noțiuni de „management al patrimoniului arhitectural” (prin salvagardare, valorificare intensivă, întreținere, consolidare, transmiterea integră, păstrarea identității, chiar și valorificare prin arhitectură nouă), „conversie funcțională” a clădirilor monument (prin modernizare, refolosire și refuncționalizare), principii de „restaurare” sau de „reconstituire” și, nu în ultimul rând, „o viziune durabilă” (prin accesibilitate, promovare, management turistic, oportunități de investiții, obținere de fonduri, proiecte de autosustenabilitate, eficiența în exploatare / creșterea profitului). Orice intervenție asupra monumentelor trebuie să contribuie la păstrarea autenticității, în virtutea menținerii unui *bun cultural de calitate*, în întreaga sa substanță. Fie că se află într-o stare de conservare sau de latentă ruină (adică *trăiește în trecut*), fie că este restaurat sau „actualizat” (adică *trăiește în prezent*), patrimoniul construit reprezintă un instrument al cunoașterii. În același timp, într-o formulă mai mult sau mai puțin transfigurată, arhitectura poate deveni *o formă de supraviețuire și de continuitate prin cultură*.

Discursurile contemporane în valorificare patrimoniului cultural se pot structura după două direcții principale, în funcție de „calitățile” monumentului:

- una privește *obiectul în sine* – prin *imaginea ei* (prin mesaj artistic, caracterul de reprezentare, valoarea de simbol, aspectul de unicitate, identitate sau specific);
- cealaltă urmărește *puterea obiectului respectiv* – prin specularea ideii de *vestigiu* (prin forța ei, ca martor al trecutului, urmă, memorie; poate determina atitudini participative sau, din contră, pasive).

Uneori, între cele două direcții poate să apară un *conflict* sau se poate forma o atitudine de „rivalitate”. În acest sens, cel mai bun exemplu este *cimitirul*, prin problemele pe care le generează suprapopularea, deshumările administrative și mijloacele de exploatare prin concesiune. Astfel, problema clasării monumentelor funerare este una de mare actualitate³⁵ – în cazul monumentelor funerare cea de-a patra dimensiune a arhitecturii, timpul, „expiră” cel mai repede.

³⁴ Julean, „Tipologii ale spațiului evreiesc”, pp. 323-330.

³⁵ La Cluj-Napoca s-a impus chiar o actualizare a listei monumentelor istorice cu aproximativ 400 de poziții nou introduse, pentru protejarea monumentelor funerare din incinta Cimitirului Central, celebrul *Házsongárd*. Publicarea în Monitorul Oficial a Ordinului Nr. 2054, din 07.02.2012, emis de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, „privind clasarea în Lista monumentelor istorice, grupa valorică «B», a monumentelor memoriale/funerare din cadrul sitului clasat monument istoric Cimitirul central, cod CJ-IV-s-B-07839, din str. Avram Iancu nr. 26-28, Cluj-Napoca, județul Cluj” a produs un mare scandal în presa

În același timp, dincolo de protejare, conservare, restaurare sau chiar refacere, *un edificiu istoric poate continua să trăiască printr-o arhitectură contemporană...* Astfel, o arhitectură nouă, care coabitează cu una istorică, presupune o *integrare în tradiție*, conferind un *echilibru*, dar, în același timp, și o *putere de înnoire* – de aducere în actualitate a monumentului istoric, prin stabilirea de noi coordonate identitare, simboluri și posibile interpretări. În definitiv, valorificarea patrimoniului prin construcție nouă înseamnă a conserva, a utiliza și a transforma în același timp, respectiv a valorifica moștenirea trecutului asigurându-i o existență viitoare, prin intermediul unei arhitecturi a prezentului, purtătoare de semnificații. În unele cazuri, poate reprezenta singura soluție pentru menținerea stabilității și a durabilității monumentului istoric în cauză.

În această viziune, în Teza de doctorat se dezvoltă, pe larg, la nivel teoretic, *tema valorificării patrimoniului cultural și a memoriei evreiești prin arhitectură (construcție nouă)*, ca funcție a centrului comunitar contemporan asociat unor elemente de patrimoniu (sinagogi, clădiri reprezentative, memoriale etc.).³⁶ În această situație particulară, se evidențiază „dezvoltarea unui program complex de exploatare a ansamblului rezultat, spre folosul întregii comunități, inclusiv prin îndeplinirea unor scopuri economice colaterale (prin promovare turistică, atragerea de investitori, proiecte socio-culturale), pentru a asigura salvagardarea patrimoniului construit, vizând utilizarea și valorificarea intensivă a moștenirii culturale evreiești existente, pe plan local, cu eventuale legături spre alte areale culturale atractive (în general, evreiești), de interes public și turistic (urmărind îndeaproape, și pe cât posibil, rutele evreiești internaționale, pentru cea mai bună vizibilitate națională / internațională).³⁷ „Prin urmare, *centrul comunitar evreiesc* devine, alături de sinagoga contemporană, *un centru al toleranței* între etnii și credințe, *al reconcilierii și al respectului reciproc*, spre o bună colaborare pentru dezvoltarea *unei societăți contemporane unite în spirit*, în contextul actual al Europei Centrale și Central-estice, caracterizat prin diversitate și multiculturalitate, însă marcat sporadic de conflicte etnice și religioase.”³⁸

Totodată, principal, așa cum s-a arătat mai sus, pot exista și situații în care valorificarea se produce *într-o nouă dimensiune*, specifică lumii contemporane... *digitalul*. S-au creat deja memoriale, muzee și monumente în spațiul virtual, ca pandant al unor cădiri reale, sau complet „noi”, originale și îndeplinind funcțiuni similare în realitatea virtuală. Nu ne referim aici la website-urile complexe ale unor asemenea instituții, ci, spre exemplu, la U.S. Holocaust Museum din Washington D.C., care și-a creat o „clonă” virtuală, denumită sugestiv U.S. Holocaust Memorial Museum *in Second Life* – acesta este „un spațiu” dedicat nu doar expozițiilor permanente, ci și organizării de expoziții temporare, tematice, de evenimente sau alte acțiuni cu caracter comemorativ, la care pot participa utilizatorii reali, prin intermediul avatarului care le conferă *noua identitate* (o identitate inventată, după

locală, alimentat de specularea unor disensiuni etnice româno-maghiare. Situația a fost prost gestionată de autorități, astfel încât, până la urmă, nimeni nu a înțeles că *discuția despre monumentul funerar* se referă și la „calitatea” artistică sau arhitecturală a obiectului nu numai la componenta „memorială” pe care o exercită, prin apelul la „renumele” persoanei defuncte.

³⁶ Julean, „Tipologii ale spațiului evreiesc”, pp. 326-332.

³⁷ Ibid., p. 330.

³⁸ Ibid., p. 331.

bunul plac, în „Second Life”).³⁹ Astfel, monumentul poate trece dincolo de realitatea concretă, palpabilă, căpătând noi valențe „identitare”, mai ales dacă în discuție intră și durabilitatea; cu toate acestea, utilizatorii săi sunt „muritori”.

Revenind la tema **valorificării patrimoniului cultural construit**, în cadru real, din punct de vedere profesional, am mizat pe **dezvoltarea unor direcții de cercetare specifice**, evidențiate fie *prin demersurile practice* (prin implicarea personală activă), fie *prin activitatea de diseminare* (sub diverse forme), speculând toate cele *patru direcții (principale) de valorificare* enunțate în introducere, astfel:

(a) *programe / proiecte de cercetare*:

- participarea în proiecte de cercetare interne – în cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca (vizând patrimoniul evreiesc din România, patrimoniul construit al Municipiului Cluj-Napoca, studierea și inventarierea de bunuri din patrimoniul cultural mobil atât public, cât și privat);
- înființarea în 2015 a Grupului de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini”, în cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca (activități de cercetare în domeniul istoriei și teoriei de arhitectură și în domenii conexe, activități de valorificare și diseminare a cercetării, prin participări la evenimente și sesiuni ale unor conferințe, implicarea în diverse proiecte, realizarea de expoziții, organizarea de evenimente social-culturale);
- încheierea de parteneriate și contracte de cercetare cu terți având ca partener academic Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (vizând valorificarea patrimoniului industrial, intervenții scenografice și amenajări în clădiri de patrimoniu, acțiuni de promovare a patrimoniului construit);
- participarea în proiecte de cercetare externe Universității (vizând problema memoriei în arhitectura evreiască);

(b) *sisteme turistice create artificial* – stabilirea unor teme de cercetare privind patrimoniul construit, puse în evidență prin activități turistice specifice – *tururi ghidate de specialitate*, pe trei mari teme:

- *arhitectura centrelor istorice* focalizată, deocamdată, pe Cluj;
- *arhitectură funerară* focalizată, deocamdată, pe Cluj;
- *arhitectură rezidențială extraurbană* focalizată pe promovarea castelelor din Transilvania;

(c) *reabilitare / restaurare și conversie funcțională* (implicarea activă, prin activitățile Grupului de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini”, într-un proiect complex de valorificare a patrimoniului industrial – transformarea fostei Fabrici de bere din Turda într-un centru comunitar, dar și într-un *hub* comunitar, vizând creșterea calității vieții în Municipiul Turda);

(d) *construcții noi* (reprezintă mai degrabă un proiect de viitor, deoarece se are în vedere o implicare, prin activitățile Grupului de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini”, în proiectul complex de valorificare a clădirii fostei Fabrici de bere din Turda –, deocamdată au fost vizate doar intervenții temporare, de revitalizare a unor spații interioare și exterioare).

Aceste *activități* sunt prezentate și exemplificate, pe larg, în cele ce urmează, în capitolul II.2. Activitate de cercetare, din Partea a II-a a Tezei de abilitare.

³⁹ Julean și Pop, „The Monument: From Real to Virtual Space”, pp. 160-162.

PARTEA a II-a – REALIZĂRI ACADEMICE ȘI PROFESIONALE

În această parte, sunt evidențiate activități academice și profesionale desfășurate de candidat în cadrul Facultății de Arhitectură și Urbanism din Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca.

În anul 2010, am absolvit, ca șef de promoție, Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Cluj-Napoca. Am început activitatea didactică în anul universitar 2010-2011, în poziția de cadru didactic asociat. Concomitent am devenit doctorand cu bursă și am candidat la postul de asistent pe perioadă determinată. Prin urmare, între 2011-2014, am activat în calitate de asistent la disciplinele: Proiectare de arhitectură 1 și 2 an I (proiect), Mobilier an III (lucrări) și Stiluri - Mobilier an IV (lucrări). Funcția de asistent a deschis noi oportunități, atât în ceea ce privește activitatea de predare, cât și cea de cercetare, conturând, tot mai solid, perspectivele dezvoltării unei cariere academice.

Am încheiat stagiul studiilor doctorale în vara anului 2014, susținând teza „Tipologii ale spațiului evreiesc în arhitectura contemporană. Centre comunitare evreiești în Diaspora europeană”, *magna cum laude*, în cadrul Școlii Doctorale a Universității Tehnice din Cluj-Napoca. Astfel, în 2014, am candidat la postul de Șef de lucrări, în cadrul Departamentului Urbanism. Aici, activitatea profesională se desfășoară, și în prezent, după cum urmează.

II.1. Activitate didactică

Interesul pentru *perfecționarea laturii didactice a profesiei noastre* (instruirea ca proces, mod de organizare și desfășurare), dar și *pentru componenta pedagogică* (ca artă a educației) *în relația cu studenții* reiese și din *implicarea în cercetarea științifică în această direcție*. În principal, este vorba de câștigurile profesionale din participarea, timp de doi ani, în calitate de cadru didactic titular, în „experimentele” efectuate de doctoranda Kinga Szabó (Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației din Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca) în cadrul stagiului doctoral în domeniul psihologiei (mai exact *psihologie aplicată*). Studiul s-a axat în mod particular pe: cunoaștere, motivație și personalitate în relație cu creativitatea, având drept scop *determinarea unor principii de bază în abordarea psihologică a creativității în procesul de proiectare și în design*. De asemenea s-au adus în discuție și *metode de evaluare a creativității* în aceste domenii. Pentru examinarea nivelului creativității în domeniul arhitecturii, în aceste studii s-a folosit „produsul”, la nivelul anului I și III, în cadrul atelierului de proiectare și, respectiv, la proiectare specializată de mobilier. O componentă importantă a finalității studiului doctorandei o reprezintă posibilitatea de a alcătui / descrie *profilul individului creativ în domeniul arhitecturii* și de a investiga *metodele de stimularea a creativității în*

arhitectură și design. Una din concluzii se referă și la *importanța factorului cultural* în influențarea creativității.⁴⁰

Prin urmare, unul dintre obiectivele majore ale activității noastre didactice este de a crește interesul studenților pentru cultură, în general, și pentru cultura de arhitectură, în particular, cu accent pe formarea unei culturi vizuale de specialitate, care să le permită, pe viitor, să rezoneze cu arhitectura, în orice etapă sau proces de interferență.

Astfel, recent, am avut chiar posibilitatea de a disemina demersul didactic și pedagogic inovator, aplicat în cazul studierii istoriei arhitecturii la nivelul anului I, în cadrul unei conferințe internaționale privind bunele practici în învățământul superior.⁴¹

Feedback-ul venit din partea studenților este foarte bun, fapt dovedit și de rezultatele la evaluarea anonimă, online, a activității didactice de către studenți – procedeu care se desfășoară semestrial la nivel de universitate.⁴²

Cursuri predate

Istoria arhitecturii antice și Istoria arhitecturii medievale, an I

Activitatea de predare include cursurile de istoria arhitecturii, la nivelul anului I, din anul 2014. Împrejurările în care am preluat cursurile Istoria arhitecturii antice și, respectiv, Istoria arhitecturii medievale, au permis și au încurajat întreprinderea unor inițiative în activitatea didactică, constând în analizarea, actualizarea și restructurarea programei analitice a celor două cursuri, pentru care am elaborat un suport de curs (nepublicat) și prezentări pentru proiecții foto / audio-video (constând în text și colaje de imagini și de secvențe de filme documentare). Cursul beneficiază și de lucrări.⁴³ Modalitatea de evaluare, prin examen scris însoțit de desene, mizează pe stimularea formării de către studenți a unei culturi vizuale.

Considerăm că studierea istoriei arhitecturii universale este o disciplină de bază pentru profesia de arhitect, atât formativă, cât și informativă. Urmărirea evoluției fenomenului și demersului arhitectural de la începuturile omenirii până în prezent, prin momente importante din istoria civilizației, caută să explice formele de manifestare, expresie, reprezentare și punere în operă a instanțelor artistice, în funcție de mijloacele economice, dezvoltarea tehnică, forma de organizare socială, concepția religioasă și filosofia de viață. *Parcurgerea istoriei arhitecturii antice și medievale* este absolut necesară pentru a înțelege etapele ulterioare ale istoriei moderne. Astfel, disciplina deschide o perspectivă complexă asupra contextului evoluției civilizației și societății europene de-a lungul secolelor.

⁴⁰ Kinga Szabó; Dana Pop; Dan-Ionuț Julean; Ștefan Szamosközi, „The Relationship Between Analogical Reasoning and Creativity”, în *Conference Proceedings : Sgem International Multidisciplinary Scientific Conference On Social Sciences & Arts*, vol.1 (Sofia: STEF92 Technology Ltd., 2015), pp. 235-241. ISI proceedings; DOI: 10.5593/SGEMSOCIAL2015/B11/S1.031

⁴¹ Dan-Ionuț Julean, „On Teaching History of Architecture in Higher Education or How to Use Sir Banister Fletcher's *A History of Architecture* for a 21st Century Course in Architectural History – an Overview” (lucrare prezentată la conferința internațională „5th Global Academic Meeting – Best practices in higher education”, European Scientific Institute (ESI), Budapesta, Ungaria, 24-26 martie 2016.

⁴² Rezultatele la ultimele evaluări a activității didactice de către studenți pot fi consultate în cuprinsul dosarului.

⁴³ Fișele celor două discipline pot fi consultate online:

Istoria arhitecturii antice, <https://fau.utcluj.ro/files/planuri/fise/04.pdf>.

Istoria arhitecturii medievale, <https://fau.utcluj.ro/files/planuri/fise/13.pdf>.

În plus, posibilitatea de a beneficia de *lucrări la cursurile de istorie de arhitectură* a fost valorificată la modul cel mai practic. *Cursul a devenit aplicativ* prin vizite de studiu și activități de însușire a unor termeni, noțiuni, tipologii de specialitate etc., de către studenți. Am elaborat în colectiv⁴⁴ trei teme pentru lucrări, la fiecare disciplină în parte. Sunt astfel, câte trei ședințe de câte două ore de vizite pe teren și trei ședințe de „redactare”, iar la final o ședință de recuperare, pentru fiecare grupă de studenți în parte. Astfel, lucrările au ca parte aplicativă identificarea și detalierea, pentru fiecare termen, a unui exemplu din arhitectura veche a Clujului, mici studii comparative sau, după caz, observații personale legate de subiectul tratat. Scopul final este de a înțelege rolul aplicativ și formativ al disciplinei. Forma de redactare este *o mapă A4 cu desene / schițe și observații/explicații scrise, opțional imagini*.

Metoda (*vizualizare, depistare, desenare, explicare*) s-a dovedit foarte eficientă și a beneficiat de mare receptivitate în rândul studenților, care treptat au înțeles cât de importantă este istoria arhitecturii și stăpânirea corectă a termenilor de specialitate.

Pe cât posibil, am încercat, în fiecare an, să finalizez incursiunea în istoria arhitecturii cu *o excursie de studii tematică*, de o zi pe ruta Cluj - Alba-Iulia - Hunedoara.

Arhitectură comparată, anul V

Preluarea cursului de Arhitectură comparată, în cadrul anului V, a presupus *un proces de reevaluare, restructurare și actualizare a materiei*. Baza teoretică a cursului este preluată, evident, după lucrarea profesorului Gheorghe Curinschi Vorona, *Introducere în arhitectura comparată*, prin care, de fapt, s-au pus bazele studierii acestei discipline în România. Cu toate acestea, cursul dezvoltă orizonturi de cercetare complet diferite de cele prezentate în lucrarea menționată mai sus.

Astfel, se încearcă o introducere într-o tematică mai apropiată, pe de o parte de *tendențele și problematicile complexe ale arhitecturii contemporane* și, de cealaltă, de *unele direcții afirmate prin cercetarea proprie*. De asemenea, nu sunt omise nici aspecte „mai generale” ale profesiei noastre, precum etica, buna practică și dezvoltarea personalității. Fiind vorba de un *curs opțional*, cu un număr de circa 30 de participanți, studenții sunt provocați într-un *dialog continuu profesor-student*, fiind încurajați să își expună propriile idei, prin *intervenții pertinente* (întrebări, comentarii, observații, completări etc.). Expunerea e însoțită de un suport de curs digital, ce presupune utilizarea permanentă a video-proiectorului (proiecții de imagini, desene, filme). Evaluarea se face prin redactarea unei lucrări scrise (tip *eseu academic argumentativ*), cu o întindere de maxim trei formate A4 (o față text și o față imagini), care să reflecte participarea la curs (prin înțelegerea, asimilarea și, respectiv, utilizarea unor noțiuni sau principii studiate) și capacitatea de a redacta obiectiv un text argumentativ, pe o temă la alegere, conexă sau anunțată în timpul cursului. Examenul se poate degreva prin cumulare a zece puncte, prin *participarea activă la minim zece cursuri* (se notează doar intervențiile pertinente).

Cursul este structurat pe *patru module*, astfel:⁴⁵

⁴⁴ Colectiv cadre didactice pentru *lucrări la Istoria arhitecturii antice și Istoria arhitecturii medievale*, an I: Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean (titular disciplină) și Șef lucr. dr. arh. Dana Julean. Temele pot fi consultate în cadrul Departamentului Urbanism.

⁴⁵ Fișa disciplinei poate fi consultată online: Arhitectură comparată, <https://fau.utcluj.ro/files/planuri/fise/81.30.pdf>.

- M1. *teoria demersului comparatist în arhitectură* (se prezintă premisele studierii arhitecturii comparate, sursele comparatismului în arhitectură, principalele categorii ale comparatismului în arhitectură și metodologia efectuării unei „comparații”);
- M2. *demersul comparatist în arhitectură prin exemple* (dezbaterăa unor studii de caz, inclusiv cu implicarea studenților);
- M3. *demersul comparatist ca mijloc de cercetare științifică* (exemplificări concrete ale aplicabilității studiului comparatist al arhitecturii, inclusiv la nivelul temelor de cercetare enunțate anterior):
 - *teoria proporției. Rudolf Wittkower versus Le Corbusier* – este detaliat demersul științific al lui Rudolf Wittkower privind teoria proporțiilor armonioase, pentru a stabili ca pedigree al arhitecturii renascentiste (prin studiul lui Alberti și Palladio) formele arhitecturii romane; urmând studiile lui Colin Rowe și ale lui Francesco Benelli se pun în evidență cele două demersuri: Wittkower cu „teoria proporției” și Le Corbusier cu „Modulorul” – ca fețe diferite ale aceleiași medalii;
 - *morfologia unei arhitecturi* – se prezintă studii de caz privind barocul în Transilvania; castelul Haller din Coplean, impactul modelului „Grassalkovich” (din Gödöllő) asupra arhitecturii castelelor din Ungaria, Imperiul Habsburgic și Transilvania);
 - *între stil național și identitate etnică* – cursul prezintă aplicativitatea demersului comparatist în cercetări de istorie și teorie de arhitectură prin studii de caz precum nașterea „stilului evreiesc” în Europa (în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea) și inventarea tradiției (în arhitectură) la români (la începutul secolului al XX-lea);
- M4. *arhitectura și celelalte arte* (se referă la „ilustrarea” arhitecturii în celelalte arte, la relația arhitecturii cu celelalte arte și la modul în care acestea au influențat, la rândul lor, arhitectura):
 - *arhitectura în cinematografie* – se discută: filmele *Cabinetul Doctorului Caligari* (*Das Cabinet des Dr. Caligari*, regia Robert Wiene, 1920) și *Metropolis* (regia Fritz Lang, 1927), din punctul de vedere al scenografiei; *Quantum of Solace* (seria James Bond, regia Marc Forster, 2008), din prisma promovării arhitecturii de ultimă generație; *Mon Oncle* (regia Jacques Tati, 1958), din perspectiva ironiei aduse arhitecturii moderniste, în epoca apariției societății consumerismului francez; filmul de animație *The Jetsons* (Hanna-Barbera Productions, 1962–1988), din perspectiva influenței arhitecturii din epocă asupra viziunii artistice despre „lumea viitorului”;
 - *arhitectura în artele vizuale* (cursul prezintă modul în care arhitectura poate relaționa cu alte arte vizuale): se ilustrează cum poate constitui arhitectura baza compoziției în pictură (se exemplifică cu capodopere din pictura renascentistă italiană); relația arhitecturii cu sculptura; viziuni contemporane asupra arhitecturilor reale sau imaginate (în arhitectură, scenografie de film, jocuri pe

calculator etc.; se discută despre profunzimi, treceri, cadre, metafore spațiale, dispozitive arhitecturale etc.);

- *arhitectura în literatură* (se dezvoltă ideea relației dintre arhitectură și literatură la nivel de proces, ca demers creator și narațiune, procedee literare, formule comune – structuri, secvențe, imagini): se prezintă *teoria Sophiei Psarra* despre „arhitectură și narațiune” (este vorba despre geometria și configurarea clădirilor, privite ca relații structurale între părți și, respectiv, cu întregul, dar și de felul în care arhitectura, prin materiale și conținut, creează semnificații) și *studii de caz*, privind *modul în care discursul literar poate fi transpus experimental în arhitectură* (metafore arhitecturale, elemente ale acțiunii, legături dintre personaje, secvențe etc., explorând spațiul, cronologia, intriga, tensiunea spirituală etc.).

Cunoștințele fundamentale dobândite de studenți contribuie la înțelegerea arhitecturii ca fenomen internațional, prin „cercetări” comparative, care se referă la aspectele semnificative sau particulare (chiar puțin cunoscute) comune, între cel puțin două arhitecturi. Prin înțelegerea și însușirea de noțiuni și termeni de specialitate, studenții sunt inițiați și încurajați în aplicarea principiilor dezvoltate în arhitectura comparată și altor arte, prin analiza de picturi, de lucrări de grafică, de secvențe cinematografice, de secvențe coregrafice, de secvențe muzicale, în contextul adecvat. Se are în vedere extinderea culturii profesionale specifice, prin explicarea unor forme de manifestare, expresie și reprezentare a instanțelor artistice-arhitecturale, urmând o hermeneutică comparatistă, inclusiv prin dezvoltarea unui filtru profesional personal, cultural și valoric.

Elemente de arhitectură, anul II – Facultatea de Instalații

O adevărată provocare a constituit-o preluarea cursului de Elemente de arhitectură an II, din cadrul Departamentului de Arhitectură, pentru programul de studii „Instalații pentru construcții”, aferent planului de învățământ, la nivel de licență, al Facultății de Instalații din Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca.

Fișa de disciplină⁴⁶ elaborată coagulează cursul în jurul sintagmei „în căutarea confortului”. Astfel, parcurgerea acestui curs, oferă studenților-instalatori posibilitatea de a analiza și înțelege arhitectura pornind de la un sistem de referință dat, legat de programul de arhitectură (*tematic*), specificul cronologic (*context istoric*), formă (*stil arhitectural*), factorul social-cultural și economic (*confort, habitat, stil de viață, tip de societate*). În general, obiectivul disciplinei este de a *dezvolta competențe și cunoștințe complementare profesiei de inginer* cu specializarea „instalații pentru construcții”, prin *înțelegerea fenomenului și demersului arhitectural* de-a lungul timpului (*elemente tehnice*), raportat la epocă istorică și societate (*elemente de cultură și civilizație*), axat pe evoluția din punct de vedere tehnologic și economic a sistemelor de instalații. Adică, în particular, *asimilarea cunoștințelor teoretice* legate de elemente de arhitectură raportate la confort, *aprecierea și explicarea legăturii* între sistemele de instalații și

⁴⁶ Fișa disciplinei poate fi consultată online: Elemente de arhitectură, https://instalatii.utcluj.ro/files/Fise_discipline/20170314_Elemente%20de%20arhitectura_2016-2017.pdf.

funcțiuni sau programe de arhitectură și *înțelegerea unor aspecte* privind conceperea, proiectarea și introducerea sistemelor de instalații corelate cu evoluția arhitecturii, a stilului de viață și a perspectivei asupra confortului.

„În căutarea confortului” în arhitectură urmărește o *observare, analiză și interpretare* a unor aspecte definitorii de-a lungul timpului speculate de oameni pentru a-și asigura o existență *sigură, civilizată, plăcută, comodă, igienică, „modernă”* sau „*în pas cu timpul*”. Se explică conceptele de „confort” și „*de stil de viață*”, în contextul istoriei arhitecturii și evoluției societății și a mentalităților. Pentru deschiderea unei perspective complexe, *din punct de vedere arhitectural*, asupra *evoluției principiilor legate de confort și de introducere sau integrare de dotări și instalații în construcții*, de-a lungul secolelor, se propune următoarea metodologie didactică, aplicată tuturor cursurilor în parte:

- se propun *comparații specifice* unui studiu paralelogic, cu exemple edificatoare;
- se stabilesc *factori, relații, surse, influențe* între evoluția arhitecturii și dezvoltarea societății / dezvoltarea tehnică;
- se enunță *particularitățile habitatului uman* (urmărind prezența apei, a surselor de căldură / energie, a instalațiilor sanitare și / sau de ventilație și / sau de încălzire, dezvoltarea rețelelor edilitare și a igienei urbane), în contextul evoluției arhitecturii și societății *în cele două planuri – privat și public –*, astfel:
 - evidențierea elementelor de arhitectură specifice programului de arhitectură privat – *locuința*;
 - evidențierea elementelor de arhitectură specifice programelor de arhitectură publice – *construcții / clădiri de apărare sau militare, administrative, sociale, culturale și, după caz, religioase*;
 - evidențierea elementelor legate de *urbanism* (evoluția orașelor) și spații verzi (după caz, parcuri, grădini, cimitire, artă peisageră)

Astfel, cursurile abordează succesiv *temele*:

- în căutarea confortului – Antichitatea și Evul Mediu;
- în căutarea confortului – Renaștere, baroc și clasicism;
- în căutarea confortului – secolul al XIX-lea;
- în căutarea confortului – secolul al XX-lea;
- în căutarea confortului la începutul mileniului 3;
- munca arhitectului – profesionalism, constrângeri legislative și relația cu inginerul.

Metoda de predare presupune expunerea însoțită de proiecții foto / audio-video, cu utilizarea permanentă a video-proiectorului.

Evaluarea se face printr-un scurt *referat de documentare* (maxim trei formate A4), urmând tematica prezentată pe larg, pe parcursul fiecărui curs. Lucrarea trebuie, în principal, să reflecte condiționări impuse de (sistemele de) instalații asupra unui obiect sau asupra unui program de arhitectură, în oricare dintre perioadele istorice discutate la curs, abordând oricare dintre tematicile prezentate pe larg în fișa disciplinei. Se pot prezenta inclusiv paralele cu perioada contemporană. Sunt apreciate lucrările în care apare și părerea proprie, expusă obiectiv. Astfel, lucrarea servește studenților și ca o documentare prealabilă, în vederea pregătirii pentru elaborarea lucrării de licență.

Îndrumare proiect

Proiectare de arhitectură 1 și Proiectare de arhitectură 2, anul I

Din 2010, desfășor activități de îndrumare de proiecte, în cadrul Atelierului de proiectare al anului I, pentru semigrupe de 10-13 studenți. În cadrul disciplinei Proiectare de arhitectură 2, am întocmit și prezint tema pentru proiectul 3, intitulat „Căutând locul în oraș”.⁴⁷ Acest proiect se desfășoară în semestrul al doilea. Spre deosebire de proiectele din semestrul întâi, care presupun observarea unui loc din natură și, respectiv, inserția unei mici construcții (o locuință temporară) într-un sit natural, tematica celor două proiecte din semestrul al doilea propune un exercițiu care introduce studenții în *ambianța arhitecturală a orașului*. Conform temei, proiectul vizează o „explorare” urbană pentru a identifica, înțelege, analiza, descrie și reprezenta *un sit urban cu calități aparte*, în care studenții vor trebui să integreze, pe parcursul ultimului proiect, un nou obiect de arhitectură (un pavilion multifuncțional). Această *explorare urbană* presupune, în primul rând, alegerea unui sit urban intravilan dens construit, valoros și care să prezinte un interes sporit. Deoarece este un exercițiu prin care se urmărește *dezvoltarea intuiției și sporirea capacității de a observa și înțelege modul de constituire, compunere, închegare, aranjare și / sau amenajare a unui sit urban*, ne limităm la un context construit la îndemână – *centrul istoric* al Municipiului Cluj-Napoca. Astfel, studenții, sub îndrumarea cadrelor didactice, se vor confrunta cu multe din problemele arhitectului contemporan care trebuie, adesea, să își desfășoare activitatea într-un spațiu urban de tradiție. Proiectul urmărește ca, pentru situl urban ales, studenții să depisteze și să înțeleagă aspecte legate de:

- *caracteristicile fundamentale specifice* (topografie și morfologie – forma și structura în condițiile apariției și dezvoltării);
- *traseele interesante* (succesiunile de perspective deosebite, compoziția și articularea cu spațiile urbane adiacente);
- *reperele sau dominantele sale* (spațiale și compoziționale, funcționale, memoriale și spirituale) care îl fac *unic și recognoscibil*, care îi conferă *prestigiul ori valoarea* (e.g. fronturi stradale impozante, clădiri deosebite sau alte elemente remarcabile, de importanță ori cu un rol deosebit).

Tipologia urbană speculată este de două feluri: *piață* sau *stradă urbană pietonală sau parțial pietonală*. Sunt disponibile *șapte situri*, prestabilite prin temă.

Proiectul va conține: *un plan de situație* la scara 1:1000, *profiluri transversale caracteristice* la scara 1:500, *o perspectivă reprezentativă la nivelul ochiului, maxim trei perspective secundare*. Redactarea se face *de mână*, în tuș negru și tehnică policromă la alegere, pe hârtie albă, utilizând minim un format de 100x70 cm.

Scopurile didactice urmărite prin acest proiect sunt:

- inițierea în căutarea, descifrarea și înțelegerea unui spațiu urban, a calităților și elementelor sale determinante;
- dezvoltarea simțului de observație și exersarea sensibilității asupra unui cadru urban;
- descifrarea limbajului de reprezentare specific situurilor urbane.

⁴⁷ Tema poate fi consultată în cadrul Departamentului Urbanism.

Îndrumare lucrări

Îndrumare lucrări – Mobilier, anul III

Am desfășurat activități didactice și de îndrumare de lucrări de specialitate legate de structura și construcția mobilei, în cadrul disciplinei Mobilier an III, începând din anul 2011. În cadrul echipei⁴⁸ am participat la elaborarea unei serii de teme⁴⁹ care urmăresc, în principal

- referitor la o piesă de mobilier (lucrare format A4; tehnică liberă):
 - observarea sistemului constructiv (cu evidențierea elementelor / complexelor / subansamblurilor care intră în componența piesei), a materialelor și a modalităților de finisare și ornamentare, a sistemului de asamblare și a tehnologiei de realizare;
 - redarea corectă a cotelor de gabarit;
 - capacitatea de a face aprecieri estetice asupra calităților estetice și de integrare în context, precum și asupra comodității piesei respective;
- referitor la un ansamblu de piese (una sau două formate 50x70 cm; tehnică liberă):
 - capacitatea de a realiza o amenajare corectă și coerentă a unui spațiu interior (din punct de vedere funcțional, ergonomic, al tipologiei pieselor de mobilier, al fluxurilor, al iluminatului interior, al materialelor, al caracterului spațiului etc.): zona de zi sau zona de noapte a unui apartament, un mic spațiu comercial cu tematică la alegere, o cofetărie, spații de birouri (tema a variat în timp);
 - alegerea corectă a pieselor de mobilier (piese reale, de catalog);
 - însușirea detaliilor de amenajare adecvate;
 - ilustrarea atmosferei spațiului interior, utilizând orice alte tehnici în afara modalităților de reprezentare vizuală pe calculator;
 - identificarea în scris, punctual, a unor considerente importante avute în vedere la alegerea mobilierului și la organizarea spațiului;
- referitor la procesul tehnologic (lucrare format A4), în urma unei vizite de studiu organizate, la nivelul anului, la o unitate de producție de profil din Gherla (județul Cluj):
 - descrierea procesului de realizare a componentelor specifice mobilierului din lemn mulat (prin explicații, desene, fotografii), de la faza de depozitare a materialului lemnos brut, până la cea de asamblare și, respectiv, împachetare.

Îndrumare lucrări – Stiluri - Mobilier, anul IV

Am desfășurat activități didactice și de îndrumare de lucrări de specialitate legate de istoria mobilierului, în colectiv didactic⁵⁰, în cadrul disciplinei Stiluri - Mobilier an IV, începând din anul 2011. Din punct de vedere personal, relevanța cunoștințelor în domeniu și pasiunea pentru istoria artei și a valorilor patrimoniului mobil – care intră în categoria

⁴⁸ Colectiv cadre didactice pentru *lucrări la Mobilier*, an III: Conf. dr. arh. Dorina Vlad (titular disciplină), Asist. dr. arh. Andreea Moțu, Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean.

⁴⁹ Temele pot fi consultate în cadrul Departamentului Urbanism.

⁵⁰ Colectiv cadre didactice pentru *lucrări la Stiluri - Mobilier*, an IV: Conf. dr. arh. Dorina Vlad (titular disciplină), Asist. dr. arh. Andreea Moțu, Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean.

denumită generic „antichități” – au făcut ca activitățile în cadrul acestei discipline să fie întotdeauna însoțite nu numai de profesionalism, în plan obiectiv, impus de cadrul academic, ci și de un mare entuziasm, în plan subiectiv.

Astfel, am îndrumat *lucrări practice de specialitate*, de două tipuri, conform temei întocmite de titularul disciplinei:

- coordonarea muncii în echipe, uzual formate din câte patru studenți, pentru *relevarea și investigarea unor piese de mobilier cult sau tradițional* (datând din secolele XVIII-XIX, respectiv din primele patru decenii ale secolului al XX-lea)
- sau, coordonare individuală pentru *traducerea unui text din literatura de specialitate maghiară sau germană*, referitor, în principal, la problematica istoriei mobilierului în Transilvania.

Coordonarea activității de practică

Practică, anul I

Am coordonat cu responsabilitate, echipe de studenți în practică de vară, acoperind diverse teme, vizând, în principal, *rolul educativ-formativ* al unor astfel de activități.

Coordonare lucrări de finalizare de studii

Proiecte de diplomă și disertații, anul VI

În calitate de cadru didactic titular, am coordonat studenți în activitățile de finalizare a studiilor – elaborare și susținere proiecte de diplomă și disertații, în domeniul „arhitectură”.

Activități conexe procesului didactic

Comisiile pentru finalizare a studiilor

În calitate de cadru didactic titular, am făcut parte din *Comisii pentru finalizare a studiilor*, atât pentru evaluarea prediplomelor, cât și a proiectelor de diplomă și a disertațiilor.

Alte activități

După caz, am coordonat diverse activități practice, științifice sau de cercetare ale studenților-arhitecți sau am colaborat cu alte instituții de învățământ superior, în proiecte extracurriculare desfășurate în cadrul și cu participarea Facultății de Arhitectură și Urbanism.

II.2. Activitate de cercetare

Am căutat ca *studiile de cercetare* pe care le-am realizat în cadru instituțional oferit de Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca să constituie o *continuare a preocupărilor* legate de aspecte privind evoluția unor programe de arhitectură, având în vedere, în permanență, căutarea sau stabilirea unui „specific” ori a unui caracter „identitar” și, respectiv, evidențierea unor demersuri în crearea sau căutarea unei „identități”, atât formal, cât și în plan teoretic, în contextul mai larg al evoluției societății.

Prin materialele publicate am acumulat 9 citări⁵¹ în teze de doctorat și articole științifice în reviste cotate BDI.⁵²

De asemenea, activitatea de cercetare se orientează și spre *componenta aplicativă a profesiei*, căutând și speculând *mijloacele de valorificare a patrimoniului cultural*. În definitiv, și această direcție are drept scop specularea sau stabilirea unei „identități”. Începând cu anul 2011, am colaborat cu două colective de cercetare din cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca.

Cadrul de elaborare al acestor studii și posibilitățile de dezvoltare a unor proiecte sau parteneriate s-a întărit, din 2015, prin *crearea propriei structuri de cercetare*: Grupul de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini”, în cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca.

II.2.1. Studii, proiecte și parteneriate de cercetare

În cele ce urmează sunt prezentate cronologic, activitățile de cercetare considerate semnificative, desfășurate din momentul finalizării tezei de doctorat, în funcție de tipul lor (*elaborare de studii, activități specifice de diseminare, participarea în proiecte sau parteneriate instituționale, cercetare aplicată, cercetarea în scop didactic, contracte de cercetare*).

anul 2014

studii

afiș susținere publică
Teză de doctorat

Teza de doctorat

Teza de doctorat „**Tipologii ale spațiului evreiesc în arhitectura contemporană. Centre comunitare evreiești în Diaspora europeană**”, a fost susținută în ședință publică, la Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca.

⁵¹ Citările sunt evidențiate pe larg în CV.

⁵² Google Scholar: nr. citări 9 | h-index 1.

diseminare

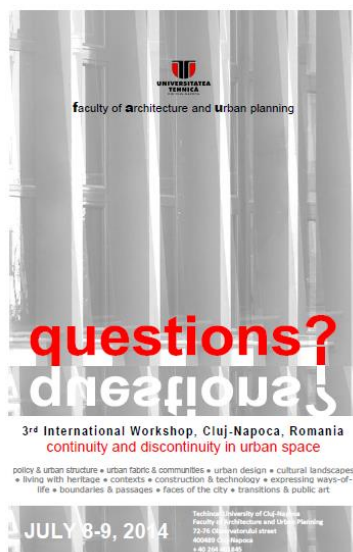

Braunschweig, 2014
pliant conferință

Braunschweig, 2014
participanți conferință

diseminare

afiș „Questions?”, Cluj-Napoca, 2014

conferință mondială de specialitate
Germania

Participare la a doua *conferință mondială* de arhitectură evreiască organizată de Bet Tfila, intitulată „**Jewish Architecture – New Sources and Approaches**”, Bet Tfila [Research Unit for Jewish Architecture in Europe], Technische Universität Braunschweig, Braunschweig, Germany, 1-3 aprilie 2014, cu lucrarea „**Jewish Heritage of Transylvania. A Case Study : Challenges for Romania as Part of the European Routes of Jewish Heritage**”.

<http://www.bet-tfila.org/en/f-conf14.htm>;

http://www.bet-tfila.org/pdf/Conf_Jewish_Architecture.pdf

Lucrarea prezenta potențialul pe care îl reprezintă patrimoniul cultural evreiesc pentru dezvoltarea turismului tematic în România, în contextul aderării la European Routes of Jewish Heritage. Studiul se focaliza asupra celor trei orașe reprezentative din vestul României, prin trei abordări simbolice, astfel:

Oradea – „orașul promis” al evreilor;

Arad – „sinagoga ascunsă” a Împăratului Austriei Francisc I;

Timișoara – unde sinagogile au devenit simboluri „identitare” ale orașului.

După mijlocul secolului al XIX-lea cele trei orașe au marcat legătura dintre Diaspora din vestul Europei și cea estică.

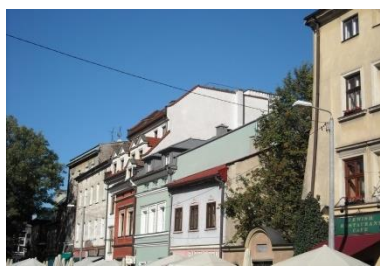
conferință România; publicare articol revistă *BDI*

Participare la “**Questions?**” 3rd **International Workshop, Continuity and Discontinuity in Urban Space**, Facultatea de Arhitectură și Urbanism, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Cluj-Napoca, Romania, 8-9 iulie 2014, cu lucrarea „**The Jewish Community – Presence and Absence in the Urban Space. The Case of Kazimierz**”

http://fau.utcluj.ro/files/anunturi/QUESTIONS_2014_PROGRAM.pdf

D.I. Julean, „The Jewish Community – Presence and Absence in the Urban Space. The Case of Kazimierz”, *Acta Technica Napocensis : Civil Engineering & Architecture* (Special Issue: Continuity and Discontinuity in Urban Space. QUESTIONS 2014), vol. 57, Nr. 3 (2014): pp. 51-61. ISSN 1221-5848.

<http://constructii.utcluj.ro/ActaCivilEng/download/atn/ATN2014%283%291.pdf>
(Index Copernicus, cod CNC SIS 145 cat B+)

Kazimierz, Cracovia, 2012,
fotografiile autorului

parteneriat cercetare participare

Scaun Biedermeier, Muzeul Memorial
„Octavian Goga”, Ciucea, 2015
fotografie Bogdan Bolog, student an IV

Spațiile „evreiești” din Europa contemporană evocă un trecut care este aproape străin populației neevreiești, care actualmente le locuiește, dar care este plin de semnificații pentru supraviețuitorii Holocaustului, familiile lor sau, în general, pentru comunitatea evreiască din prezent (oricât ar fi ea de mică). În același timp, ele reprezintă, din nou, așa cum au făcut-o timp de secole, *răspântii culturale ale civilizației europene* (reunind oameni de naționalități, identități, tradiții, religii și limbi diferite). În plus, definite ca centre culturale și sociale cosmopolite, fostele cartiere evreiești (centre ale vieții evreiești) exercită o mare forță de atracție asupra turiștilor sau consumatorilor de cultură evreiască, care paradoxal sunt majoritatea neevrei. De ce? Articolul încearcă să explice *fascinația pentru patrimoniul evreiesc* și să evidențieze, printr-un studiu de caz concret, *impactul pe care îl poate avea acesta asupra societății contemporane*. Astfel, în Kazimierz, cartierul evreiesc din Cracovia, se scrie în continuare „istorie evreiască”, chiar dacă acesta nu mai este locuit de evrei. Aici, memoria și moștenirea evreiască au contribuit considerabil la o adevărată „renaștere urbană”. Dar, *moștenirea culturală evreiască nu reprezintă numai exponate muzeale sau atracții turistice, ci continuitatea vieții și viitorul*, deși, câteodată, comunitățile de astăzi trebuie să „plătească” un „preț ridicat” pentru a asigura perpetuarea vieții evreiești în Diaspora de mâine.

muzee; valorificarea patrimoniului cultural mobil

Prin **Grupul de cercetare mobilier** (G.C.M.), *contract de colaborare și documentare tehnică* între Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca și **Muzeul Memorial „Octavian Goga” din Ciucea**.

Acest proiect interinstituțional s-a conturat prin inițiativa personală – *campanie de relevare intensivă* a patrimoniului cultural mobil din cadrul Muzeul Memorial „Octavian Goga” din Ciucea (acordul de colaborare între părți a continuat ulterior).

Fiecare etapă s-a încheiat prin predarea către Conducerea Muzeului a unui *caiet documentar*, cu piesele studiate, cuprinzând:

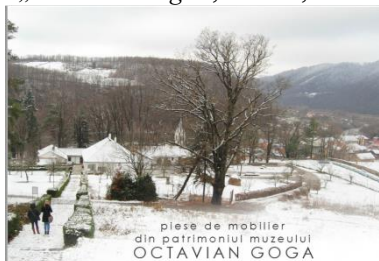
- *descrierea și prezentarea pieselor* în contextul expoziției sau al depozitului muzeal;
- prezentarea unui *relevu complex*, complet, inclusiv cu detalii de îmbinare, ale elementelor

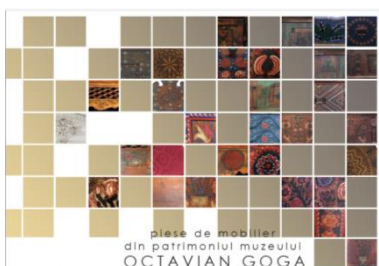
mapă prezentată Muzeului Memorial „Octavian Goga”, Ciucea, 2015

echipa de studenți și cadre didactice, „Casa Albă” din cadrul complexului Muzeului Memorial „Octavian Goga”, Ciucea, 2014

copertă album-catalog, 2015
colectiv F.A.U.

pagină de gardă album-catalog, 2015, colectiv F.A.U.

parteneriat cercetare participare

Muzeul de Artă din Cluj-Napoca
fotografia autorului, 2014

decorative sau de finisare, documentat fotografic.

Cadre didactice implicate:

Conf. dr. arh. Dorina Vlad (titular disciplina Stiluri-Mobilier an IV și Director G.C.M., responsabil proiect)

Asist. dr. arh. Andreea Moțu – coordonator echipe studenți (1 an)

Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean – coordonator echipe studenți (2 ani)

Totodată, s-a avut în vedere:

- studierea și conștientizarea de către studenți a amenajării interioare a clădirii și a dispoziției muzeale în raport cu funcțiunile originale ale locuinței soților Goga;
- evidențierea unor piese valoroase din depozit (colecțiile muzeului), care nu au fost puse în valoare până în prezent;
- studierea și evidențierea unor elemente speciale de finisaj și de ambianță interioară (tip sobă de teracotă, șemineu, boaserie etc.) prin relevu și documentare fotografică.

În final, în 2015, cu participarea studenților, s-a realizat *un album-catalog de valorificare* a pieselor de mobilier studiate, cu o prezentare grafică și de specialitate corespunzătoare. Din păcate, materialul nu a fost încă publicat:

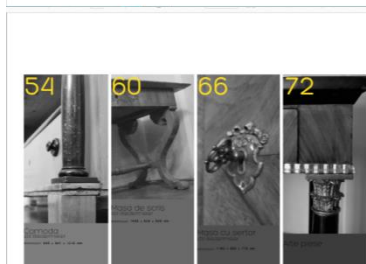
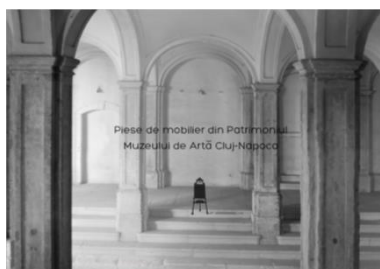
Vlad Dorina; Grapa-Roșca Raluca; Moțu Andreea; **Julean Dan Ionuț**, coord. *Piese de mobilier din patrimoniul Muzeului „Octavian Goga”*. Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, 2015. (nepublicat)

muzee; valorificarea patrimoniului cultural mobil

Prin **Grupul de cercetare mobilier** (G.C.M.), *contract de colaborare și documentare tehnică* între Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca și **Muzeul de Artă din Cluj-Napoca**.

Acest proiect interinstituțional a presupus o *campanie de relevare intensiva* a patrimoniului cultural mobil din cadrul Muzeului de Artă din Cluj (acordul de colaborare între părți a funcționat timp de doi ani).

Fiecare etapă s-a încheiat prin predarea către Conducerea Muzeului a unui *caiet documentar*, cu

pagini din albumul-catalog, 2015
colectiv F.A.U.

cercetare în scop didactic

piesele studiate, cuprinzând:

- *descrierea și prezentarea pieselor de mobilier din patrimoniul muzeului (piesele nu sunt expuse publicului);*
- *prezentarea unui relevu complex, complet, inclusiv cu detalii de îmbinare, ale elementelor decorative sau de finisare, documentat fotografic.*

Cadre didactice implicate:

Conf. dr. arh. Dorina Vlad (titular disciplina Stiluri-Mobilier an IV și Director GCM, responsabil proiect)

Asist. dr. arh. Andreea Moțu – coordonator echipe studenți (2 ani)

Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean – coordonator echipe studenți (2 ani)

În final, în 2015, cu participarea studenților, s-a realizat *un album-catalog de valorificare* a pieselor de mobilier studiate, cu o prezentare grafică și de specialitate corespunzătoare. Din păcate, materialul nu a fost încă publicat:

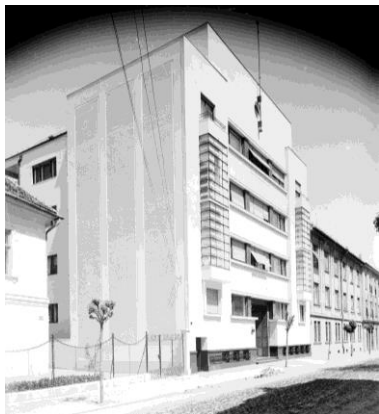
Vlad, Dorina; Grapa-Roșca, Raluca; Moțu, Andreea; **Julean, Dan-Ionuț**, coord. ***Piese de mobilier din patrimoniul Muzeului de Artă Cluj-Napoca***. Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, 2015 (nepublicat).

valorificare la nivel instituțional

Între 14 iulie 2014-22 iulie 2014, am desfășurat **activități în cadrul Școlii de vară a Universității Tehnice din Cluj-Napoca**, organizate pentru prima dată și la Facultatea de Arhitectură și Urbanism, după cum urmează:

- *organizare și întocmire program Școală de vară în colaborare cu Conf. Dr. arh. Dana Opincariu, Prep. dr. arh. Dana Pop, Asist. drd. art.plastic Leonard Vartic, cadru asoc. drd. arh. Adina MOLDAN;*
- *„Arhitectură și arhitectură” – prelegere de 4 ore susținută în cadrul Școlii de vară;*
- *„Introducere în spațiul clujean” – prelegere de 2 ore susținută în cadrul Școlii de vară;*
- *„Să vorbim despre patrimoniul arhitectural – castele transilvane” – prelegere de 2 ore susținută în cadrul Școlii de vară;*
- *tur ghidat al centrului istoric Cluj;*
- *prezentare Atelier de Proiectare an I, împreună cu Prep. dr. arh. Dana Pop*
- *examinarea elevilor participanți și discuții finale*

Acțiunile au presupus realizarea unor activități și prezentări care „să simuleze” activitatea curentă a studenților-arhitecți.

cercetare în scop didactic

*imobil cu apartamente de lux,
Cluj-Napoca, Str. Avram Iancu,
1932, arhitect Tiberiu Niga,
fotografie interbelică din
Colecțiile Bibliotecii Județene
„Octavian Goga”, Cluj-Napoca*

cercetare aplicată

Prelegerile au avut caracter original, prezentând o serie de problematice ale arhitecturii la nivelul elevului de liceu.

studiu imobil de apartamente interbelic

În perioada 14 iulie 2014 – 25 iulie 2014, am organizat și coordonat, în colaborare cu Prep. drd. arh. Cristian Rus, un **workshop tip practică de vară pentru „Studierea imobilului de apartamente din Cluj-Napoca, Str. Avram Iancu, Nr. 3”** (1932, arhitect Tiberiu Niga), cu o echipă formată din studenți-arhitecți, din anul I, având ca scop familiarizarea cu arhitectura locuinței interbelice și realizarea unui relevu complet:

- discuții preliminare introductive;
- vizită pe sit cu explicații;
- relevarea integrală a imobilului.

consultanță de specialitate în proiect de cercetare de doctorat

În perioada 2014-2015, am participat, timp de doi ani, în calitate de cadru didactic titular, în „experimentele” efectuate de **doctoranda Kinga Szabó (Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației din Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca)**, în cadrul unui *parteneriat cu Facultatea de Arhitectură și Urbansim*, pentru cercetarea doctorală în domeniul psihologiei (mai exact **psihologie aplicată**). Studiul s-a axat în mod particular pe: *cunoaștere, motivație și personalitate în relație cu creativitatea*, având drept scop *determinarea unor principii de bază în abordarea psihologică a creativității în procesul de proiectare și în design*.

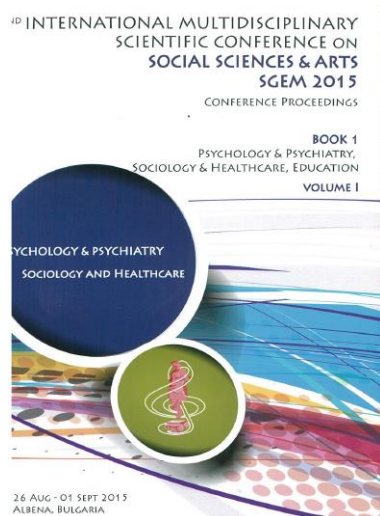
Astfel, pe parcurs, am participat la *elaborarea unor chestionare* privind demersul studenților în realizarea proiectelor și respectiv, privind relația dintre produsul finit și anumiți factori care au condiționat sau au caracterizat demersul. Astfel, în cadru instituțional, au fost evaluate sute de proiecte ale studenților din anii I și III, de la Facultatea de Arhitectură și Urbanism, din cadrul atelierului de proiectare și, respectiv, la proiectare specializată de mobilier.

anul 2015**diseminare**

coperta revistei East European Jewish Affairs, vol. 45, nr. 2-3 (2015)

*Sinagoga Catedrală din Piatra Neamț, 1766, în prezent sediul muzeului comunității evreiești locale
fotografia autorului, 2015*

diseminare

copertă Proceedings : Sgem International Multidisciplinary Scientific Conference On Social Sciences & Arts, vol.1, 2015

publicare articol revistă ISI

Julean D.I., „Romania and Its Jewish Museums”, *East European Jewish Affairs*, vol. 45, nr. 2-3 (iunie 2015): pp. 279-289. ISSN: 1350-1674.

DOI: <https://doi.org/10.1080/13501674.2015.1035427>

<http://www.tandfonline.com/toc/feej20/45/2-3>

(Thomson Reuters: Arts and Humanities Citation Index®, Scopus, Abstracts - Cambridge Scientific Abstracts, Historical Abstracts; Humanities International Index; Index to Jewish Periodicals etc.)

După proclamarea *Republicii Populare Române*, la sfârșitul anului 1947, și până în 1988, aproximativ 300000 de evrei au emigrat din România. Astăzi, în România, populația evreiască este în jur de 12000-15000, fiind în general îmbătrânită. În ciuda interesului general al societății românești manifestat față de iudaism și comunitățile evreiești, după cum se arată și în textul articolului, există doar aproximativ opt muzee evreiești, majoritatea fiind niște expoziții comunitare modeste, prăfuite și decrepite, relativ necunoscute. În acest context, chiar și muzeul „național”, din capitală, pare învechit și uzat. Tematica articolului este, de fapt, despre *aceste muzee și colecțiile lor*, încercând să sublinieze *resursele și potențialul real al patrimoniului evreiesc din teritoriul românesc*, avizajând că *a sosit timpul să se reconsidere*, la nivel statal și în condițiile societății contemporane, *problema muzeelor evreiești din România*.

publicare articol ISI proceedings

Kinga Szabó; Dana Pop; **D.I. Julean**; Ștefan Szamosközi, „**The Relationship Between Analogical Reasoning and Creativity**”, în *Conference Proceedings : Sgem International Multidisciplinary Scientific Conference On Social Sciences & Arts* (Sofia: STEF92 Technology Ltd., 2015), vol.1, pp. 235-241. ISBN 978-619-7150-44-5 și ISSN 2367-5659,

DOI: 10.5593/SGEMSOCIAL2015/B11/S1.031

<https://sgemworld.at/ssgemlib/spip.php?article1248>

(Thomson Reuters: Web of Knowledge, Scopus)

Multe articole științifice au concluzionat că *gândirea analogică poate influența creativitatea în diverse moduri*. Unele dintre acestea susțin că acest mod de gândire poate induce fixarea, care, la rândul său, are un efect negativ asupra generării ideilor creative. Pe de altă parte, alte studii văd gândirea analogică ca fiind factorul cheie al gândirii creative. Bazându-se

pagină web cu rezumatul articolului,
Sgem International Multidisciplinary
Scientific Conference On Social
Sciences & Arts, 2015

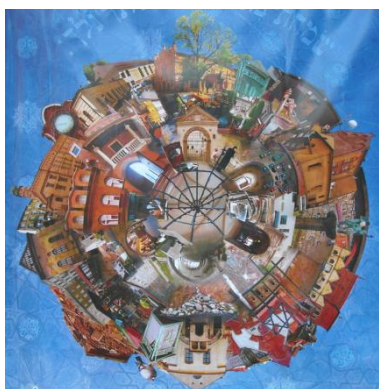
diseminare

publicare articol revistă BDI

Pop Dana; **D.I. Julean**, „The Monument: Between Place and Fetishism”, *Acta Technica Napocensis : Civil Engineering & Architecture*, vol. 58, nr. 1 (2015): pp. 5-15;

http://constructii.utcluj.ro/ActaCivilEng/download/atn/ATN2015%281%29_1.pdf

(Index Copernicus, cod CNCSIS 145 cat B+)

fragment de afiș – Galicia Jewish
Museum, Cracovia.
fotografia autorului, 2012

pe aceste rezultate, autorii s-au concentrat asupra *relației dintre gândirea analogică și creativitate*. Scopul principal a fost *investigarea gândirii analogice figurative și creativitatea în proiectare*. Eșantionul a fost compus din studenți de la Facultatea de Arhitectură și Urbanism, unde creativitatea în proiectare și gândirea analogică figurativă sunt concepte elementare. Au fost folosite *exerciții figurative* pentru a se măsura *gândirea analogică a studenților*. Pentru a operaționaliza creativitatea, participanții au creat un proiect care a fost evaluat de experți pe baza *Scalei de observare a creativității produselor*. Rezultatele au demonstrat un *raport invers între gândirea creativă și nouitate*. De asemenea, sunt discutate limitările și implicațiile viitoare ale studiului.

Monumentul, ca și concept, a fost dezbătut îndelung; totuși, din punct de vedere arhitectural, această problematică poate urma *două direcții*. Prima este o *perspectivă teoretică asupra evoluției conceptului dintr-o perspectivă istorică, socială și/sau culturală*. Această direcție se bazează pe observațiile comportamentale și indiciile culturale identificate în diferite contexte și medii. A doua direcție este una *empirică, presupunând soluții de ordin practic enunțate de arhitecți în cazuri particulare*.

Astfel, soluția dată poate fi rezultatul unui construct teoretic pur sau, în anumite cazuri, situația necesită o abordare nouă, chiar dacă aceasta presupune că soluția dată poate să contrazică ipotezele teoretice sau chiar să meargă un pas mai departe, emițând o ipoteză „scandaloasă”. Articolul investighează teritoriul comun celor două direcții. Prima parte contextualizează discuția între concepte precum *loc, cultură* sau *identitate*, în vreme ce a doua parte se concentrează pe studii de caz, care apropie demersul teoretic de ipostazele cotidiene ale conceptului de *monument*.

diseminare

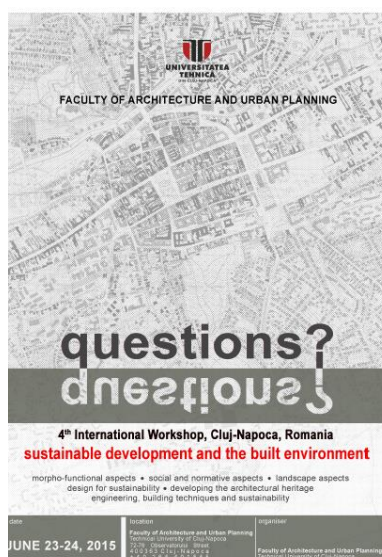
conferință România; publicare articol revistă *BDI*

Participare la “Questions?” 4th International Workshop, Sustainable Development and the Built Environment, Facultatea de Arhitectură și Urbanism, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Cluj-Napoca, Romania, 23-24 iunie 2015, cu lucrarea „The Monument: From Real to Virtual Space. A Case Study of Jewish Heritage”; coautor Dana Pop;
<http://fau.utcluj.ro/anunturi/questions-2015.html>

Julean, D.I.; Pop, Dana, „The Monument: From Real to Virtual Space. A Case Study of Jewish Heritage”, *Acta Technica Napocensis : Civil Engineering & Architecture* (Special Issue: International Workshop in Architecture and Urban Planning : Sustainable Development and the Built Environment. QUESTIONS 2015), vol. 58, Nr. 4 (2015): pp. 156-163. ISSN 1221-5848.

http://constructii.utcluj.ro/ActaCivilEng/download/special/14_JULEAN%20Dan-Ionuț,%20POP%20Dana%20-%20article%20Questions%202015.pdf

(Index Copernicus, cod CNCSIS 145 cat B+)

afiș “Questions?”, Cluj-Napoca, 2015

În societatea contemporană se înregistrează o *criză de identitate tot mai acută*, care uzitează de concepte precum *monumentificare* sau *muzeificare*, identificând, clasând și indexând un număr alarmant de mare de artefacte, clădiri sau alte valori patrimoniale; prin urmare, contribuind la *banalizarea și diminuarea sensului conceptului de monument*. Astfel, pe de o parte, în viața reală, trebuie să se ia în considerare diferite aspecte legate de *menținerea, conservarea, restaurarea sau reabilitarea patrimoniului construit existent*, care se supune diferitelor criterii de evaluare, adaptate la realitățile sociale contemporane și normelor impuse de grup. Cu toate acestea, *problematicile ridicate de conceptul de monument și de patrimoniul construit* nu privesc doar realitatea fizică. Așadar, *subiectul depășește limitele cotidianului*, translatându-se în spațiul virtual. Prin urmare, analiza studiului de caz prezentat propune o *introspecție în modul în care arhitectura este construită, experimentată sau trăită în viața virtuală*. „Second Life” este un astfel de exemplu. În consecință, articolul se va concentra asupra *conceptului de monument*, care a fost definit anterior, dar care, acum, pare să își depășească propriile limite, necesitând o redefinire, astfel încât sensul său să devină mai cuprinzător, *transgresând în mediul virtual*.

diseminare

panou BATRA, Cluj-Napoca, 2015

diseminare

autorul în timpul turului ghidat
„în căutarea lui Pákey Lajos”
Cimitirul Central, Cluj-Napoca
fotografie Sorin Toma, 2015

diseminare

pagina de promovare a „Turului
curiozităților”, facebook, 2015

participare la expoziții la nivel regional

Participare ca *expozant* cu panou „*Tipologii ale spațiului evreiesc în arhitectura contemporană. Centre comunitare evreiești în Diaspora europeană*” la **Expoziția – concurs BATRA 2015 [Bienala de Arhitectură Transilvania]**, la secțiunea VIII – Proiecte culturale / Inițiative / Experimente (Hotel Continental, Cluj-Napoca); organizator Ordinul Arhitecților din România Filiala Transilvania (OART), cu sediul în Cluj-Napoca; perioada 3-18 octombrie 2015.

valorificare patrimoniului cultural
lecție publică de arhitectură

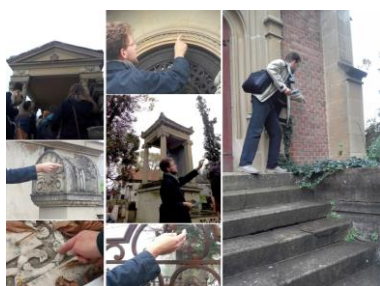
În cadrul evenimentului **REQUIEM**, organizat de **Scena Urbană** – o platformă de activare a spațiilor urbane (prin **Ordinul Arhitecților din România Filiala Transilvania**), **tur ghidat – lecție de arhitectură**, în Cimitirul Central din Cluj-Napoca, 31 octombrie – 1 noiembrie 2015, cu tema „**Memorie prin arhitectură. În căutarea lui Pákey Lajos**”.

valorificare patrimoniului cultural construit
lecție publică de arhitectură

În cadrul proiectului „**Comm'on Cluj**” (din *programul Cluj-Napoca 2015, European Youth Capital*) „**Thematic guided tours for the foreign students in Cluj-Napoca**” (o serie de șase tururi ghidate în perioada noiembrie-decembrie 2015), tur ghidat în Municipiul Cluj-Napoca, în limba engleză, pentru studenții străini cu tema „**Turul curiozităților**”.

anul 2016**diseminare**

copertă *European Scientific Journal* (Special Edition), vol. 12, nr. 10 (2016)

conferință internațională interdisciplinară Ungaria publicare articol revistă *BDI*

Participare la *conferința internațională „5th Global Academic Meeting – Best practices in higher education”*, organizată de European Scientific Institute (ESI), Budapesta, Ungaria, 24-26 martie 2016, cu lucrarea *„On Teaching History of Architecture in Higher Education or How to Use Sir Banister Fletcher's A History of Architecture for a 21st Century Course in Architectural History – an Overview”*.

<http://gameeting.info/>;

<http://gameeting.info/images/5th.GAM.2016.pdf>

D.I. Julean, „On Teaching History of Architecture in Higher Education or How to Use Sir Banister Fletcher's A History of Architecture for a 21st Century Course in Architectural History – an Overview”, *European Scientific Journal* (Special Edition), vol. 12, nr. 10 (aprilie 2016): pp. 9-18. ISSN 1857-7881 (print), e-ISSN 1857-7431

<http://eujournal.org/index.php/esj/article/view/735>

(Index Copernicus, Ulrich's, EBSCO, ProQuest, Google Scholar etc.)

A preda istoria arhitecturii tinerilor studenți este probabil una dintre cele mai grele sarcini pe care le-ar putea avea un cadru didactic, din sistemul educativ instituțional, în procesul de pregătire al viitorilor arhitecți ai (pentru) secolului al XXI-lea. O explicație ar putea fi faptul că Istoria arhitecturii, ca materie obligatorie în curricula educațională, este adesea văzută ca fiind demodată și inutilă. Generațiile de astăzi privesc prezentul ca fiind singura condiționare a viitorului. De aceea, cu puține excepții, istoria arhitecturii este complet uitată, în ciuda faptului că teoria de arhitectură identifică câteva repere sau argumente în trecut – e.g. *genius loci* (Norberg-Schulz, *Genius Loci – Towards a Phenomenology of Architecture*, 1979). De obicei atelierul de proiectare, unde studenții „frământă” și colează linii, texturi, culori, materiale și imagini, este foarte atractiv. Se lucrează cu spațiul și se creează spațiu. Dar ce se întâmplă dincolo de desen? Ce se află în spatele reglementărilor și normativelor, a programelor de arhitectură, a cerințelor, a pereților sau ferestrelor? Arhitectura este *acolo unde oamenii locuiesc...* (Heidegger, „...Poetically Man Dwells...”, 1975). De cealaltă parte a arhitecturii prezente și viitoare, se află secole de istorie de arhitectură care rămân de obicei

autorul predând lucrări (practice)
de istoria arhitecturii, 2015-2016,
Cimitirul Central, Cluj-Napoca

diseminare

Arts of Healing: Cultural Narratives of Trauma

3-5 November, Ploiești
organized by

Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești

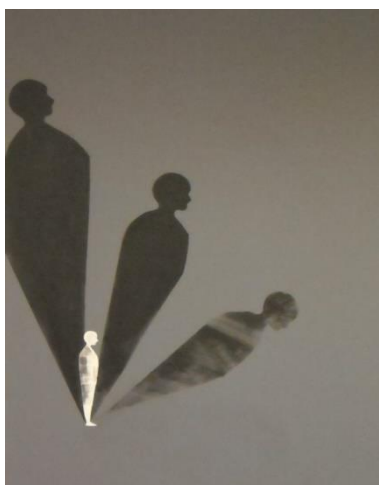
Department of Philology, The Research Centre in Literary Studies, Linguistics
and Critical and Cultural Theory

in collaboration with

The Department of English Studies,
University of Cyprus

Thursday, 3 November 2016

C.F.P. „Arts of Healing: Cultural
Narratives of Trauma”, Ploiești, 2016

o pictură de artista Agata Nowak,
fotografia autorului, Cracovia, 2012

nedescoperite – date uitării sau complet neglijate. De aceea, *inovarea și originalitatea* sunt foarte importante atunci când este vorba despre a preda istorie, în special istoria arhitecturii. Astfel, articolul prezintă *abordări originale în educația de arhitectură la nivelul învățământului universitar*, fiind rezultatul cursurilor și seminariilor implementate de autor la Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Cluj-Napoca.

conferință internațională interdisciplinară, România

Participare la **conferința internațională „Arts of Healing: Cultural Narratives of Trauma”**, Departamentul de Filologie, Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești în colaborare cu The Department of English Studies, University of Cyprus, Ploiești, Romania, 3-5 noiembrie 2016, cu lucrarea **„Experiencing Trauma Through Architecture. Daniel Libeskind: Felix Nussbaum Haus in Osnabrück”**.

<http://www.upg-ploiesti.ro/noutati/fisiere/3036/CONFERENCEPROGRAMMEPLOIESTI2016-Final.pdf>

Dacă *arhitectura convențională* poate fi observată, studiată și înțeleasă, precum și definită în timp și spațiu, arhitectura lui Daniel Libeskind conduce vizitatorul în străfundurile timpului, situate *în afara timpului*, și în profunzimile spațiului, situate *în afara spațiului*. Este o arhitectură a semnificațiilor, a trăirilor „viscerale” puternice și a tensiunilor spirituale. Această arhitectură presupune *un nivel maxim de implicare din partea vizitatorului*. Fiind un punct fix, în relație cu „mișcarea” Universului, arhitectura lui Libeskind reprezintă, mai degrabă, *o poartă de trecere – de transgresiune prin spațiul arhitectural*. Prin suprapunerea trecutului cu prezentul, istoria este „condensată”, expusă și „trăită”, „eliberând” trupul și oferind posibilitatea „afirmării” unui viitor ce ar putea fi plin de semnificații. În cazul muzeului dedicat memoriei și operei pictorului Felix Nussbaum, vizitatorul este *invitat să treacă dincolo, în lumea de dincolo de spațiul definit de ziduri* – în lumea semnificațiilor și a înțelesurilor profunde. Astfel, *fiecare vizitator reface legătura cu trecutul, reiterând procesul creator al artistului și experimentând zbuciumul și trăirile din sufletul celui dispărut atât de tragic*.

diseminare

copertă carte, Paideia, 2016

diseminare

afiș Rațiu Friends & Family Weekend, Turda, 2016

publicare carte de autor

D.I. Julean, *Spațiul iudaic, un spațiu al comunității*, București: Paideia, 2016. 186 p.

ISBN 978-606-748-131-0 (cod CNCSIS 267)

<http://www.paideia.ro/spatii-imaginate/1637-spaiul-iudaic-un-spaiu-al-comunitatii.html>

„A vorbi, însă, despre un „spațiu evreiesc” altfel decât în termenii teologici și geografici (ori chiar geopolitici) presupune o întreagă discuție de principiu menită să elucideze ce poate însemna evreitatea exprimată spațial: un decupaj topologic, un areal jalonat de principii și legi, un tratament religios al gestionării spațiului, o teologie a locuirii, un dialog între tradiția religioasă și cea istorică sau alte lucruri de natură teoretică. Putem avea, în această direcție, explorări multiple, pornite de pe poziții de o mare varietate. Dar important, în contextul dat, rămâne ce înțelege Ionuț Julean prin spațialitatea iudaică. [...]

Textul erudit și de altitudine se bucură de un acompaniament documentar pe măsură, dovedind atât pasiune și fervoare teoretică, cât și disciplină savantă în acoperirea surselor. Materialul este generos, colcăie, practic, de sugestii, [...] discuția teoretică conturează cadre de dezbatere atât de ample, încât, pentru a le fructifica la amploarea și anvergura premiselor, ar fi trebuit redactată o versiune supraextinsă, poate de dimensiuni duble sau triple. Cartea reprezintă o deschidere particulară către universul cultural, religios și identitar al evreilor din Diaspora europeană, într-o epocă în care s-a petrecut translația către centrul comunitar evreiesc, în calitatea sa de succesor al sinagogii în îndeplinirea rolurilor sale multiple. Acum, accentul principal pare să se deplaseze dinspre funcția sacră și rituală către cea culturală și profană; mai proteică și mai diversificată, rămânând doar în parte subordonabilă religiei.”

(extras din *Prefața* semnată de Ovidiu Pecican, 2016)

prezentare a proiectelor de cercetare

Participare ca invitat (*keynote speaker*) la **Friends & Family Weekend**, weekendul prietenilor și al familiei Rațiu, organizat la Turda, la fosta Fabrică de Bere („Fabrica de Timp Liber”), în cadrul secțiunii **Prezentare – „Parteneriate de durată”** (Spațiul verde al Fabricii de Timp Liber) Workshopul CRD (Centrul Rațiu pentru Democrație), 13-15 mai 2016. Vorbitori principali: Mihai Goțiu, Marius Șoflete, Dan Valentin, **Ionuț Julean**

diseminare

panou BNA, București, 2016

cercetare în scop didactic

imagini Școala de vară, iulie 2016,
Facultatea de Arhitectură și
Urbanism, Cluj-Napoca
fotografie Leonard Vartic

cercetare

Pamela Rațiu la Facultatea de
Arhitectură și Urbanism, lansare proiect
foto A.St.A Cluj-Napoca, 2016

participare la expoziții la nivel național

Participare ca *expozant* cu panou „**Spațiul iudaic, un spațiu al comunității**”, la a **XII-a ediție a Bienalei Naționale de Arhitectură**, cu tema *recuperarea reperelor*, la secțiunea F – Publicații de arhitectură (curator: Kázmér Kovács), București; organizator Uniunea Arhitecților din România, în colaborare cu Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București. Perioada 12-28 octombrie 2016

valorificare la nivel instituțional

Între 17-31 iulie 2016, am desfășurat **activități în cadrul Școlii de vară a Universității Tehnice din Cluj-Napoca**, la Facultatea de Arhitectură și Urbanism, după cum urmează:

- *organizare și întocmire program* Școală de vară în colaborare cu Conf. Dr. arh. Dana Opincariu, Șef lucr. dr. arh. Dana Pop, Asist. drd. art.plastic Leonard Vartic;
- coordonare elevi participanți;
- activități didactice (tip prelegere) și de evaluare a activităților

Activitățile și prezentările au „simulat” activitatea curentă a studenților-arhitecți.

Prelegerile au avut caracter original, prezentând o serie de problematice ale arhitecturii la nivelul elevului de liceu.

gestionare parteneriate și contracte

Parteneriat în cadrul proiectului „Fabrica de Timp Liber”, Turda (4 etape).

Conducătorul de proiect Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, prin Director Grup de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini” (ATH), în parteneriat cu Fundația Rațiu pentru Democrație din Turda (finanțatorul și beneficiarul Parteneriatului).

Parteneriat inițial Nr. 6007 / 10.03.2016.

Scopul final al colaborării este de a crea, proiecta și, parțial, chiar realiza *noi funcțiuni* în cadrul proiectului FRD „Fabrica de Timp Liber” / „Free Time Factory” din Turda.

autorul în prezentarea activităților din cadrul parteneriatului cu Fundația Rațiu pentru Democrație
foto A.St.A Cluj-Napoca, 2016

cercetare

afiș concurs pentru crearea unei piese de mobilier din cărți și reviste casate, 2016

cercetare

autorul în timpul unui tur ghidat Cimitirul Central, Cluj-Napoca
fotografie Sorin Toma, 2016

q.v. Mihaela Bidilică, „Fabrica de Timp Liber din Turda – proiect de reabilitare, revitalizare și recontextualizare pentru comunitate”, *Zeppelin* (august 2016)

<http://e-zeppelin.ro/fabrica-de-timp-liber-din-turda-proiect-de-reabilitare-revitalizare-si-recontextualizare-pentru-comunitate/>

gestionare parteneriate și contracte

„CE POTI FACE CU UN METRU CUB DE CARTE?” Concurs pentru crearea unei piese de mobilier. Organizator principal și coordonator activități. Parteneriat între Facultatea de Arhitectură și Urbanism prin Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca și Biblioteca de Studii Americane „J.F. Kennedy” prin Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca. Parteneriat F.A.U. Nr. 48 / 4.03.2016. Proiect gestionat și derulat prin Grup de cercetare „Arhitectură. Timp. Habititudini”

Prin acest parteneriat se avea în vedere realizarea, promovarea și jurizarea unui concurs pentru realizarea unei piese de mobilier din cărți și reviste casate, la Biblioteca de Studii Americane „J.F. Kennedy”. Concursul a fost un succes și, în prezent, piesa destinată odihnei, realizată de către studenții câștigători, scara 1:1, este perfect funcțională, și poate fi văzută, fiind utilizată ca atare, la sediul instituției.

gestionare parteneriate și contracte

Strategie de abordare participativă în transmiterea rezultatelor de cercetare în studiul patrimoniului și urbanismului în cadrul proiectului Scena Urbană – Cimitirul Central Cluj-Napoca în parteneriat cu Ordinul Arhitecților din România – Filiala Teritorială Transilvania.

Executant: Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca prin Grup de cercetare „Arhitectură. Timp. Habititudini”

Contract de cercetare Nr. 68/31.10.2016 U.T.C.-N.

Director de proiect:

Șef de lucrări dr. arh. Dan-Ionuț Julean

Teme abordate:

„Iconografie simbolism în arhitectura funerară clujeană”;

„Cimitirul Central / Házsongárd : o identitate culturală”.

Activități de documentare, cercetare și diseminare prin lecții publice de arhitectură tip tur ghidat.

cercetare

*realizare scenografie la Fabrica de Timp Liber, Turda, 2016
fotografia autorului*

*cina de gală, Fabrica de Timp Liber, Turda, 2016
fotografie Mircea Roșca*

anul 2017**diseminare****diseminare****cercetare****valorificarea patrimoniului cultural construit**

Concept, proiect și realizare scenografie pentru evenimentul **Friends & Family Weekend – „Cina în berărie”**, 14 mai 2016;

Fabrica de Timp Liber / Fabrica de Bere,
Turda, județul Cluj

Proiectul viza o *legătură între trecut și prezent*, prin valorificarea unui fost spațiu industrial, adaptat la cerințele de a adăposti un dineu de gală pentru circa 100 de persoane.

S-a utilizat pânză de sac pentru „împachetarea” încăperii și vechi piese de mobilier din patrimoniul familiei Rațiu, pentru a imprima locului o *notă nostalgică*, față de trecut...

Grup de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini”

Colectiv A.T.H.:

Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean;

Șef lucr. dr. arh. Dana Julean.

Beneficiar: Fundația Rațiu pentru Democrație;
Turda, mai 2016.

publicare articole revistă BDI

Dan-Ionuț Julean, „Investigating Transylvania’s Intriguing Heritage. New Approaches on the Historical and Architectural Rise and Fall of the Haller Castle in Coplean” – studiu în curs de publicare

publicare articole revistă BDI

Dan-Ionuț Julean, „The Architecture of a Photograph: Deconstructing La Castiglione’s «Scherzo di follia»”, articol în curs de publicare

gestionare parteneriate și contracte**valorificarea patrimoniului construit****Proiect de cercetare, dezvoltare, inovare**

„Valorificarea patrimoniului construit – fosta Fabrică de Bere Turda. **Concept, proiect și realizare scenografie** pentru evenimentul «**Rațiu #100**» – **Rațiu Friends & Family Week-end**”, 2-4 iunie 2017, ce marchează pe plan național și internațional 100 de ani de la nașterea lui Ion Rațiu

Executant: Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca prin Grup de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini”

Contract de cercetare Nr. 22/10.02.2017 U.T.C.-N.

Director de proiect: Șef de lucrări dr. arh. Dan-Ionuț Julean

*secvențe de imagini
cu scenografia creată pentru
evenimentul «Rațiu #100» Turda,
Fabrica de Timp Liber, mai 2016
în imaginea de jos, alături de Pamela
Rațiu, autorii, Dana și Ionuț Julean,
prezintă concepția evenimentului în
timpul dineului de gală
fotografii Mircea Roșca*

diseminare

*„Moștenirea familiei Bánffy în
Transilvania...”, panoul de
prezentare a expoziției,
Cluj-Napoca, 2017*

Proiectul viza aducerea în centrul atenției a *imaginii lui Ion Rațiu*. Pentru că Ion Rațiu a fost, eminentamente, o personalitate a vieții publice s-au folosit *ziare* pentru a se „împacheta” o sală imensă din fosta Fabrică de bere. La dineul de gală au participat circa 160 de persoane. Acest lucru a impus o riguroasă reconsiderare a celor două spații avute la dispoziție, o adaptare fizică și scenografică, la scara umană și la tema evenimentului. Seara nu a avut un caracter „memorial”, ci mai degrabă festiv, prin urmare culorile folosite au fost albul și negrul, pentru a marca sobrietatea evenimentului. *Imaginea lui Ion Rațiu*, în diferite ipostaze, și *textele sale proverbiale* au fost practic „pretutindeni”...

Grup de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini”.
Colectiv A.T.H.:

Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean;

Șef lucr. dr. arh. Dana Julean.

Beneficiar: Fundația Rațiu pentru Democrație;
Turda, mai 2016

valorificarea patrimoniului cultural construit promovare la nivel național

Organizare expoziție itinerantă (Cluj-Napoca, București) „**Moștenirea familiei Bánffy în Transilvania...**” (text documentar însoțit de imagini actuale și de arhivă cu toate castelele familiei Bánffy, alături de palatul din Cluj);

Palatul Bánffy - Muzeul de Artă din Cluj-Napoca, vernisaj Balul Arhitecților din România, 13 mai 2017.

Cercetare aplicată – activități de documentare, colectare de imagini și redactare de text

Grup de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini”.
Colectiv A.T.H.:

Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean;

Șef lucr. dr. arh. Dana Julean.

Beneficiar: Uniunea Arhitecților din România.

curator și text: Șef de lucrări dr. arh. Dan-Ionuț Julean
concept grafic și traducere în engleză: Șef de lucrări
dr. arh. Dana Julean
Cluj-Napoca, mai 2016

Concept eveniment Balul Arhitecților din România 2017, cu tema „**S.O.S. Patrimoniul**”: Șef de lucrări dr. arh. Dan-Ionuț Julean, cu susținerea Prof. em. dr. arh. Adriana Matei, președinte U.A.R. - Filiala Cluj.

montarea expoziției în gangul carosabil al Palatului Bánffy, Cluj-Napoca, 11 mai 2017
fotografie Mircea Țibuleac

discursuri inaugurale la Balul Arhitecților din România, Palatul Bánffy Cluj, 2017
de la stânga la dreapta: baronul Béla Bánffy; arh. Ionuț Julean, arh. Szabolcs Guttman (Președinte O.A.R. Transilvania), arh. Ileana Țureanu (Președinte U.A.R.), arh. Șerban Țigănaș (Președinte O.A.R.)
fotografie Hunor Bakó, 2017

clișee din excursie - vizitarea castelului Bánffy din răscruci, 12 mai 2017
fotografie Mircea Țibuleac

Tema evenimentului și balul în sine au fost o formă de implicare și conștientizare a breslei arhitecților, dar și a publicului larg despre o problemă reală și actuală a patrimoniului cultural clujean: *salvarea Palatului Bánffy în prezent Muzeul de Artă din Cluj-Napoca*, pentru a funcționa în continuare ca instituție publică de cultură. *Simbolic*, evenimentul a fost, de fapt, și primul *bal adevărat* care s-a ținut în incinta acestui palat istoric, în ultimii 100 de ani, iar prezența unui reprezentant al familiei Bánffy a confirmat și a întărit mesajul transmis.

Organizarea Balului Arhitecților din România 2017 la Palatul Bánffy - Muzeul de Artă din Cluj-Napoca

Colectiv U.A.R.- Filiala Cluj:

Prof. em. dr. arh. Adriana Matei, președinte U.A.R. - Filiala Cluj

Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean;

Asist. dr. arh. Mihai Racu,

cu sprijinul Conducerii U.A.R. național și O.A.R. la nivel național și regional.

Organizare excursie tematică în cadrul evenimentelor prilejuite de **Balului Arhitecților 2017**, 12 mai 2017, cu itinerarul:

- Turda – vizitare Salina Turda și centru istoric, *brunch* la Casa de oaspeți a familiei Rațiu;
- Răscruci – vizitarea castelului Bánffy;
- Bonțida – vizitarea ansamblului castelului Bánffy.

S-au făcut observații privind:

- starea unor obiective de patrimoniu din județul Cluj;
- potențialul cultural al valorificării unor obiective de patrimoniu din județul Cluj;
- proiecte în derulare privind restaurarea / reabilitarea unor obiective de patrimoniu din județul Cluj;
- proiecte de sustenabilitate în exploatarea unor obiective de patrimoniu din județul Cluj;

Coordonare grup și ghidaj de specialitate: Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean

(mai multe detalii aici:

http://www.uarsibiu.ro/wp-content/uploads/2017/06/Buletinul-Informativ-Online-a-UAR_MAI_2017.compressed.pdf)

II.2.2. Grup de cercetare „Arhitectură.Timp. Habitudini”

sigla Grupului A.T.H. / U.T.C.-N., 2015

Pe parcursul anului universitar 2014-2015, am înființat, în cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca, propria structură internă de cercetare, având funcția de director. Astfel, **Grupul de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudini” (A.T.H.)**, devenea cadrul organizat în vederea realizării unor *studii și proiecte sau parteneriate interinstituționale*, axate, în principal, pe *tema valorificării și promovării patrimoniului cultural*.

Fișa grupului de cercetare poate fi consultată *online*, astfel:

- în *limba engleză*, pe pagina web a Universității Tehnice din Cluj-Napoca, la http://research.utcluj.ro/tl_files/research/Research%20Domain/Architecture/3_IonutJulean.pdf;
- în *limba română*, pe pagina web a Facultății de Arhitectură și Urbanism, la <https://fau.utcluj.ro/ath.html>.

Grupul are în componență *membri activi din cadrul Facultății de Arhitectură și Urbanism*, dar și *membri externi și colaboratori*.

Cercetarea vizează *principalele domenii fundamentale* enumerate mai jos:

- istoria și teoria arhitecturii;
- istoria artei;
- restaurarea și valorificarea patrimoniului cultural.

Grupul de cercetare este o *platformă de colaborare intelectuală interdisciplinară*, care își propune *derularea de activități de cercetare* pentru a descoperi sau promova elemente arhitecturale inedite sau fundamentale, în raport cu societatea și cultura, într-un timp și loc dat.

Grupul se întrunește în cadru organizat, la Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, fiind axat pe *cercetarea pe teme de istoria arhitecturii / artei, problematica valorificării patrimoniului cultural-artistic, prin realizarea de studii și proiecte de specialitate, participarea la proiecte de cercetare interdisciplinare și în contracte cu terți, organizarea de workshopuri interdisciplinare*.

Până în prezent, *cercetarea a abordat, pe scurt*:

- *aspecte legate de istoria și teoria arhitecturii* (în principal prin studiul unor programe de arhitectură sau a unor clădiri reprezentative);
- *aspecte ale patrimoniului cultural fix* (valorificarea patrimoniului construit și studii etnoculturale corelate cu patrimoniul arhitectural);
- *aspecte ale patrimoniului cultural mobil* (decorațiuni interioare, piese de mobilier și obiecte de artă);
- *aspecte ale unor problematici complexe ale mediului social*, raportate la ambianța arhitecturală, culturală și modul de viață al indivizilor / grupurilor

(habitat și habitudini, decor și stil);

- vizite și excursii pe teme academice și culturale de specialitate.

Se are în vedere *diseminarea rezultatelor cercetării* către mediul social-economic prin participarea la manifestări științifice naționale și internaționale, la evenimente publice, în cadrul unor workshopuri, la expoziții, precum și prin elaborarea și publicarea de documentații și studii de specialitate.

Grupul de cercetare mizează pe o *corelare între latura teoretică și practică a arhitecturii*, reunind specialiști și cercetători din mai multe domenii, cultivând un mediu științific, educațional și profesional comun.

Activitățile aplicative de cercetare / dezvoltare vizează, în general:

- studii de specialitate (arhitectură și istoria arhitecturii / artei);
- studii de patrimoniu arhitectural-artistic;
- proiecte de valorificarea patrimoniului cultural-artistic;
- restaurare de arhitectură;
- curatoriat muzeal;
- turism cultural.

Grupul oferă *consultanță* mediului social-economic, pentru:

- studierea și investigarea patrimoniului arhitectural-artistic;
- proiecte de restaurare de arhitectură;
- investigarea bunurilor artistice (arte decorative și aplicate) – evaluarea și punerea în valoare a pieselor de mobilier de artă sau a obiectelor decorative;
- curatoriat – concept, organizare și realizare de expoziții;
- turism academic și cultural;
- scenografie;
- genealogie transilvană.

De asemenea, grupul oferă *servicii de organizare și coordonare* de workshopuri, școli de vară, *masterclass-uri*, excursii / tururi ghidate private, cursuri de specialitate, evenimente social-culturale publice sau private etc.

II.3. Activitate instituțională

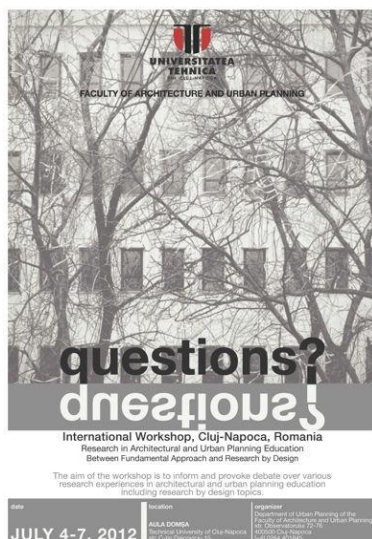
Perioada 2011-2017, a prilejuit, de asemenea, implicarea, sub diverse forme, în numeroase activități instituționale de organizare sau coordonare de evenimente sau acțiuni interne, birocratice și de reprezentare. În cele ce urmează sunt prezentate cronologic, pe scurt, activitățile și atribuțiile instituționale considerate semnificative, în funcție de tipul lor și de caracterul lor.

Am participat la organizare de evenimente cu mare vizibilitate pentru Facultate și Universitate, am reprezentat Facultatea la nivel instituțional, am devenit responsabil cu calitatea pe Facultate. De asemenea, am participat la diverse evenimente sociale și culturale, unde am reprezentat instituția și interesele acesteia. Am acordat interviuri la posturi locale de radio (în 2016) și am avut apariții în presa locală (în 2016), prezentând activități sau evenimente inițiate sau desfășurate, în calitate de cadru didactic la Facultatea de Arhitectură și Urbanism.

II.3.1. Activități de coordonare și organizare a cercetării

anul 2012

cercetare aplicată

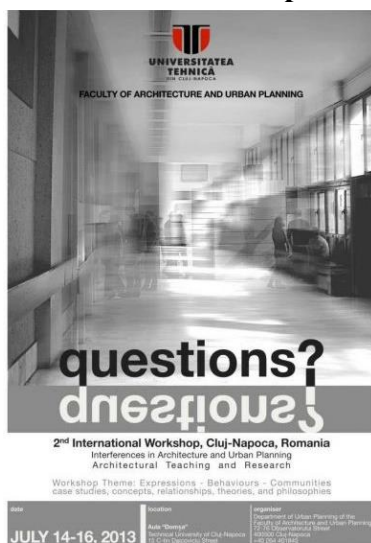

afiș "Questions?", Cluj-Napoca, 2012

activități de organizare a cercetării

În perioada 15 mai 2012 – 21 decembrie 2012, am fost membru în *Comitetul de organizare*, coordonat de Conf. dr. arh. Mihaela Ioana Agachi, al "**Questions?**" **International Workshop 1st Edition**, *Research in Architectural and Urban Planning Education : Between Fundamental Approach and Research by Design*, care a avut loc în cadrul Facultății de Arhitectură și Urbanism, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, între 4-7 iulie 2012.

[principalele atribuții pe care le-am îndeplinit în cadrul echipei: întocmire program, *call for abstracts*, *post-event call for papers*, desfășurător eveniment, redactare și distribuire materiale și mape, contact furnizori, relații, secretariat Comitet de organizare, strângere materiale pentru publicare în volum, corectură de text și tehnoredactare computerizată pentru ediția specială din *Acta Technica Napocensis Civil Engineering & Architecture*]

2013**cercetare aplicată**

afiș „Questions?”, Cluj-Napoca, 2013

WORKSHOP THEME: Expressions - Behaviours - Communities

The space in which we live is formed in time, through superposition and accumulation. The physically established boundary between the public and the private property or between the inside and the outside is dissolved. In contemporary architecture, the wall is no longer a limit. The community space is a setting of life, which supports through elements of language and significant gestures the life of a group of people, who, in the same time, as users, insert it with qualities and sometimes shape it, according to their own needs, interests, and exigencies, defining what we commonly call an identity. Once appropriated, that space becomes a physical expression of a specific history, of certain traditions and ideas. Through it, the past breathes, the present lives and the future is envisaged. Thus, the function, the role, and the significance of a built environment mean much more than being a valuable cultural, architectural or urban space. The symbolic value remains questionable, too. Certainly, however it may be defined, is contradicted by fluidity. The non-place opposes the place.

Therefore, speaking in these terms, we propose a challenging search for the potential sources that give us landmarks and identifying opportunities, and that shape a symbolic dimension of the space in which we live. We would like to seek together the significant spaces of the communities from yesterday and today, in a debate on the interferences and implications in architecture and / or urban planning.

CFP „Questions?”, Cluj-Napoca, 2013

2015**activități de organizare a cercetării**

În perioada 5 martie 2013 – 20 decembrie 2013, am fost membru în *Comitetul de organizare*, coordonat de Conf. Dr. arh. Mihaela Ioana AGACHI, al „**Questions?**” **International Workshop 2nd Edition, Interferences in Architecture and Urban Planning, Architectural Teaching and Research [Workshop Theme: Expressions - Behaviours - Communities]**, care a avut loc în cadrul Facultății de Arhitectură și Urbanism, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, între 14-16 iulie 2013.

[principalele atribuții pe care le-am îndeplinit: întocmire program, *call for abstracts*, *post-event call for papers*, desfășurător eveniment, redactare și distribuire materiale și mape, contact furnizori, relații, tur ghidat cu invitații străini, secretariat Comitet de organizare, strângere materiale pentru publicare în volum, corectură de text și tehnoredactare computerizată pentru ediția specială din *Acta Technica Napocensis Civil Engineering & Architecture*]

Am conceput textul temei „Expressions - Behaviours - Communities” pentru *Call for papers*

sigla Grupului A.T.H. / U.T.C.-N., 2015

2016**cercetare aplicată****activități de organizare și coordonare a cercetării**

Începând cu anul 2015, înființarea **Grupului de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudo**

afișul concursului pentru Free Time Factory FUN & FUNKY youth hostel, Dana Julean, 2016

activități de organizare și coordonare valorificare patrimoniului industrial

În perioada martie 2016 – iunie 2016, organizare și coordonare concurs-proiect de idei **Free Time Factory FUN & FUNKY youth hostel „Fabrica de Timp Liber” / „Free Time Factory”** din Turda, Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Cluj-Napoca prin Grupul de cercetare A.T.H. în colaborare cu Fundația Rațiu pentru Democrație.

Grup de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudo

proiectul câștigător al concursului,
2016

Indrei Rațiu și studenții premiați în
cadrul concursului, 2016

cercetare aplicată

afișul workshopului de lemn reciclat,
Dana Julean, 2016

Indrei Rațiu și participanții la workshop,
fotografie Mircea Roșca, 2016

o parte din piesele de mobilier și
obiectele de arhitectură realizate în
timpul workshopului de lemn reciclat
fotografie Mircea Roșca, 2016

Colectiv A.T.H.:

Șef lucr. dr.arh. Dan-Ionuț Julean;

Șef lucr. dr.arh. Dana Julean.

Beneficiar: Fundația Rațiu pentru Democrație;

Activități:

studii preliminare, redactare temă, realizare materiale grafice, organizare concurs, prezentare concurs, organizare jurizare, organizare eveniment

În condițiile impuse de temă, participanții au creat un proiect de idee pentru *Free Time Factory FUN & FUNKY Youth Hostel*, gândit ca o unitate de cazare nonconformistă, destinată tinerilor și având o capacitate de 40 locuri. S-au acordat diplome și premii în bani.

activități de organizare și coordonare valorificare patrimoniului industrial

În perioada 6-21 iulie 2016, organizare și coordonare **Workshop Fabrica de Timp Liber - realizare de mobilier din lemn reciclat**, Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Cluj-Napoca, prin Grupul de cercetare A.T.H. în colaborare cu Fundația Rațiu pentru Democrație.

Colectiv A.T.H.:

Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean, organizator Workshop, coordonator studenți;

Șef lucr. dr. arh. Dana Julean, coordonator studenți, organizator seri tematice;

Asist. dr. arh. Daniel Șerban, coordonator studenți;

Activități:

studii preliminare, redactare temă, realizare materiale grafice, organizare și coordonare workshop în 2 faze (concept și realizare practică), participare activă la workshop

Workshopul a avut loc la Fabrica de Timp Liber din Turda. S-au creat mai multe piese arhitecturale destinate spațiului verde al Fabricii de Timp Liber, utilizând doage din lemn de stejar, recuperate de la vechi butoaie de vin, păstrate în incinta fabricii, care erau foarte deteriorate și nu mai puteau fi salvate.

În urma workshopului au fost amplasate în zona verde cinci piese de mobilier urban tip bancă, un hamac, o pergola, un obiect semnal sub forma unui copac și o structură de grinzi reciproce. Piesele sunt funcționale și utilizate ca atare și în prezent.

autorul în timpul workshopului
fotografie Dana Julean, 2016

La workshop au participat 16 studenți de la Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Cluj-Napoca și 4 elevi voluntari de la licee din Turda, înscriși în programul *The Duke of Edinburgh's International Award*.

q.v. Mihaela Bidilică, „Fabrica de Timp Liber din Turda – proiect de reabilitare, revitalizare și recontextualizare pentru comunitate”, *Zeppelin* (august 2016):

<http://e-zeppelin.ro/fabrica-de-timp-liber-din-turda-proiect-de-reabilitare-revitalizare-si-recontextualizare-pentru-comunitate/>

II.3.2. Activități birocratice și de reprezentare

anul 2011

activități birocratice

<https://fau.utcluj.ro/acreditari-137.html>

pentru proceduri de acreditare a Facultății

În iulie 2011, am fost membru în echipa care a lucrat la întocmirea materialelor pentru **acreditarea Facultății de Arhitectură și Urbanism la Bruxelles** (C.E. A.E.E. pentru obținerea certificatului de practică profesională în Uniunea Europeană)

anul 2012

activități birocratice

vechiul website al Universității
Tehnice din Cluj-Napoca
<http://old.utcluj.ro/>

organizare și coordonare de activități instituționale

În perioada iunie 2012 – februarie 2013 și aprilie 2013, am fost responsabil cu **redactarea de prezentări ale Facultății de Arhitectură și Urbanism** (în variantele română și engleză), **colectarea și actualizarea datelor pentru website-ul oficial**. [aceste activități au presupus și colectare materiale / date, în variantă digitală, pentru toate cadrele didactice din Departamentul de Urbanism (fișe discipline, CV-uri actualizate, prezentări activități de cercetare cadre didactice etc.)]

activități de reprezentare

vizibilitate instituțională

În iulie 2012, în colaborare cu alte cadre didactice, **am coordonat organizarea primei expoziții cu proiecte de diplomă** elaborate de absolvenții F.A.U., sesiunea iulie 2012, la Centrul expozițional EXPO Transilvania din Cluj-Napoca; la realizarea acestei acțiuni au participat și studenți ai Facultății [principalele atribuții pe care le-am îndeplinit: întocmire text de prezentare și invitații, organizare sală, coordonare la montare și pe parcurs, primire invitați]

<u>anul 2013</u>	
activități de reprezentare	vizibilitate instituțională În perioada 3-4 aprilie 2013, am reprezentat F.A.U. la UNIVERSITARIA, la Centrul expozițional EXPO Transilvania din Cluj-Napoca. Târgul UNIVERSITARIA are un caracter expozițional internațional și este dedicat învățământului universitar – un eveniment organizat anual de Uniunea Universităților Clujene, în colaborare cu Camera de Comerț și Industrie Cluj și Expo Transilvania S.A.
activități de reprezentare	vizibilitate instituțională În perioada 15-18 mai 2013, am organizat expoziție Proiect de specialitate Mobilier an III, în colaborare cu <i>colectiv cadre didactice Mobilier an III</i>, la „Boema” (Str. Iuliu Maniu, Cluj-Napoca), ca eveniment în cadrul Zilelor Arhitecturii 2013, la Cluj-Napoca.
<u>Anul 2014</u>	
activități birocratice	pentru proceduri de acreditare a Facultății În perioada februarie 2014 – martie 2014, am fost membru în echipa care a întocmit dosarul de acreditate ARACIS al F.A.U., pentru perioada 2009-2013 (colectare și prelucrare informații). În perioada 8-10 octombrie 2014, am asistat, alături de alți colegi Comisia ARACIS care a vizitat Facultatea, pentru întocmirea Raportului de evaluare.
activități birocratice	organizare activități instituționale – asistență audit În perioada 17 iunie 2014 – 22 iulie 2014, am colaborat la: verificarea și extragerea rapoartelor SIMAC⁵³ referitoare la Departamentul de Urbanism pentru anul 2013, actualizarea punctajelor SIMAC pentru anul 2013 pentru Departamentul de Urbanism și la completarea Raportului de audit pentru Departamentul de Urbanism pe anii 2011, 2012 și 2013, cu punctajele aferente activităților de cercetare ale cadrelor didactice din Departamentului Urbanism.
<u>2015-2016</u>	
activități birocratice	organizare activități instituționale vizibilitate instituțională În perioada 15 octombrie 2015 – 7 iulie 2016, am organizat și coordonat ceremonia de conferire a titlului de Doctor Honoris Causa al Universității Tehnice din Cluj-Napoca Profesorului dr. ing. Raf De Saeger

⁵³ În Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, SIMAC se referă la *Sistemul informatic pentru managementul activității de cercetare*. Datele se completează individual, online, iar raportarea se face anual.

*afiș ceremonie Dr.H.C. Prof.
dr.ing.arh. Raf De Saeger, U.T.C.-N.,
iulie 2016
autor Dana Julean*

*Prof. dr.H.C. ing.arh.Raf De Saeger
la inaugurarea fondului de carte
donat Bibliotecii U.T.C.-N.
Cluj-Napoca, iulie 2016
fotografia autorului*

activități de reprezentare

*vernisaaj expoziție Concurs
mobilier Fabrica de Timp Liber
fotografie Mircea Roșca, 2016*

activități de reprezentare

*autorul la eveniment în cadrul Rațiu
Friends & Family Weekend,
Turda, 13 mai 2016
fotografie Mircea Roșca*

de la Facultatea de Arhitectură, Katholieke Universiteit Leuven și Hoger St. Lucas Instituut Bruxelles, Belgia.

[activitățile au inclus: toate actele birocratice, întocmire program ceremonie, desfășurător eveniment, contracte furnizori, realizare materiale grafice, catering ceremonie, muzica live, organizare prânz festiv etc.]

În paralel, am rezolvat toată birocrăția universitară necesară pentru a asigura **acceptarea și valorificarea donației de cărți, reviste și documente de arhitectură a Prof. Raf De Saeger**, prin organizarea fondului de carte din cadrul Bibliotecii U.T.C.-N. care îi poartă numele.

În perioada 18 noiembrie 2016 – 30 noiembrie 2016 am rezolvat toată birocrăția universitară necesară pentru a asigura **acceptarea și valorificarea celei de-a doua donații de cărți, reviste și documente de arhitectură a Prof. Raf De Saeger**, care completează fondul de carte donat inițial.

vizibilitate instituțională

În perioada 12-26 mai 2016, am organizat **expoziția Concurs mobilier pentru Fabrica de Timp Liber**, la Turda, la Fabrica de Timp Liber.

Colectiv A.T.H.:

Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean;

Șef lucr. dr. arh. Dana Julean.

vizibilitate instituțională

În perioada 13-15 mai 2016, am participat ca invitat la Turda și la Cluj-Napoca la evenimentele publice și private prilejuite de **Rațiu Friends & Family Weekend, weekendul prietenilor și al familiei Rațiu**.

La evenimente, F.A.U. a fost reprezentată de membri ai colectivului A.T.H.: Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean și Șef lucr. dr. arh. Dana Julean.

Evenimentele au avut vizibilitate în presa locală și națională.

autorul la eveniment în cadrul Rațiu
Friends & Family Weekend,
Turda, 13 mai 2016
fotografie Mircea Roșca

activități birocratice

activități birocratice

organizarea activității instituționale

Prin Ordinul Rectorului U.T.C.-N. Nr. 275 / 09.11.2016 am fost numit **membru în Echipa de gestionare a riscurilor la nivelul Universității Tehnice din Cluj-Napoca**, având ca arie de responsabilitate Facultatea de Arhitectură și Urbanism.

calitatea activității instituționale

Prin Hotărârea Consiliului Facultății din 23.09.2016, am fost numit **responsabil cu calitatea în cadrul Facultății de Arhitectură și Urbanism**.

În această calitate, **răspund și de evaluarea activității cadrelor didactice de către studenți**.

2017

activități birocratice

calitatea activității instituționale – asistență audit

În perioada, 15-16 martie 2017, în calitate de responsabil cu calitatea pe F.A.U. am asistat **activitățile Comisiei de audit**, pentru **evaluarea punctajelor din SIMAC pe anii 2014, 2015 și 2016** aferente activităților de cercetare ale cadrelor didactice din Facultate.

activități de reprezentare

vizibilitate instituțională

Între 2-4 iunie 2017, am participat ca invitat la Turda și la Cluj-Napoca la evenimentele publice și private prilejuite de „**#Rațiu100 Friends and Family Weekend**”, marcând pe plan național și internațional **centenarul nașterii omului politic român Ion Rațiu (1917-2000)**.

Evenimentul a fost organizat de Centrul Rațiu pentru Democrație din Turda și The Rațiu Family Charitable Foundation din Londra.

Evenimentul a avut vizibilitate în presa locală, națională și internațională.

(mai multe detalii aici:

<http://www.ratiudemocracycenter.org/new/en/ratiu100/>)

*Prințul de Wales discută cu reprezentanții Facultății de Arhitectură și Urbanism despre proiectele implementate la Turda, 3 iunie 2017
fotografie Mircea Roșca*

*Prințul de Wales și Pamela Rațiu alături de reprezentanții Facultății de Arhitectură și Urbanism, 3 iunie 2017
fotografie Mircea Roșca*

*reprezentanții Facultății de Arhitectură și Urbanism la inaugurarea Sălii „Rațiu”, Muzeul de Istorie din Turda, 4 iunie 2017
fotografie Mircea Roșca*

Sâmbătă 3 iunie 2017, ASR Prințul Charles de Wales a vizitat, la Turda, fosta Fabrică de bere, devenită *Fabrica de Timp Liber / Free Time Factory* – sub egida Centrului Rațiu pentru Democrație.

Prințului de Wales i-au fost prezentate proiectele culturale, comunitare și sociale ale Centrului Rațiu pentru Democrație, inclusiv workshopurile, proiectele și concursurile elaborate în parteneriat cu Facultatea de Arhitectură și Urbanism din cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca.

(mai multe detalii aici:

https://fau.utcluj.ro/files/anunturi/comunicat_de_presa_FAU-UTC-N_%23Ratiu100_2-4_iunie_2017.pdf)

La evenimente, F.A.U. a fost reprezentată de membri ai colectivului A.T.H.: Șef lucr. dr. arh. Dan-Ionuț Julean și Șef lucr. dr. arh. Dana Julean.

De asemenea, la vizita regală, din partea Facultății au participat și cei doi studenți din anul V, câștigători ai concursului pentru *Free Time Factory Fun & Funky Youth Hostel* (2016).

PARTEA a III-a – PERSPECTIVELE DEZVOLTĂRII CARIEREI ȘTIINȚIFICE ȘI PROFESIONALE

Din perspectiva colaborărilor, din ultimii ani, atât cu colegii, cadre didactice, cât și cu studenții-arhitecți, în cadrul Atelierului de proiectare al anului I, la disciplinele de istoria și teoria arhitecturii anii I și V, de istoria și tehnica mobilierului anii III și IV, în cadrul anului VI la elaborarea lucrărilor de finalizare a studiilor, precum și prin cei patru ani de stagiul doctoral, am avut parte, practic, de un contact permanent cu procesul didactic și academic la toate nivelurile. Acest lucru, completat cu interesul față de componenta pedagogică a meseriei, la care se adaugă direcțiile clare ale dezvoltării cercetărilor în viitor, suprapuse peste pasiunea și interesul pentru istoria arhitecturii și a artei, atenția acordată cercetărilor arhivistice, încă din timpul studenției, relevă, într-un context generos, posibilitatea de a dezvolta preocupări reale, în proiecte de cercetare, la nivel de doctorat.

Așadar, această candidatură, prin disciplinele vaste pe care le cuprinde și prin atribuțiile și activitățile aferente pe care le presupune, reprezintă, pentru mine, *nu numai o provocare ci și o ambiție în dezvoltarea carierei științifice și profesionale*; nu este neapărat vorba de o ambiție personală, ci, mai ales, de o ambiție „didactică” – de dăruire față de procesul de a contribui la dezvoltarea anumitor arii de cercetare în domeniul arhitecturii, întinse și peste domenii conexe, poate prea puțin abordate până în prezent, în arealul cultural geografic în care desfășurăm activitatea (cercetări de arhivă, conexuni de familie, genealogie, circulația motivelor sau a meșterilor, influențe, condiționări, relația arhitecturilor contemporane cu trecutul, aspecte legate de valorificarea patrimoniului cultural și turism). În acest sens, considerăm că este nevoie de *lărgirea orizontului cercetărilor de arhitectură și spre analiza societății și a evoluției ei în context, a modului de viață asociat preocupărilor pentru cultură și artă*. Este, într-un fel, păcat, faptul că, până în prezent, toate aceste problematice sunt abordate numai de istorici și în special de istorici de artă, care, din considerente inerente meseriei, nu dezvoltă deloc sau mult prea puțin, în cercetările și studiile lor, și aspecte legate de arhitectură (corelarea formelor arhitecturale și a aspectelor legate de plastică, cu contextul dat de program, funcțiuni, partii etc.). În toate demersurile noastre de până acum, axate în principal, așa cum am evidențiat încă de la început, pe *tema identității în sau prin arhitectură*, dar și pe *tema valorificării patrimoniului cultural*, am încercat să speculăm, toate aceste lucruri, în măsura în care sursele și condiționările demersului de cercetare, științific sau aplicativ, au permis acest lucru.

În concordanță, propunerea de față, privind dezvoltarea carierei academice și profesionale este structurată, în cele ce urmează, conform succesiunii unor tipuri de atribuții și, respectiv, de activități, conform disciplinelor din planul de învățământ cuprinse și în *Fișa postului*, dar evident, având în vedere un orizont mult mai larg, deschis prin *inițierea unor proiecte de cercetare la nivel de doctorat* (unele continuând direcțiile evidențiate până acum și altele complet noi).

De asemenea, propunerea de dezvoltare a carierei universitare, pornind de la premisele conturate, până în prezent, în cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca, coroborează, din perspectiva *continuității*, interesul pentru această instituție de învățământ superior, pentru procesul didactic și activitățile de cercetare sau administrative aferente.

III.1. Principalele obiective de cercetare

Domeniile vizate în dezvoltarea viitoare a activității de cercetare sunt strâns legate de formarea profesională și de experiența acumulată până în prezent. Această experiență, deși nu foarte îndelungată, acoperă o *arie destul de vastă de activități și, totodată, domenii / teme clare de interes.*

Astfel, cercetările întreprinse până în acest moment au conturat o serie de lucrări științifice sau de studii și materiale documentare, publicate în reviste internaționale din fluxul principal de informații indexate ISI, în reviste indexate în baze de date internaționale, precum și în reviste profesionale neindexate, așa cum este evidențiat în *lista de lucrări aferentă CV-ului și cum a fost prezentat la începutul acestei lucrări.* Unele dintre aceste publicații au contribuit la creșterea prestigiului personal, fapt întărit și prin participarea la sesiuni ale unor conferințe de specialitate sau interdisciplinare din țară și din străinătate. De asemenea, am activat și ca recenzor la două reviste (BDI și ISI). Interesul public pentru aria de cercetare și pentru temele abordate este evidențiat și de citirile materialelor publicate, în teze de doctorat, în reviste importante din domeniu sau în resurse web. Toate aceste activități vor fi *continuate și dezvoltate*, în domeniile sau după temele de interes enunțate și prezentate pe larg, la începutul acestei lucrări, lor alăturându-li-se, pe viitor, și unele noi, după cum urmează:

- *investigații de arhitectură* – prin continuarea unor *studii complexe asupra unor aspecte / problematici mai mult sau mai puțin evidente din istoria arhitecturii locale / regionale* (se poate exemplifica prin diverse programe de arhitectură sau tipuri de obiective arhitecturale / de patrimoniu sau curente, dar a căror valoare este importantă în aprecierea unor ansambluri constituite încheșat sau uniform: castele și castele „dispărute”, conace, palate, biserici, biserici fortificate, cetăți, ansambluri urbane, case / locuințe urbane în context, muzee, case memoriale etc.);
- *studii de arhitectură comparată* – reluând oricare din temele sau obiectivele expuse anterior, ca potențial subiect al investigațiilor de arhitectură; acestea vor fi privite în lumina complexă a contextului lor istoric-arhitectural, la un alt nivel, prin instrumente specifice comparatismului arhitectural, dezvoltând chiar *studii cu caracter de generalitate privind anumite tipologii sau morfologii formale ale unor arhitecturi particulare sau ale unor programe de arhitectură cuprinzătoare*;
- *studii etno-culturale* – se are în vedere *extinderea domeniului de cercetare spre multiculturalitatea care caracterizează arhitectura / arta dezvoltată în teritoriul românesc*, fiind, de asemenea, posibile, diverse paralele cu alte culturi vecine sau cu culturi cu complexități similare, dar din alte areale cultural-geografice (dezvoltarea micilor localități „de provincie” sau a „marilor” orașe în contextul „modernității”, începând cu secolul al XIX-lea, cu

- identificarea unor arhetipuri „identitare”, a unor „amprente” cu caracter etnic-„național”, a unor tipologii sau morfologii arhitecturale și evidențierea potențialului cultural-turistic pe care îl oferă – *e.g.* satele șvabilor din Banat sau orașele precum Lipova, Lugoj, Beiuș etc. sau orașe precum Aradul);
- *filosofia arhitecturii* – continuarea unor studii care investighează formele și potențialul oferite în special de arhitectura contemporană, mai ales în direcțiile date de valorificarea „memoriei” și a „identității” prin arhitectură (se propune un orizont larg din punct de vedere teritorial-cultural, din țară și din străinătate, axat în special pe anumite *ipostaze ale Europei contemporane*, în contextul „migrației” forței de muncă, al conturării unor comunități etnice tot mai puternice și mai mari în diaspora și al „negocierii” intereselor de grup minoritar – *e.g.* problematica arhitecturii bisericilor ortodoxe ale comunităților de români din diaspora, a casele „marilor români” în exil sau a unor „moșteniri românești” în exil; de asemenea, pot fi abordate și subiecte care constituie alte „fețe” ale arhitecturii, ce se oferă spre analiză, cu un mai mic sau mai mare impact privind (re)sursele „identității” în arhitectură – centre culturale, centre comunitare sau centre sociale etc. –, urmărind tipologii ale unor spații arhitecturale sau fenomene arhitecturale interesante);
 - *deconstrucția imaginii* – continuare unor demersuri ce pun accent pe diversitatea și complexitatea fenomenului arhitectural, pe *caracterul multilateral al arhitecturii*, dar și pe *legătura dintre arhitectură și artă*, mai ales atunci când în discuție intră „imaginea de arhitectură” (se propun studii de caz din domeniul arhitecturii la întretăierea cu arta fotografică axate pe probleme de analiză teoretică, „clișeu”, tehnică vizuală, compoziție, scenariu, semnificație, mesaj denotativ / conotativ, interpretare etc. – analiză de arhitectură / demers arhitectural propriu unui arhitect, analiză de imagine de și cu arhitectură, cu evidențierea celor trei niveluri de raportare: al exercițiului practic, al exercițiului teoretic și al exercițiului aplicativ);
 - *valorificarea patrimoniului cultural construit (și, după caz, și mobil)* – prin realizarea sau dezvoltarea unor studii, *proiecte sau programe culturale implicând cercetarea de arhitectură și activități de promovare*, prin parteneriate interinstituționale în regim public-public sau public-privat (se are în vedere studierea potențialului cultural-artistic, valorificat în scop turistic sau de autosustenabilitate, al unor instituții de cultură de „provincie” de tipul caselor memoriale sau ale unor obiective interesante, dar mai puțin cunoscute ale patrimoniului construit – cetăți, castele, conace etc.);
 - *design, scenografie și instalații de arhitectură în amenajări destinate valorificării patrimoniului construit*, cu *aplicații și cercetări inclusiv în domeniul muzeografiei și al valorificării elementelor arhitectural-artistice în cadrul muzeelor sau în spații publice* (aici, intră în discuție: problema studierii iluminatului pentru arhitectură la nivel de obiect sau de oraș, dar și probleme de accesibilitate, de punere în valoare a imaginii, de instalare a unor elemente / sisteme de signalistică sau de promovare etc.);

- *cercetări interdisciplinare* – propunem inițierea unor studii cu finalitate teoretică cu sau fără componentă practică între arhitectură și literatură sau între arhitectură și regie, teatru-film (demersul presupune cercetarea și utilizarea interdisciplinară a unor mijloace specifice creației artistice în cele trei domenii implicate – arhitectură, literatură și film);⁵⁴
- *cercetări interdisciplinare* – propunem inițierea unor studii cu finalitate teoretică cu sau fără componentă practică între arhitectură, istorie, psihologie și sociologie, analizând într-un context mai larg, evoluția și transformările înregistrate de viața burgheză în Transilvania, de la începutul secolului al XIX-lea, până la sfârșitul celui de Al Doilea Război Mondial (pentru acest demers se are în vedere inițierea unui proiect cultural de mare amploare, cu obținerea de fonduri, privind un posibil muzeu ce ar promova „salvarea vieții burgheze”).

Toate acestea s-ar putea concretiza în *proiecte de cercetare*, chiar cu finanțare publică sau privată, ori cu obținerea de fonduri pentru implementarea unor programe / proiecte de valorificare a patrimoniului cultural.

Rezultatele obținute și raportate ca atare sub diverse forme, în domeniul mai larg al cercetării de istoria și teoria arhitecturii, axat și pe componenta de valorificare a patrimoniului cultural s-au dovedit a contura noi și noi oportunități de cercetare, datorită tematicii generoase pe care o oferă – practic, din păcate, de-a lungul anilor, nici nu am putut face față solicitărilor sau interesului personal de a participa în diverse proiecte sau acțiuni în această direcție. *Noutatea acestor studii* concentrate mai ales asupra *patrimoniului arhitectural din aria cultural-geografică în și din jurul Depresiunii colinare a Transilvaniei, spre Dealurile și Câmpia de Vest*, precum și *actualitatea lor prin aplicabilitatea (adesea, în timp real) a rezultatelor* în cele mai multe situații (în principal, datorită oportunităților de dezvoltare a unor proiecte culturale de reabilitare și refuncționalizare a clădirilor de patrimoniu), constituie un factor decisiv și determinant de a le susține și continua prin activități și proiecte de

⁵⁴ Un prim subiect de interes al unui astfel de demers interdisciplinar implicând arhitectura și literatura se referă la „arhitectura dramei” – „construcție” și „deconstrucție” ca demers și procedeu – urmărită în și prin romane, prin analiza contextului „arhitectural” în care se produce acțiunea; e.g. analiza „arhitecturală” a romanului *Moartea baroanei* de Ștefan Fay ([1988] 1994) din punctul de vedere al modului în care arhitectura constituie cadru pentru punerea în scenă a unei drame de familie, sau analiza „arhitecturală” a romanului *Dimineață pierdută* de Gabriela Adameșteanu ([1983] 2012) din punctul de vedere al importanței arhitecturii ca fundal al acțiunii în diverse planuri temporale, sau analiza „arhitecturală” a romanului *Partida de biliard de la ora nouă și jumătate* de Heinrich Böll (1959) în care „construcția”, „deconstrucția” și „reconstrucția” arhitecturii (în speță, o mănăstire) constituie subiectul dramei a trei generații de arhitecți.

Un al doilea subiect se referă la paralela dintre arhitectura în literatură (cadru consistent al acțiunii) și arhitectura în film / teatru (ca scenografie); e.g. analiza „arhitecturală” a romanului *Numele trandafirului* de Umberto Eco (1980; cadru scenografic, tehnică literară, surse de inspirație arhitecturală – modele arhetipale) și relaționarea cu ecranizarea celebră *The Name of the Rose* (regia Jean-Jacques Annaud, 1986; cadru scenografic, tehnică, transpunere a descrierii literare în decor de film, surse de inspirație pentru decor, mutația plan ficțional al literaturii – plan ficțional al filmului din perspectiva arhitecturii „concrete”).

Un al treilea subiect se referă la ce înseamnă arhitectura din realitate și cum este utilizată în chip de cadru scenografic în film; e.g. analiza unei capodopere a filmului românesc, *Duhul aurului* (regia Dan Pița și Mircea Veroiu, 1974, ecranizând două povestiri ale lui Ion Agârbiceanu – „Vâlva băilor” și „Lada”), care s-a turnat la Roșia Montană – astfel, filmul reprezintă și o interesantă mărturie „vie” a patrimoniului arhitectural construit.

cercetare specifice (*parteneriate interinstituționale, contracte de cercetare cu terți, coordonare de proiecte de cercetare la nivel de doctorat, inclusiv în cotutelă* – vizând, mai ales, domeniile istoriei (artei), geografiei și turismului).

În acest context, contactele personale stabilite în țară și străinătate (Belgia, Norvegia, Suedia), parteneriatul de durată încheiat cu Fundația familiei Rațiu și calitatea de membru în Colegiul Director al Uniunii Arhitecților din România - Filala Cluj (Direcția culturală), pot deschide noi oportunități și, după caz, chiar finanțări (burse, contracte de cercetare, suport material etc.), sprijinind nu numai demersul personal, dar și al altor potențiali cercetători – doctoranzi – în domeniul arhitecturii.

III.2. Principalele direcții de predare și de dezvoltare didactică

Dezvoltarea didactică reprezintă *un obiectiv important în pregătirea academică continuă*. Învățământul, pe lângă transmiterea de informații și deprinderi adecvate (cunoștințe teoretice și practice), se bazează pe *un proces permanent de adaptare* care ne permite să transmitem studenților *încrederea și priceperea în asimilarea de noțiuni noi*, respectiv de *competențe necesare formării lor profesionale complete* – ca specialiști în domeniul de licență și masterat. Toate aceste aspecte au la bază *competitivitatea*, iar această competitivitate presupune o coordonare și, mai ales, o corelare între noțiunile predate, așteptările studenților și nivelul de pregătire al fiecărei generații în parte. Astfel, an de an încercăm să respectăm această normă și să ne adaptăm la realitatea societății.

În definitiv, competitivitatea asigură absolventului de „arhitectură” o pregătire adecvată cerințelor impuse de piața forței de muncă, dar noi, prin virtutea meseriei noastre, ca *arhitecți și dascăli*, avem, de fapt, *o dublă răspundere*: de a forma nu numai buni profesioniști, ci și intelectuali (în devenire) – oameni cu o personalitate conturată și cu putere de răspundere și de decizie. Pentru toate acestea însă este nevoie și de puterea cuvântului, respectiv *puterea de argumentare*. Astfel, pe parcursul procesului didactic, în funcție de tipul disciplinei și de context, am adaptat mereu modul de predare la a oferi studenților posibilitatea de a-și prezenta părerea, de a-și argumenta deciziile sau de a contextualiza o idee. Din experiența proprie, am considerat că aceasta este calea prin care studentul își câștigă încrederea de sine, dincolo de alte metode de stimulare și încurajare didactică, aplicate uzual, și care, în general, vizează modul de notare a muncii / efortului depus pentru îndeplinirea unei sarcini (fie ea temă, lucrare, proiect etc.)

O altă componentă a dezvoltării didactice o constituie *dorința și încercarea de a introduce, permanent și pe cât posibil, anumite rezultate ale cercetării proprii în cadrul procesului didactic*, dând astfel acestuia, *o nuanță mai personală și mai interesantă* – studenții pot înțelege mult mai ușor aplicabilitatea studiului teoretic, modul în care o anumită disciplină poate servi ca instrument în dezvoltarea abilităților profesionale. Astfel, este subliniată, evident, *complexitatea profesiei de arhitect și multitudinea oportunităților pe care le deschide, indiferent de tipul de carieră urmat*.

Predând diferite discipline atât anului I, cât și anilor mai mari, am fost, practic, în contact permanent cu viziunea studenților despre Facultate, despre rolul Facultății în formarea lor și despre evoluția lor în anii de facultate. De asemenea, am putut observa felul în care s-au schimbat, au evoluat, s-au maturizat. Considerăm acest lucru ca fiind foarte benefic, deoarece, întotdeauna am avut, astfel, un „canal deschis de comunicare” cu studenți de diferite vârste, fapt care a constituit o permanentă resursă de adaptabilitate și de bună relaționare interumană și intergenerațională.

Totodată, concomitent cu activitățile de cercetare științifică urmărim și *o bună documentare pentru disciplinele predate*. Astfel, având în vedere cele expuse anterior, prioritare rămân *actualizarea permanentă a cursurilor și, menținerea metodelor de*

predare / evaluare în pas cu timpul (tehnologia), corelate cu viziunea din Facultate asupra trunchiului de discipline, dar și cu cea din instituții similare din Europa, proces adaptat, bineînțeles, în funcție de numărul de studenți. Întotdeauna am aplicat principiul facilitării accesului studenților la informațiile de specialitate corecte, coerente, de calitate și, după caz, de actualitate, considerând că aceasta contribuie la *performanțele procesului de învățare / asimilare*, în cadrul disciplinelor predate.

Pe cât posibil, am introdus, ca metodă în procesul didactic, vizite de studiu sau excursii tematice pentru învățare practică, aplicată. În acest sens, aria dezvoltării profesionale-didactice, corelate interesului personal pentru călătorii, va cuprinde și încercarea de a organiza excursii de studiu tematice la nivel de Facultate.

Un pas însemnat și important în perspectiva evoluției carierei îl constituie și *conturarea unui nou post didactic* – lucru care ar conferi nu neapărat o apreciere a muncii întreprinse în cadrul instituției de învățământ superior până în prezent, ci, mai ales, ar permite o *dezvoltare instituțională* a școlii de arhitectură de la Cluj, în contextul *întăririi modului de funcționare al Școlii Doctorale de Arhitectură și Urbanism*. Evident, principal, această *abilitare* ar capacita posibilitatea de a avea o funcție didactică „superioară”, adică, mult mai avantajoasă din punctul de vedere al stabilirii unor relații interinstituționale, inclusiv la nivel de doctorat, al încheierii de contracte sau de parteneriate care vizează dezvoltarea, în plan academic dar și științific, a instituției.

III.3. Principalele interese profesionale – aplicații practice

O parte a dezvoltării profesionale vizează și *participarea la dezvoltarea instituțională*, prin implicarea în activitățile Departamentului, Facultății și, după caz, ale Universității, *continuarea colaborării cu partenerii actuali*, precum și *dezvoltarea de noi proiecte de cercetare și parteneriate*, care reprezintă nu numai o sursă de venit, ci, mai ales, o modalitate de a *promova imaginea Facultății de Arhitectură și Urbanism ca potențial partener academic*. Astfel, **principalul obiectiv** este *promovarea cooperării în aria cercetării și proiectării de arhitectură, vizând formarea profesională a studenților, intensificarea activității de cercetare și perfecționarea activității didactice, creșterea vizibilității Facultății de Arhitectură și Urbanism în relația cu mediul social economic*.

Totodată, *calitatea de Director al Grupului de cercetare „Arhitectură. Timp. Habitudo*”, înseamnă *asumarea răspunderii în implicarea cadrelor didactice și chiar a studenților în activități specifice*, de cercetare și respectiv de proiectare, dar și obligativitatea de a *gestiona, pe etape, realizarea tuturor obiectivelor asumate de partenerul academic*, în relația cu beneficiarul, care cel mai adesea, este și finanțatorul activităților respective.

Așadar, pentru realizarea acestor interese este esențială *stabilirea unor contacte instituționale noi*, chiar cu grupuri de cercetare sau cercetători independenți activi în același domeniu sau în domenii conexe

De asemenea, *dezvoltarea experienței și a pregătirii individuale*, prin stagii de pregătire și prin posibile schimburi de experiență (în domeniul didactic), în alte instituții de învățământ superior de arhitectură, va putea contribui la dezvoltarea instituțională, inclusiv a Școlii Doctorale de Arhitectură și Urbanism.

Diracțiile în care se conturează posibilele aplicații practice au în vedere atât componenta teoretică (de cercetare), cât și cea practică (de realizare efectivă), astfel:

- *design, scenografie și instalații de arhitectură*, axate în special pe *valorificarea patrimoniului construit*, prin continuarea și dezvoltarea colaborărilor cu Fundația Rațiu pentru Democrație, în cadrul proiectului interdisciplinar complex „Fabrica de Timp Liber”, pentru care s-a avut deja în vedere posibilitatea de extindere a parteneriatului pe o durată de circa 5-10 ani;
- *cercetări interdisciplinare*, cu posibilitatea de a dezvolta proiecte cu finanțare, în parteneriat cu organele locale ale puterii administrative (Primăria municipiului Cluj-Napoca, Prefectura Județului Cluj) sau cu organisme neguvernamentale, în vederea *constituirii unui muzeu al civilizației urbane a Clujului* ca instituție reală, dar și ca o platformă virtuală, cu baze de date consistente;⁵⁵

⁵⁵ Am implementat deja, cu succes, această „temă” în calitate de coordonator de proiecte de finalizare a studiilor, la Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Cluj-Napoca, încercând chiar identificarea unor posibile amplasamente, cu restaurare de clădiri existente, conversii funcționale și / sau inserții noi consistente. Pe de

- *valorificarea patrimoniului cultural*, cu inițierea unor parteneriate cu muzee teritoriale urmărind punerea corespunzătoare în valoare a clădirilor și / sau a exponatelor, respectiv continuarea demersului de elaborare și realizare de expoziții tematice itinerante, prin care sunt promovate atât elementele de patrimoniu, cât și instituțiile partenere;
- *cercetare la nivelul doctoral* – se are în vedere găsirea unor *posibile surse de finanțare pentru susținerea activității de cercetare* în cadrul Școlii Doctorale de Arhitectură și Urbanism, prin demararea unor *parteneriate privind cercetări aplicative în domeniile de interes*;
- în general, *stabilirea de relații sau parteneriate academice bilaterale*, de interes pentru dezvoltarea procesului de învățământ superior de arhitectură.

Această candidatură pentru obținerea atestatului de abilitare mizează pe performanță, creativitate și competitivitate profesională și presupune asumarea implicării depline, în toate aceste perspective de dezvoltare cu componentă de cercetare, didactică și pedagogică, dar și aplicativă, urmând obiectivele și temele de cercetare personale, interesele instituționale și având ca finalitate, evidentă, creșterea vizibilității și a prestigiului pe plan național și internațional al Universității Tehnice din Cluj-Napoca.

altă parte, am participat la demersuri, pe cale administrativă, de evidențiere a potențialului unor clădiri de a deveni sediul unui astfel de muzeu, în virtutea valorii lor arhitecturale și / sau a amplasamentului.

BIBLIOGRAFIE

Cărți

- B. Nagy**, Margit. *Reneszánsz és barokk Erdélyben*. București: Kriterion, 1970;
- B. Nagy**, Margit. *Várak, kastélyok, udvarházak. Ahogy a régiek látták. XVII-XVIII. századi erdélyi összeírások és leltárak*. București: Kriterion, 1973);
- Baji**, Etelka; **Csorba** László. *Kastélyok és mágnások*. Budapest: HG & Társa, 1994;
- Baudrillard**, Jean; **Nouvel**, Jean. *The Singular Objects of Architecture*. Trad. Robert Bononno, cuvânt înainte K. Michael Hays. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2002;
- Bedoire**, Fredric. *The Jewish Contribution to Modern Architecture 1830-1930*. Jersey City: KTAV Publishing House, Inc, 2004 [1998];
- Benjamin**, Lya, ed. *Evreii din România în texte istoriografice : Antologie*. București: Hasefer, 2004;
- Bicsok**, Zoltán; **Orbán**, Zsolt. „Isten segedelmével udvaromat megépítettem...” : *Történelmi családok kastélyai Erdélyben* (Miercurea Ciuc: Gutenberg Kiadó, 2011);
- Biró**, Joseph. *Chateaux de Transylvanie*. Budapest: Société de la Nouvelle Revue de Hongrie, 1942;
- Biró**, József. *Erdélyi kastélyok*. Budapest: Singer és Wolfner, 1943;
- Blaga**, Lucian. *Trilogia culturii*. București: Editura pentru Literatură Universală, 1969 [reproduce textul ediției 1944, Fundația regala pentru literatură și artă];
- Bohlman**, Philip Vilas. *Focus: Music, Nationalism, and the Making of the New Europe*, ed. a 2-a. New York; Abingdon, UK: Routledge, 2011 [2004];
- Bohlman**, Philip Vilas. *Jewish Music and Modernity*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2008;
- Bohlman**, Philip Vilas. *Revival and Reconciliation : Sacred Music in the Making of European Modernity*. Lanham, MD; Plymouth: Scarecrow Press, Inc., 2013;
- Botiș**, Teodor. *Monografia familiei Mocioni*. București: Fundația pentru Literatură și Artă Regele Carol al II-lea, 1939;
- Brauch**, Julia; **Lipphardt**, Anna; **Nocke**, Alexandra, eds. *Jewish Topographies : Visions of Space, Traditions of Place*. Aldershot, UK; Burlington, VT: Ashgate Publishing, 2008;
- Browning**, Gary K.; **Halcli**, Abigail; **Webster**, Frank, eds. *Understanding Contemporary Society : Theories of the Present*. Londra; Thousand Oaks, CA; New Delhi: SAGE Publications, 2000;
- Bryjac**, George J.; **Soroka**, Michael P. *Sociology : Cultural Diversity in a Changing World*, ed. a 3-a. Boston, MA; Londra; Toronto; Sydney; Tokyo; Singapore: Allyn and Bacon, 1997 [1992];
- Cajal**, Nicolae; **Kuller**, Hary, coord. gen. *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație*, ed. a 2-a revăzută. Federația Comunităților Evreiești din România. București: Hasefer, 2004;
- Cantacuzino**, George Matei. *Despre o estetică a reconstrucției*. București: Paideia, 2001 [1947];
- Cantacuzino**, George Matei. *Introducere la studiul arhitecturii*. București: Paideia, 2002 [cuprinde texte ale autorului din perioada 1926-1947];
- Ching**, Francis D.K. *A Visual Dictionary of Architecture*, ed. a 2-a. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc., 2012;
- Choay**, Françoise. *Alegoria patrimoniului : umată de : Șapte propoziții despre conceptul de autenticitate și folosirea acestuia în practica patrimoniului istoric*. Trad. Kázmér Kovács. București: Simetria, 1998 [1992];
- Coenen** Snyder, Saskia. *Building a Public Judaism : Synagogues and Jewish Identity in the Nineteenth-Century Europe*. Londra; Cambridge, MA: Harvard University Press, 2013;
- Constantinescu**, Miron ed. *Din istoria Transilvaniei*, vol. 1, ed. a 3-a; vol. 2, ed. a 2-a. București: Editura Academiei R.P.R., 1963;

- Cresswell**, Tim. *Place: A Short Introduction*. Malden, MA; Oxford; Carlton, VIC: Blackwell Publishing, 2004;
- Curinschi Vorona**, Gheorghe. *Introducere în arhitectura comparată*. București: Editura Tehnică, 1991;
- Davison**, Sally; Rutherford, Jonathan, eds. *Race, Identity & Belonging : A Soundings Collection*. Londra: Lawrence and Wishart, 2008;
- Dobre**, Alexandru. *Idealul unității naționale în cultura română*. București: Minerva, 1988;
- Drimba**, Ovidiu. *Istoria culturii și civilizației*. București: Editura Saeculum I.O. și Vestala, 1997;
- Eliade**, Mircea. *Images and Symbols : Studies in Religious Symbolism*. New Jersey, NJ: Princeton University Press, 1991 [1952];
- Eliade**, Mircea. *The Sacred and the Profane : the Nature of Religion*. San Diego, CA; New York: Harcourt Inc., 1987 [1957];
- Fătu**, Mihai; Mușat, Mircea, eds. *Teroarea horthysto-fascistă în nord-vestul României septembrie 1940 - octombrie 1944*. București: Editura Politică, 1985;
- Fenster**, Tovi; Yacobi, Haim, eds. *Remembering, Forgetting and City Builders (Re-Materialising Cultural Geography)*. Surrey; Burlington, VT: Ashgate Publishing, 2010;
- Fleming**, William. *Arte și idei*. Trad. Florin Ionescu, vol. I & II. București: Editura Meridiane, 1983;
- Fletcher**, Banister, Sir. *A History of Architecture on the Comparative Method*. London: B.T. Batsford and New York: C. Scribner's Sons, 1896;
- Foucault**, Michel. *Aesthetics, Method, and Epistemology*, ed. James D. Faubion, trad. Robert Hurley et al., vol. 2 din *Essential Works of Foucault, 1954-1984*, ed. Paul Rabinow. New York: The New Press, 1998;
- Gabriel**, J. François, ed. *Beyond the Cube : The Architecture of Space Frames and Polyhedra*. New York: John Wiley & Sons Inc., 1997;
- Garde**, Paul. *Le discours balkanique : Des mots et des homes*. Paris: Fayard, 2004;
- Gast**, Klaus-Peter. *Louis I. Kahn*. Trad. (din limba germană) Susanne Schindler. Basel; Berlin; Boston, MA: Birkhäuser – Publishers for Architecture, 1999;
- Gavreliuc**, Alin. *Psihologie interculturală*. Iași: Polirom, 2011;
- Gitelman**, Zvi; Kosmin, Barry; Kovács, András, eds. *New Jewish Identities: Contemporary Europe and Beyond*. Budapest; New York: Central European University Press, 2003[2002];
- Giurescu**, Dinu C. *The Razing of Romania's Past*. London: The Bath Press, 1990 [1989];
- Goina**, Florica. *Monumente din Bihor. Monumente restaurate în județul Bihor*. Oradea, 1976;
- Goodman**, Percival; Goodman, Paul. *Communitas: Ways of Livelihood and Means of Life*. New York: Vintage Books – A Division of Random House, 1960 [1947]);
- Graafland**, Arie. *Architectural Bodies*. Ed. Michael Speaks. Rotterdam: OIO Publishers, 1996;
- Gruber**, Ruth Ellen. *Virtually Jewish: Reinventing Jewish Culture in Europe*. Berkeley, CA; Los Angeles, CA; Londra: University of California Press, 2002;
- Harbison**, Robert. *Travels in the History of Architecture*. London: Reaktion Books Ltd, 2009;
- Harouel**, Jean-Louis. *Istoria urbanismului*, trad. Anca Brătuleanu. București: Meridiane, 2001;
- Heidegger**, Martin. *Originea operei de artă*. Trad. și note Thomas Kleininger și Gabriel Liiceanu, studiu introductiv de Constantin Noica. București: Humanitas, 1995;
- Heinzel**, Tincuța, coord. *Artă, spațiu și memorie în epoca digitală*. Trad. Barbara Bartos; Patricia Comănescu; Tincuța Heinzel; Simona Klodnisch; Ancuța Ionescu. București: Paideia, 2009;
- Hobsbawm**, Eric J. *Nations and Nationalism since 1780 : Programme, Myth, Reality*, Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2004 [1990];
- Hutchinson**, John; Smith, Anthony D., eds. *Ethnicity*. Oxford; New York: Oxford University Press, 1996;
- Ioan**, Augustin. *Întoarcerea în spațiul sacru*. București: Paideia, 2004;
- Ioan**, Augustin. *O (nouă) estetică a reconstrucției*. București: Paideia, 2002;
- Ioanid**, Radu. *The Holocaust in Romania : The Destruction of Jews and Gypsies Under the Antonescu Regime, 1940-1944*. Chicago, IL: Ivan R. Dee, Inc. in assoc. with the United States Holocaust Memorial Museum, 2000.
- Ion**, Narcis Dorin. *Castele, palate și conace din România*, vol. I. București: Editura Fundației culturale române, 2001;

- Ionescu**, Grigore. *Istoria arhitecturii în România*, vol. I & II. București: Ed. Academiei R.S.R., 1965;
- Ionescu**, Miron. *Instrucție și educație*. Cluj-Napoca: Garamond, 2003;
- Ispir**, Mihai. *Clasicismul în arta românească*. București: Meridiane, București, 1984;
- Jarrassé**, Dominique. *Synagogues – Architecture and Jewish Identity*. Paris: Vilo International, 2001;
- Julean**, Dan-Ionuț. *Spațiul iudaic, un spațiu al comunității*. București: Paideia, 2016;
- Jurcău**, Nicolae; Niculescu Rodica Mihaela. *Psihologie școlară*. Cluj-Napoca: U.T. Pres, 2002;
- Jurcău**, Ramona Niculina; Jurcău, Ioana Marieta; Niculescu, Rodica Mihaela; Jurcău, Emilia; Jurcău Nicolae. *Psihologie pedagogică*. Cluj-Napoca: U.T. Press, 2012;
- Kaplan**, Mordecai M. *Judaism as a Civilization : Toward a Reconstruction of American-Jewish Life*. Skokie IL: Varda Books, 2001 [1934];
- Kaufman**, David. *Shul with a Pool : The “Synagogue-Center” in American Jewish History*, Brandeis Series in American Jewish History, Culture, and Life. Hanover, NH; Londra: Brandeis University Press, University Press of New England, 1999;
- Kedar**, Benjamin Z.; Werblowsky, R.J. Zwi, eds. *Sacred Space: Shrine, City, Land*. New York: New York University Press, 1998;
- Kelemen**, Lajos. *Művészettörténeti tanulmányok*, vol I & II. București: Kriterion, 1982;
- Kirshenblatt-Gimblett**, Barbara. *Destination Culture: Tourism, Museums, and Heritage*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press, 1998;
- Knott**, Kim; McLoughlin, Seán, eds. *Diasporas : Concepts, Intersections, Identities*. London; New York: Zed Books, 2010;
- Koch**, Wilfried. *Baustilkunde : Das große Standardwerk zur europäischen Baukunst von der Antike bis zur Gegenwart*. München: Orbis Verlag, 1994;
- Kovács**, Kázmér. *Timpul monumentului istoric*. București: Paideia, 2003;
- Krinsky**, Carol Herselle. *Synagogues of Europe : Architecture, History, Meaning*. Mineola, NY: Dover Publications, Inc., 1996 [1985];
- Kuler**, Hary; Benjamin, Lya. *Muzeul de Istorie a Evreilor din România „Șef Rabin Dr. Moses Rosen”*. Cuvânt înainte de Nicolae Cajal. Federația Comunităților Evreiești din România. București: Hasefer, 2002;
- Kuler**, Hary; Benjamin, Lya. *Muzeul de Istorie a Evreilor din România „Șef Rabin Dr. Moses Rosen”*. Federația Comunităților Evreiești din România. București: Hasefer, 2002;
- Lanevski**, Gheorghe. *Aradul vremurilor de mult apuse : 1834-1914*. Cluj-Napoca: Polis, 2005;
- Le Corbusier**. *Le Modulor II*. Boulogne; Billancourt: Éditions de l'Architecture d'aujourd'hui, 1955;
- Leach**, Neil, ed. *Architecture and Revolution : Contemporary Perspectives on Central and Eastern Europe*. Londra; New York: Routledge, 1999;
- Libeskind**, Daniel; Crichton, Sarah. *Breaking Ground : Adventures in Life and Architecture*. New York: Riverhead Books / Penguin Group inc., 2004;
- Longolius**, Sonja. *The Museum ‘Without an Exit’ – Daniel Libeskind’s Felix-Nussbaum-Museum in Osnabrück*. Norderstedt: Grin Verlag, 2003;
- Lupu**, Mircea. *Școli naționale în arhitectură*. București: Editura Tehnică, 1977;
- Machedon**, Luminița; Scoffham, Ernie. *Romanian Modernism : The Architecture of Bucharest, 1920-1940*. Cambridge, Massachusetts, MA; London: The Massachusetts Institute of Technology Press, 1999;
- Malinowski**, Jerzy, ed. *History of Art History in Central, Eastern and South-Eastern Europe*, vol. 1. Toruń: Society of Modern Art & Tako Publishing House, 2012;
- Mansbridge**, John. *Graphic History of Architecture*. Ediție retipărită. Santa Monica, CA: Hennessey & Ingalls, 1999 [1967];
- Marinescu**, Mariana, ed. *Educația omului de azi pentru lumea de mâine*, ed a 7-a. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2010;
- Massey**, Doreen B. *Space, place, and gender*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 1994;
- Matei**, Adriana. *Identitate culturală locală*. Cluj-Napoca: U.T.Pres, 2004;
- Mărgineanu-Cârstoiu**, Monica. *Romantismul în arhitectură*. București: Meridiane, 1990;
- Mihali**, Ciprian. *Inventarea spațiului : Arhitecturi ale experienței cotidiene*. București: Paideia, 2001;

- Mihu**, Achim. *Antropologie culturală*, ediție revăzută. Cluj-Napoca: Napoca Star, 2000;
- Moldovan**, Mircea Sergiu. *Crearea unui sistem modern multimedia de inventariere și informatizare privind Patrimoniul Cultural al Comunității Evreiești din România, în contextul multietnicității și diversității patrimoniale (2008-2011) JEWISH-ROM*. Cluj-Napoca: U.T.Press, 2011;
- Moldovan**, Mircea Sergiu. *Sinagoga : arhitectură a monoteismului*. București: Paideia, 2003;
- Moldovan**, Mircea Sergiu; **Julean**, Dan-Ionuț. *Dotări urbane : Lăcaș de cult*. Cluj-Napoca: U.T.Press, 2011;
- Mózes**, Tereza. *Evreii din Oradea*. București: Hasefer, 1997;
- Mózes**, Tereza. *Staying Human through the Holocaust*. Calgary, AB, CA: University of Calgary Press, 2005;
- Mucchielli**, Alex. *L'identité*. Collection „Que Sais-je?”, nr. 2288. Paris: Presses Universitaires de France, 1986;
- Mureșanu**, Camil. *Națiune, naționalism : Evoluția naționalităților*, Bibliotheca Rerum Transilvaniae IX, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca: Fundația Culturală Română, 1996;
- Norberg-Schulz**, Christian. *Genius Loci – Towards a Phenomenology of Architecture*. New York: Rizzoli International Publication, 1979;
- Oberländer-Târnoveanu**, Irina; Duțu, Aurelia, eds. *Muzee și colecții din România. Museums and Collections in Romania*. cImeC – Institutul de Memorie Culturală. București: cImeC, 2009.
- Ostow**, Robin, ed. *(Re)visualizing National History: Museums and National Identities in Europe in the New Millennium*. Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press, 2008;
- Pașca**, Mircea. *Arhitecți budapeșteni în Oradea anilor 1900 : (Marcell Komor, Dezső Jakab, Zoltán Bálint, Lajos Jámboor, Valér Mende, Vince Zoltán)*. Oradea: Primus, 2013;
- Pașca**, Mircea. *Arhitecții József și László Vágó la Oradea*, ed. a 2-a. Oradea: Arca, 2010;
- Pașca**, Mircea. *Oradea 1900 : Un ghid de arhitectură*. Oradea: Primus, 2012;
- Patapievici**, Horia-Roman. *Cerul văzut prin lentilă*. București: Nemira, 1995;
- Penz**, François; Radick, Gregory; Howell, Robert, eds. *Space : In Science, Art and Society*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004;
- Péter**, I. Zoltán. *Mesélő képeslapok: Nagyvárad 1885-1915* (Illustrate care povestesc: Oradea 1885-1915). Oradea: Noran, 2002;
- Pop**, Virgil. *Armenopolis – oraș baroc*, ed. a 2-a extinsă și revizuită. Cluj-Napoca: Accent, 2012;
- Radoslav**, Radu. *Topos comportamental : Armonizarea dintre spațiul urban și comportamentul uman*. Timișoara: Editura Marineasa, 2000;
- Rapoport**, Amos. *The Meaning of the Built Environment : A Nonverbal Communication Approach*, ed. a 2-a. Tucson, AZ: University of Arizona Press, 1990;
- Rapoport**, Amos. *Culture, Architecture, and Design*. Chicago, IL: Locke Science Publishing Company, Inc., 2005;
- Ray**, Nicholas. *(re)Sursele formei arhitecturale*. București: Paideia, 2000;
- Richardson**, Phyllis. *New sacred architecture*. Londra: Laurence King Publishing Ltd., 2004;
- Rosenfeld**, Gavriel David. *Building after Auschwitz: Jewish Architecture and the Memory of the Holocaust*. New Haven, CT; Londra: Yale University Press, 2011;
- Sabău**, Nicolae. *Metamorfoze ale barocului transilvan*, vol. 1 & 2. Cluj-Napoca: Dacia, 2002 și Cluj-Napoca: Mega, 2005;
- Sachs**, Angeli; van Voolen, Edward, eds. *Jewish Identity in Contemporary Architecture / Jüdische Identität in der zeitgenössischen Architektur*. München; Berlin; Londra; New York: Prestel, 2004;
- Schönfeld**, Josif; Glück, Eugen; Kovács-Eichner, Gheorghe. *Istoria evreimii arădene*. Tel Aviv: Minimum, 1996;
- Scurtu**, Ioan. *Istoria românilor de la Carol I la Nicolae Ceaușescu*. București: Editura Mica Valahie, 2011;
- Serageldin**, Ismail; Shluger, Ephim; Martin-Brown, Joan, eds. *Historic Cities and Sacred Sites : Cultural Roots for Urban Futures*. Washington D.C.: The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank, 2001[2000];

- Shackley**, Myra, ed. *Visitor Management: Case Studies from World Heritage Sites*. Oxford; Burlington, MA: Butterworth-Heinemann, 2000 [1998];
- Simmins**, Geoffrey. *Sacred Spaces and Sacred Places : A Comparative Approach*. Saarbrücken: VDM Verlag, 2008;
- Skinner**, Burrhus Frederic. *Science and Human Behavior*. New York: The Free Press, 1965;
- Škof**, Nika, ed. *Horizons of Otherness*. Ljubljana – Gornja Radgona : A priori, 2012;
- Solomon**, Susan G. *Louis I. Kahn's Jewish Architecture : Mikveh Israel and the Midcentury American Synagogue*. Brandeis Series in American Jewish History, Culture, and Life. Hanover, NH; Londra: Brandeis University Press, University Press of New England, 2009;
- Solomon**, Susan G. *Louis I. Kahn's Trenton Jewish Community Center*. New York: Princeton Architectural Press, 2000;
- Staffe**, Blanche, la baronne. *Usages du monde : règles du savoir-vivre dans la société moderne*, ed. a 24-a. Paris: Hachette Livre BNF, 2012 [1891];
- Storrie**, Calum. *The Delirious Museum : A Journey from the Louvre to Las Vegas*. Londra; New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2007 [2006];
- Streja**, Aristide; Schwarz, Lucian. *Sinagoga în România*, ed. A 2-a. București: Hasefer, 2012;
- Streja**, Aristide; Schwarz, Lucian. *Sinagoga în România*. București: Hasefer, 2009;
- Ștefănuț**, Ada; Manafu, Adrian. ed. *Stilul Național Românesc : Arhitectură și proiect național*, București: NOI Media Print, 2009;
- Tuan**, Yi-Fu. *Topophilia : A Study of Environmental Perception, Attitudes, and Values*. New Jersey, NJ: Princeton-Hall Inc., 1974;
- Țoca**, Mircea. *Clujul baroc*. Cluj-Napoca: Dacia, 1983;
- Vais**, Dana. *Ficțiunile arhitecturii*. București: Paideia, 2008;
- Vais**, Gheorghe. *Clujul eclectic : programe de arhitectură în perioada dualistă : (1867 - 1918)*. Cluj-Napoca: Editura U.T. Press, 2009;
- Vidler**, Anthony. *Warped Space : Art, Architecture, and Anxiety in Modern Culture*. Cambridge, MA; Londra: MIT Press [Massachusetts Institute of Technology], 2001 [2000];
- Vlad**, Dorina; **Julean**, D.I.; Moțu, Andreea, eds. *Stil. Istoria mobilierului. Caiet de studii nr. 3 : proiecte 2010-2011 | 2011-2012* [Style. History of Furniture. Teaching Book No. 3 : Applied Studies 2010-2011 | 2011-2012]. Cluj-Napoca: U.T. Press, 2013;
- Wigoder**, Geoffrey. *The Story of the Synagogue : A Diaspora Museum Book*. Ierusalim: The Domino Press, 1986;
- Wittkower**, Rudolf. *Architectural Principles in the Age of Humanism*. London: Alec Tiranti, 1952 [1949].

Teze de doctorat

- Bordás**, Beata. „Castele eclecticice din Transilvania (1840-1918). Comitatele Cluj, Turda-Arieș și Alba Inferior”. Teză de doctorat. Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 2013;
- Filipescu**, Ioana. „Elemente de arhitectură europeană în Transilvania (1200-1900): influențe, reprezentare socială, patrimoniu”. Teză de doctorat. Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca și Sapienza, Università di Roma, 2015;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Tipologii ale spațiului evreiesc în arhitectura contemporană. Centre comunitare evreiești în Diaspora europeană”. Teză de doctorat. Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, 2014;
- Kálmán**, Attila. „Elita nobiliară transilvană. Familia conților Haller în secolele 18-19”. Teză de doctorat. Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 2014;
- Milea**, Andreea Paraschiva. „Grădini istorice în Transilvania” Teză de doctorat. Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 2011;
- Pașca**, Mircea. „Habitatul orădean la începutul secolului al XX-lea”. Teză de doctorat, Universitatea din Oradea, 2008;
- Szabó**, Kinga. „Corelatele cognitive, motivaționale și de personalitate ale creativității în domeniul arhitecturii”. Teză de doctorat. Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 2015.

Capitole și articole din cărți / proceedings-uri

- Alexandrescu**, Sorin. „Modernism și antimodernism. Din nou cazul românesc”. În *Modernism și antimodernism : Noi perspective interdisciplinare*, coord. Sorin Antohi, pp. 103-159. București: Cuvântul - Editura Muzeului Literaturii Române, 2008;
- Foucault**, Michel. „Different Spaces”. În *Aesthetics, Method, and Epistemology*, ed. James D. Faubion, trad. Robert Hurley et al., vol. 2 din *Essential Works of Foucault, 1954-1984*, ed. Paul Rabinow, pp. 175-185. New York: The New Press, 1998;
- Frazer**, Elizabeth. „Communitarianism”. În *Understanding Contemporary Society : Theories of the Present*, ed. Gary K. Browning; Abigail Halcli; Frank Webster, pp. 178-190. Londra; Thousand Oaks, CA; New Delhi: SAGE Publications, 2000;
- Groza**, Georgeta; Vaina, Rodica; Marcu, Maria; Ștef, Rodica. „Considerații generale privind definirea conceptelor de tineret și politici pentru tineret”. În *Educația omului de azi pentru lumea de mâine*, ed. Mariana Marinescu, pp. 40-46. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2010;
- Heidegger**, Martin. „...Poetically Man Dwells...”. În *Poetry, Language, Thought*, pp. 221-229. New York: Harper & Row, 1975;
- Hobsbawm**, Eric J. „The Nation as Invented Tradition”. În *Nationalism*, ed. J. Hutchinson, A. Smith, pp. 76-82. Oxford; New York: Oxford University Press, 1994;
- Julean**, Dan-Ionuț. „On Teaching History of Architecture in Higher Education or How to Use Sir Banister Fletcher's *A History of Architecture* for a 21st Century Course in Architectural History – an Overview”. În *Proceedings : 5th Global Academic Meeting, GAM 2016, 24-26 March, Budapest, Hungary*, pp. 9-18. Kocani: European Scientific Institute [ESI], 2016;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Issues of Jewishness in the European Diaspora: Challenges of «the Other» in Contemporary Society, Architecture, and Thought”. În *Horizons of Otherness*, ed. Nika Škof, pp. 179-195. Ljubljana – Gornja Radgona : A priori, 2012;
- Julean**, D.I., „Daniel Libeskind and Aspects of Contemporary Jewish Architecture”. În *Proceedings of the first International conference for PhD students in Civil Engineering CE-PhD 2012*, ed. Cosmin G. Chiorean. Cluj-Napoca: Eikon, 2012;
- Szabó**, Kinga; Pop, Dana; **Julean**, Dan-Ionuț; Szamosközi Ștefan. „The Relationship Between Analogical Reasoning and Creativity”. În *Conference Proceedings : Sgem International Multidisciplinary Scientific Conference On Social Sciences & Arts*, vol.1, pp. 235-241. Sofia: STEF92 Technology Ltd., 2015;
- Voloj**, Julian. „Virtual Jewish Topography : The Genesis of Jewish (Second) Life”. În *Jewish Topographies : Visions of Space, Traditions of Place*, ed. Julia Brauch; Anna Lipphardt; Alexandra Nocke, pp. 347- 354. Aldershot, UK; Burlington, VT: Ashgate Publishing, 2008.

Studii și articole în publicații periodice

- Benelli**, Francesco. „Rudolf Wittkower versus Le Corbusier: A Matter of Proportion”, *Architectural Histories*, nr. 3 (1), art. 8 (2015), DOI: <http://doi.org/10.5334/ah.ck>;
- Brubaker**, Rogers. „The «diaspora» diaspora”. *Ethnic and Racial Studies*, vol. 28, nr. 1 (ianuarie 2005): pp. 1-19;
- Foucault**, Michel. „Des espaces autres”. *Architecture, Mouvement, Continuité*, nr. 5 (1984): pp. 46-49;
- Julean**, Dan-Ionuț. „On Teaching History of Architecture in Higher Education or How to Use Sir Banister Fletcher's *A History of Architecture* for a 21st Century Course in Architectural History – an Overview”. *European Scientific Journal* (Special Edition), vol. 12, nr. 10 (aprilie 2016): pp. 9-18;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Romania and Its Jewish Museums”. *East European Jewish Affairs*, vol. 45, nr. 2-3 (iunie 2015): pp. 279-289;
- Julean**, Dan-Ionuț; Pop, Dana. „The Monument: From Real to Virtual Space. A Case Study of Jewish Heritage”. *Acta Technica Napocensis : Civil Engineering & Architecture* (Special Issue:

- International Workshop in Architecture and Urban Planning : Sustainable Development and the Built Environment. QUESTIONS 2015), vol. 58, nr. 4 (2015): pp. 156-163;
- Julean**, Dan-Ionuț. „The Jewish Community – Presence and Absence in the Urban Space. The Case of Kazimierz”. *Acta Technica Napocensis : Civil Engineering & Architecture* (Special Issue: Continuity and Discontinuity in Urban Space. QUESTIONS 2014), vol. 57, nr. 3 (2014): pp. 51-61;
- Julean**, Dan-Ionuț. „At Home in Exile: Aspects of the Jewish Diaspora”. *Acta Technica Napocensis : Civil Engineering & Architecture*, Special Issue: Interferences in architecture and urban planning. Architectural teaching and research. QUESTIONS 2013, vol. 56, nr. 3 (2013): pp. 236-246;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Daniel Libeskind and Aspects of Contemporary Jewish Architecture”. *Acta Technica Napocensis : Civil Engineering & Architecture*, Special Issue: First International Conference for PhD Students in Civil Engineering, CE-PhD 2012, vol. 56, nr. 2 (2013): pp. 154-166;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Rethinking [Jewish] Diaspora Community Space: The Synagogue as a Crisis Heterotopia”. *Acta Technica Napocensis : Civil Engineering & Architecture*, QUESTIONS : Trends in Architectural and Urban Planning Education - Between Fundamental Approach and Research by Design – Special Issue, vol. 55, nr. 4 (2012): pp. 329-338;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Coplean – destinul unei familii, destinul unui castel [o istorie radiografiată] / [Coplean – the Destiny of a Family, the Destiny of a Castle (an X-rayed History)]”. *LogiA* nr. 13 (2010): pp. 7–22;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Oradea, Romania: a living Jewish memorial”. *East European Jewish Affairs*, vol. 42, nr. 2 (2012): pp. 111-128;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Centrul comunitar evreiesc, Oradea”. *IGLOO : Habitat & Arhitectură*, nr. 108-109 (decembrie 2010 - ianuarie 2011): p. 48;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Mutilarea palatului Toldalagi-Korda din Cluj-Napoca (*In memoria, pro memoria, nobilis familiae Korda de Borosjenő*)” [The Disfigurement of the Toldalagi-Korda Palace from Cluj-Napoca]. *LogiA*, nr. 11 (2009): pp. 27-34;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Tipul conacului în Câmpia Aradului, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea până la sfârșitul secolului al XIX-lea” [Manor Prototype in the Arad Plain, from the Second Half of the 18th Century to the End of the 19th century]. *LogiA*, nr. 10 (2007-2008): pp. 86-93;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Șase castele neoclasiche în Banat” [Six Neoclassic castles in Banat region]. *LogiA*, nr. 9 (2006): pp. 67-76;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Influentele romantismului în arhitectura castelelor transilvane” [Influences of Romanticism on the architecture of Transylvanian castles]. *LogiA*, nr. 8 (octombrie 2005): pp. 76-85;
- Lazar**, Elsie. „Villa in Romania”. *Domus*, nr. 136 (aprilie, 1939): pp 36-41;
- Moldovan**, Mircea Sergiu. „Astăzi despre sinagogi – mâine poate despre totalitatea patrimoniului arhitectural evreiesc din România”. *LogiA*, nr. 11 (2008-2009): pp. 35-44;
- Moldovan**, Mircea Sergiu. „Monoteism : Expresie arhitecturală și rezonanță actuală”. *Arhitext Design*, nr. 12 (1996): pp. 45-48;
- Moldovan**, Mircea Sergiu; **Julean**, Dan-Ionuț. „A New Jewish Community Centre for Oradea”. *Analele Universității din Oradea : Fascicula “Construcții și instalații hidroedilitare”*, vol. XIII (iulie, 2010): pp. 111-118;
- Moldovan**, Mircea Sergiu; **Julean**, Dan-Ionuț. „Mutations Generated by the Use of Computer in the History of Architecture Research Methodology”. *Acta Technica Napocensis : Applied Mathematics and Mechanics*, Special Issue: The 3rd International Conference on Engineering Graphics and Design, nr. 52, vol. Ib (2009): pp. 499-504;
- Nora**, Pierre. „Between Memory and History : Les Lieux de Mémoire”. *Representations, Special Issue : Memory and Counter-Memory*, nr. 26 (Spring 1989): pp. 7-24;
- Pop**, Dana. „Analysing Architectural Determinism – the Physical Environment as a Mnemonic Device”. *Philobiblon*, vol. XIX, nr. 1 (2014): pp. 162-172;
- Pop**, Dana; **Julean**, Dan-Ionuț. „The Monument: Between Place and Fetishism”. *Acta Technica Napocensis : Civil Engineering & Architecture*, vol. 58, nr. 1 (2015): pp. 5-15;
- Rowe**, Colin. „The Mathematics of the Ideal Villa”. *Architectural Review* (martie, 1947): pp. 101-104;
- Urbach**, Henry. „Writing Architectural Heterotopia”. *The Journal of Architecture*, vol. 3 (Winter 1998): pp. 347-354.

Prezentări la conferințe

- Cohen-Mushlin**, Aliza; Thies, Harmen H. Discurs introductiv în deschiderea lucrărilor conferinței internaționale / mondiale Jewish Architecture – New Sources and Approaches, Technische Universität Braunschweig, Braunschweig, Germania, 1-3 aprilie 2014;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Experiencing Trauma Through Architecture. Daniel Libeskind: Felix Nussbaum Haus in Osnabrück”. Lucrare prezentată la conferința internațională Arts of Healing: Cultural Narratives of Trauma, Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești în colaborare cu University of Cyprus, Ploiești, România, 3-5 noiembrie 2016;
- Julean**, Dan-Ionuț. „On Teaching History of Architecture in Higher Education or How to Use Sir Banister Fletcher’s *A History of Architecture* for a 21st Century Course in Architectural History – an Overview”. Lucrare prezentată la conferința internațională 5th Global Academic Meeting – Best practices in higher education, European Scientific Institute (ESI), Budapesta, Ungaria, 24-26 martie 2016;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Jewish Heritage of Transylvania. Challenges for Romania as Part of the European Routes of Jewish Heritage”. Lucrare prezentată la conferința internațională / mondială Jewish Architecture – New Sources and Approaches, Technische Universität Braunschweig, Braunschweig, Germania, 1-3 aprilie 2014;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Themes of the Jewish Diaspora: Facts and Fictions in Contemporary Architecture – The Case of Daniel Libeskind”. Lucrare prezentată la 10th Annual AHRA Research Student Symposium – “FACTS and FICTIONS”, Lund University, Lund, Suedia, 3-4 mai 2013;
- Julean**, Dan-Ionuț. „(Re)Building Jewish Identity: Modern Community Centres in Central-Eastern European Diaspora”. Lucrare prezentată la Solidarity, Memory and Identity Interdisciplinary Conference, University of Gdańsk, Gdańsk, Polonia, 20-21 septembrie 2012.

Muzicografie

- New Budapest Orpheum Society**. *Dancing on the Edge of a Volcano : Jewish Cabaret, Popular and Political Songs 1900-1945*. CD-ROM, CDR 90000 065. Chicago, IL: Cedille Records, 2002;
- Rosenzweig**, Hermann. „...*Nach Großwardein*.”. Text de Anton Groiss. Budapesta: Zipser & König, circa 1900.

Webografie

- Second Life Official Site**. <http://secondlife.com/> (accesat iunie 12, 2017).

Alte surse

- Antonescu**, Petre. *Biserici nouă : Proiecte și schițe*, comunicare făcută în ședință publică Academiei Române. București: Tipografia Bucovina, 1943;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Arhitectura în Transilvania interbelică între naționalism și inventarea tradiției. Catedralele Unirii”, *studiu în pregătire*, 2018;

- Julean**, Dan-Ionuț. „Investigating Transylvania’s Intriguing Heritage. New Approaches on the Historical and Architectural Rise and Fall of the Haller Castle in Coplean” – *studiu în curs de publicare*, 2017;
- Julean**, Dan-Ionuț. „The Architecture of a Photograph: Deconstructing La Castiglione’s «Scherzo di follia»”, *articol în curs de publicare*, 2017;
- Julean**, Dan-Ionuț; **Julean**, Dana. „Moștenirea familiei Bánffy în Transilvania...”. Expoziție organizată la Palatul Bánffy – Muzeul de Artă din Cluj-Napoca, mai-iulie 2017;
- Julean**, Dan-Ionuț. „Experiencing the Fictional Space of Architecture. Daniel Libeskind”. Contribuție în cadrul proiectului complex multidisciplinar H-STILL VOIDS [*Space voids. An Architectural Journey to the sites of the Holocaust*], elaborat și coordonat de Culture Reserve Association în parteneriat cu Institutul Cultural Român, 2015, proiect în derulare;
- Julean**, Dan-Ionuț. *Elemente de arhitectură - suport de curs*, 2016 (nepublicat);
- Julean**, Dan-Ionuț. *Arhitectură comparată - suport de curs*, 2015 (nepublicat);
- Julean**, Dan-Ionuț. *Istoria arhitecturii antice - suport de curs*, 2015 (nepublicat);
- Julean**, Dan-Ionuț. *Istoria arhitecturii medievale - suport de curs*, 2015 (nepublicat);
- Julean**, Dan-Ionuț. „Valorificarea patrimoniului cultural evreiesc [Studiu pentru un centru comunitar evreiesc, Oradea]”. Disertație, anul universitar 2009-2010, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Facultatea de Arhitectură și Urbanism, Cluj-Napoca, 2010;
- Julean**, Dan-Ionuț. *Centru comunitar evreiesc, Oradea. [memoria comunității evreiești...]*. Proiect de diplomă, anul universitar 2009-2010, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Facultatea de Arhitectură și Urbanism, Cluj-Napoca, 2010;
- Vlad**, Dorina; Grapa-Roșca, Raluca; Moțu, Andreea; **Julean**, Dan-Ionuț, coord. *Piese de mobilier din patrimoniul Muzeului „Octavian Goga”*. Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, 2015 (nepublicat);
- Vlad**, Dorina; Grapa-Roșca, Raluca; Moțu, Andreea; **Julean**, Dan-Ionuț, coord. *Piese de mobilier din patrimoniul Muzeului de Artă Cluj-Napoca*. Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, 2015 (nepublicat).